

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

-X.A
S.O.U.
2

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949: 55
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

UTREDNING
BETRÄFFANDE
PRIVATA SKOLOR FÖR
YRKESUTBILDNING
MED FÖRSLAG TILL
BESTÄMMELSER OM TILLSYN
AVGIVEN AV
1946 ÅRS SKOLKOMMISSION

STOCKHOLM

1949

Statens offentliga utredningar 1949

Kronologisk förteckning

1. Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. Idun. 303 s. **Jo.**
2. Norrlandskommitténs principbetänkande. Andra delen. Särskilda utredningar. Idun. 194 s. **Jo.**
3. Norrlandskommitténs principbetänkande. Tredje delen. Utåtanden och förslag i vissa frågor. Idun. 163 s. **Jo.**
4. Utredning med förslag om lösdriivarlagens upphävande m. m. Marcus. 213 s., bil. 1 73 s., bil. 2 106 s. **I.**
5. Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. Beckman. 122 s. **K.**
6. Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning angående skyddsarbetets organisation m. m. Marcus. 140 s. **Ju.**
7. Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. Beckman. 80 s. **S.**
8. Betänkande angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. Norstedt. 105 s. **Ju.**
9. 1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande angående beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. Marcus. 168 s. **Fl.**
10. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. Beckman. 45 s. **K.**
11. Betänkande om sinnesslövrården. Katalog och Tidskriftstryck. 248 s., 1 karta. **I.**
12. Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. Idun 94 s. **S.**
13. 1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. Beckman. 83 s. **Fl.**
14. Bilagor till 1942 års järnvägskostnadsutrednings betänkande. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. Promemorior. Av A. Sjöberg. Beckman. 269 s. **K.**
15. P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimsrapport. Beckman. 23 s. **H.**
16. Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. Beckman. 75 s. **Fö.**
17. Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. Idun 277 s. **Ju. Ju.**
18. Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. Kihlström. 265 s. 16 pl. **H.**
19. 1945 års skogshärbärgesutredningens betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. Idun. 188 s. 26 pl. **S.**
20. Dissenterlagkommitténs. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. Marcus. XLVIII. 390 s. **Ju.**
21. Svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 318 s. **K.**
22. Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. Heggström. 232 s. **Fö.**
23. Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. Norstedt. 28 s. **Ju.**
24. Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. Idun. 84 s. **I.**
25. 1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. Norstedt. 220 s. **H.**
26. 1945 års försäkringsutredning. 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring. Norstedt. 160 s. **H.**
27. Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. Katalog och tidskriftstryck. 237 s. **Fl.**
28. Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag avgivet av folkbibliotekssakkunniga. Gummesson. 173 s. **E.**
29. Elkraftutredningens redogörelse nr 2:3-4. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Uppsala län och Södermanlands län. Beckman. 57 s. **K.**
30. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 9. Tiden juli 1947-juni 1948. Av K. Åmark. Idun. 382 s. **Fö.**
31. Social upplysning. Idun. XVI. 175 s., 89* s. **S.**
32. Yrkesutbildning för varubud m. fl. Norstedt 66 s. **E.**
33. En generalplan för rikets färleder och hamnar. Bilaga 2 till SOU 1949:21 om svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 242 s. **K.**
34. Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar. Gernandt. 66 s. **Jo.**
35. Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutredningens betänkanden och 1946 års skolkommissionens principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. Heggström. 404 s. **E.**
36. Utredningar i anslutning till 1949 års nationalbudget. Marcus. 67 s. **Fö.**
37. Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försumliga försörjare och störande understödstagare. Beckman. 266 s. **S.**
38. Betänkande rörande avbetalnings- och förskottsköp m. m. Gummesson. 67 s. **Ju.**
39. Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. Marcus. 231 s. **E.**
40. Betänkande med förslag angående förenklat rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. Katalog och Tidskriftstryck. 98 s. **E.**
41. Betänkande och förslag angående studiehjälperksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. Beckman. 103 s. **E.**
42. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 1-2. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Stockholms stad och Stockholms län. Beckman. 38 s. **K.**
43. Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. Beckman. 365 s. **I.**
44. Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrin. Beckman. 102 s. **H.**
45. Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. Marcus. 85 s. **Ju.**
46. Betänkande med utredning i vissa värnpliktsfrågor. Katalog och Tidskriftstryck. 293 s. **Fö.**
47. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar. Idun. 332 s. **Fl.**
48. 1945 års universitetsberedning. 4. Studenternas sociala ursprung, betyg i studentexamen, vidare utbildning, yrkesval m. m. Idun. 320 s. **E.**
49. Betänkande rörande hjälp åt egnahemsägare och bostadsrättshavare som drabbats av arbetslöshet. Beckman. 101 s. **S.**
50. Betänkande med förslag till lönerreglering m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter. Kihlström. 303 s. **Fl.**
51. Sjöfolkets arbetslöshet i utländsk hamn. Idun. 57 s. **H.**
52. Om inrättande av ett rättsvetenskapligt forskningsråd. P. M. utarbetad av inom kungl. eklestiasitikdepartementet tillkallade sakkunniga. Idun. 26 s. **E.**
53. Betänkande med förslag till ordnande av den andliga vården vid sjukhusen. Idun. 234 s. **E.**
54. 1945 års sjukhusberedning. 5. Examina och undervisning, universitetsstatistiken. Beckman. 387 s. **E.**
55. Utredning beträffande privata skolor för yrkesutbildning med förslag till bestämmelser om tillsyn. Heggström. 103 s. **E.**

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = eklestiasitikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949:55
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

UTREDNING
BETRÄFFANDE
PRIVATA SKOLOR FÖR
YRKESUTBILDNING
MED FÖRSLAG TILL
BESTÄMMELSER OM TILLSYN
AVGIVEN AV
1946 ÅRS SKOLKOMMISSION

STOCKHOLM 1949
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A. B.

495943

STATENS OFFENTLIGA FÖRENINGEN
REGERINGSRÄTTEN

HÄRLEDNING
BETÄNKANDE
PRIVATA SKOLOR FÖR
YRKESUTBILDNING

RED KONGL. M.
STATSMINISTER OCH
REGERINGEN

1946 års SKOLKOMMISSION

STOCKHOLM 1946
I H. H. E. BOKFÖRLAGS FÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid
Skrivelse till Konungen	5
Utredningsuppdraget	7
Utredningens omfattning	10
Översikt över olika skolformer	12
1. Skolor för teknisk utbildning	14
Tekniska institut	14
2. Skolor för utbildning i hantverks- och närstående yrken	20
Skolor för utbildning i damfrisering och skönhetsvård m. m.	20
Tandtekniska institut	22
Sömnads- och tillskärningsskolor	22
Konditorskolor	25
Restaurangskolor	26
Skolor för utbildning av svetsare, bilmontörer och bilskoleinstruktörer m. fl.	27
3. Skolor för handelsutbildning	30
Handelsinstitut	30
Reklamskolor	35
Kartritningskurser	36
4. Skolor för huslig utbildning	37
5. Skolor för konstnärlig utbildning	38
6. Övriga skolor	41
Skogs- och sågverksskolor	41
Journalistkolor och mannekängskolor	42
De privata skolornas reklammetoder	43
Tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning i vissa främmande länder..	47
»Offentligt inseende»	49
Förslag till bestämmelser om tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning	53
Kommissionens förslag	58
Kostnadsberäkningar	63
Slutanmärkningar	70
Sammanfattning och hemställan	72
Bilaga 1. Förteckning över privata skolor för yrkesutbildning jämte kortfattade uppgifter om deras verksamhet	75
Bilaga 2. Författningsförslag (ej tryckt)	

INZEBALRIBETLICK

1. Einleitung	1
2. Zielsetzung	2
3. Methodik	3
4. Ergebnisse	4
5. Diskussion	5
6. Zusammenfassung	6
7. Literaturverzeichnis	7
8. Anhang	8
9. Schlussfolgerungen	9
10. Danksagung	10
11. Kontaktinformationen	11
12. Impressum	12

Till Konungen

Jämlikt chefens för ecklesiastikdepartementet direktiv den 12 januari 1946 till 1946 års skolkommision äger kommissionen framlägga förslag till sådana omedelbart eller på kortare sikt genomförbara förbättringar av skolväsendet, som må befinnas påkallade eller ock som kunna åstadkommas utan föregripande av den framtida organisationen. Med stöd av detta medgivande får skolkommisionen härmed i underdånighet överlämna »utredning beträffande privata skolor för yrkesutbildning med förslag till bestämmelser om tillsyn».

Vissa författningsbestämmelser måste utfärdas, om statsmakterna bifalla kommissionens hemställan. Förslag till sådana bestämmelser är under utarbetande inom kommissionen och kommer att överlämnas till Kungl. Maj:t i god tid före propositionstidens utgång vid 1950 års riksdag.

Detta ärende har förberetts inom kommissionens yrkesutbildningsdelegation och i beslutet om förslaget utformning ha deltagit delegationsledamöterna Näsström, ordförande, Rosa Andersson, Eriksson, Forssell, Färm, Kälvesten, Lindström, Gerhard Nilsson, Gustav Nilsson, Persson, Törnqvist och Åkerman-Johansson samt experterna Josephson, Ramstedt, Osvald och Ivan Larsson. Som särskild föredragande har enligt departementschefens förordnande fungerat biträdande sekreteraren, fil. mag. Britta Stenholm.

Stockholm den 19 oktober 1949

Underdånigst

EMIL NÄSSTRÖM

Birger Arvas

Die Kommission ist ein Organ der Regierung, das die Ausführung der Gesetze zu überwachen hat. Sie besteht aus Mitgliedern, die von der Regierung ernannt werden. Ihre Aufgabe ist es, sicherzustellen, dass die Regierung die Gesetze korrekt umsetzt und dass die Verwaltung effizient arbeitet. Die Kommission hat das Recht, Berichte an den Bundestag zu legen und kann auch Maßnahmen ergreifen, um Verstöße gegen die Gesetze zu verhindern.

Die Kommission ist ein Organ der Regierung, das die Ausführung der Gesetze zu überwachen hat. Sie besteht aus Mitgliedern, die von der Regierung ernannt werden. Ihre Aufgabe ist es, sicherzustellen, dass die Regierung die Gesetze korrekt umsetzt und dass die Verwaltung effizient arbeitet. Die Kommission hat das Recht, Berichte an den Bundestag zu legen und kann auch Maßnahmen ergreifen, um Verstöße gegen die Gesetze zu verhindern.

Stachler, 19. Oktober 1999

Dr. Stachler

Utredningsuppdraget

Enligt direktiven för 1946 års skolkommissions yrkesutbildningsdelegation skall delegationen bland annat »verkställa den utredning rörande frågan om kontroll av den privata kursverksamheten för yrkesutbildning, varom riksdagen i skrivelse nr 283, 1946, anhållit». I denna skrivelse begärde riksdagen utredning av ifrågavarande privata kursverksamhet »i syfte att få till stånd en betryggande samhällelig kontroll».

Den motion, 1946 II: 385, som var anledning till riksdagens ovan nämnda skrivelse, hade väckts av Georg Fahlman och Gustav Nilsson i Göingegården m. fl. I motionen framhölls bland annat följande:

»Den starka efterfrågan på kvalificerad arbetskraft i förening med de relativt långa lärlingstiderna vid praktisk utbildning inom de flesta hantverks- och därmed jämförbara yrken har på senare tid öppnat marknaden för privat kursverksamhet, vilken avser att på kort tid meddela utbildning för arbetskraft i tekniskt sett mera krävande yrken. Kursverksamhet av här avsedd kategori åtnjuter icke ekonomiskt eller annat stöd av det allmänna och försiggår utan officiell inspektion eller övervakning. Lagliga möjligheter föreligger ej heller för de närmast berörda statliga myndigheterna att vidta åtgärder till rättelse av eventuella missförhållanden vid dylik kursverksamhet.

Utän tvivel förekommer å ena sidan utbildning i tekniskt krävande, praktiska yrken, vilka drivas av t. ex. yrkesorganisationer eller industrier på för utbildningen fullt betryggande sätt. Emellertid synes å andra sidan det enda syftet med åtskilliga i privat regi drivna företag vara att tillföra ägarna största möjliga förtjänst utan att meddela det mått av yrkeskunnsighet, som erfordras för arbetsanställning.

Tämligen genomgående äro dessa kurser anmärkningsvärt korta — från några få veckor upp till 6 à 7 månader — och detta för yrken där fullgod utbildning kräver flera år. Detta har gjort den för en okritisk läsare lockande reklamen i form av annonser och prospekt ännu mer tilltalande. Kursavgifterna stå icke i någon som helst proportion till kurstiden eller de kunskaper eleverna även i bästa fall kunna tillägna sig. Undervisningsmateriel och annan erforderlig utrustning ha visat sig bristfälliga och otillräckliga, vartill antalet kvalificerade lärarkrafter i förhållande till elevantalet varit för lågt. I vissa fall synas även lärarnas pedagogiska förutsättningar tvivelaktiga. Det kan t. o. m. ifrågasättas, om icke en dylik undervisning rentav ger en direkt försämrad start för det yrke, för vilket eleverna sträva att utbilda sig. Det har också förekommit, att elever lämnat dylika korta kurser, innan de genomförts, sedan det stått klart att slutförandet endast skulle innebära förlust av tid, och att före detta elever gjort polisanmälan mot den läroanstalt de besökt, dels under hänvisning till att de icke erhållit i prospekt utlovad undervisning, dels för brott mot yrkesinspektionens säkerhetsföreskrifter och dylikt.»

Efter att ha framhållit, att ovan citerade förhållanden givetvis vore till stort men för den ungdom, som för sin valda levnadsbana ville skaffa sig erforderlig utbildning, anförde motionärerna, att frågan vore en socialung-

domsfråga, som borde lösas på sådant sätt, att riskerna för felaktig inriktning av ungdomens utbildningsintresse i möjligaste mån eliminerades.

I motionen anfördes också ett uttalande i 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar, bilaga V, Skolungdomens vägledning till utbildning och yrke (SOU 1945: 43), där det bland annat framhålles, att »det ur yrkesvägledningssynpunkt framstår som ett trängande önskemål, att man får till stånd en lagstiftning på detta område, som gör det möjligt för det allmänna att kontrollera och reglera den undervisningsverksamhet, som de privata yrkesutbildningsanstalterna bedriva».

Motionärerna framhöll till slut, att trots att dylik kursverksamhet, rätt skött, ovtivelaktigt kunde fylla ett behov, syntes så allvarliga missförhållanden ha förekommit och alltjämt förekomma, att möjlighet borde skapas för ingripande häremot.

De utskott, som avgav utlåtande om motionen (F. K. 1 TFU: nr 8 och A. K. 1 TFU: nr 11) inhämtade yttrande från överstyrelsen för yrkesutbildning, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation och landsorganisationen i Sverige. De tillfrågade instanserna tillstyrkte samtliga en utredning.

Överstyrelsen för yrkesutbildning framhöll i sitt yttrande, att utredningen borde ske i samband med den allmänna översynen av yrkesutbildningen.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation framhöll, att den av motionärerna påtalade privata kursverksamheten inom flera till hantverket hörande yrkesområden ovedersägligen kommit att lägga hinder i vägen för såväl organisationens som de olika yrkesförbundens strävanden att åstadkomma en förbättrad yrkesutbildning. Såsom motionärerna framhållit, kunde den i privat regi drivna kursverksamheten icke generellt fördömas. Men på senare tid hade i så stort antal tillkommit företag, vilkas verksamhet icke syntes kunna betecknas annat än som ett geschäftsmässigt exploaterande av ungdomens intresse att skaffa sig yrkesutbildning, att kontrollåtgärder från samhällets sida icke längre syntes kunna undvikas.

Organisationen, som i sitt yttrande gav några exempel från olika yrkesområden på det slags kursverksamhet, varom i motionen är fråga, anförde sammanfattningsvis:

Med hänsyn till den nu rådande och under de senaste åren alltmer skärpta bristen på arbetskraft synes det enligt organisationens mening nödvändigt, att den tillgängliga arbetskraften tillvaratages så väl som möjligt och gives en utbildning, som möjliggör ett effektivt utnyttjande av densamma inom produktionen. Det måste därför vara ett angeläget samhällligt önskemål, att den yrkesutbildning, som står ungdomen till buds, motsvarar näringslivets krav. Organisationen delar därför motionärernas mening, att en samhälls- eller lämplig kontroll av ifrågavarande kursverksamhet bör komma till stånd. Dylik kontroll synes lämpligen böra utövas av överstyrelsen för yrkesutbildning.

Landsorganisationen delade motionärernas uppfattning i frågan, då det speciellt inom områden, som berör hantverket och handeln, förekommit privat kursverksamhet, som lämnat mycket övrigt att önska. Inom områden, som hänför sig till industriens arbetsförhållanden, torde saken ligga något annorlunda till.

Utskotten anförde i sina utlåtanden, att man torde få räkna med att det — vid sidan av statliga och kommunala anstalter för yrkesutbildning —

skulle komma att finnas enskilda yrkesutbildningsanstalter. Det finge vidare anses ådagalagt, att vissa av dessa enskilda utbildningskurser beträffande både utbildningens kvalitet och kursavgifter vore sådana, att kontroll från det allmännas sida vore påkallad. Utskottet ville dock betona, att en utbildningskontroll av här avsedd art icke borde sammankopplas med eller behövde leda fram till spørsmålet om utvidgade kompetensbestämmelser för den enskildes rätt att fritt utöva ett yrke. Om den utredning om en översyn av yrkesutbildningen komme till stånd, som äskades i överstyrelsens för yrkesutbildning underdåniga skrivelse den 9 november 1945, skulle det i motionen berörda spørsmålet komma att infogas i ett större sammanhang.

Båda utskotten tillstyrkte bifall till motionen, och båda kamrarna biföll utan debatt respektive utskotts hemställan (1946 II: 14, sid. 101; I: 19, sid. 100).

Att skolkommissionen tagit upp frågan om den privata kursverksamheten för yrkesutbildning redan nu, beror bland annat på att åtskilliga förfrågningar gjorts i saken, inte minst i samband med de ofta förekommande pressuppgifterna om skolor och kurser av detta slag. Frågan har också varit föremål för riksdagsinterpellation. Någon tidigare inventering av ifrågasvarande skolor har veterligen inte gjorts, och man har för det fortsatta arbetet ansett sig behöva en överblick över arten och omfattningen av den privata kursverksamheten på yrkesutbildningens område. Det förslag till insyn i de privata yrkesutbildningsanstalternas verksamhet, som kommissionen framlägger, är avsett att gälla under den närmaste tiden. Vid en mera fullständig utbyggnad av yrkesskoleväsendet torde man rimligen få räkna med att anstalter för yrkesundervisning endast i undantagsfall kommer att drivas utan statsanslag. Och i och med att en skola har statsanslag har man ju också, redan med nuvarande bestämmelser, möjlighet till en betryggande offentlig insyn.

Utredningens omfattning

Den privata yrkesutbildningen, d. v. s. den yrkesutbildande verksamhet, som inte på något sätt står under statlig insyn, är både mångskiftande och omfattande. Dit hör egentligen en väsentlig del av den yrkesutbildning, som bedrivs inom näringslivet. Utbildningen inom näringslivet är emellertid i regel helt kostnadsfri. Lärlingen eller eleven åtnjuter avtalsenlig lärlingslön eller lön som kontorseelev, -bud eller dylikt.

I motionen avsågs emellertid inte den för eleverna kostnadsfria privata yrkesutbildningen. Motionärerna påtalade de avgiftsbelagda kurser för yrkesutbildning, som i mer eller mindre skolmässiga former drives på olika håll i landet.

Föreliggande utredning behandlar således sådana privata skolor, som tagit till uppgift att utbilda arbetskraft för den allmänna marknaden och som upptar avgift av eleverna. Med »privat skola» menas här skola, som varken åtnjuter statsunderstöd eller eljest — utan att åtnjuta statsunderstöd — står under inspektion av statlig myndighet.

Det material, som ligger till grund för utredningen, har ställts till kommissionens förfogande av arbetsmarknadsstyrelsen, som uppdragit åt den offentliga arbetsförmedlingens länscentraler för ungdomsförmedling och yrkesvägledning att insända uppgifter om inom länet befintliga privata skolor av angivet slag. Det insamlade materialet har sedan kompletterats inom skolkommissionen, som också har rådfrågat experter, fackmän, yrkesorganisationer och arbetsförmedlingar beträffande deras erfarenheter av värdet med den ena eller andra utbildningen, möjligheterna att placera elever från de olika skolorna m. m.

Det insamlade materialet kan i stort sett delas upp i följande grupper:

1. Skolor för teknisk utbildning.
Tekniska institut (för utbildning av institutingenjörer, verkmästare m. fl.).
2. Skolor för utbildning i hantverks- och närstående yrken.
 - a) Skolor för utbildning i damfrisering och skönhetsvård m. m.
 - b) Tandtekniska institut.
 - c) Sömnads- och tillskärningsskolor.
 - d) Konditorskolor.
 - e) Restaurangskolor.

- f) Skolor för utbildning av bilmontörer, svetsare, bilskoleinstruktörer m. fl.
3. Skolor för handelsutbildning.
- Handelsinstitut (för utbildning av kontorister och försäljare).
 - Reklamskolor (för utbildning av reklam- och modetecknare, reklamkonsulenter m. fl.).
4. Skolor för huslig utbildning.
- Hushållsskolor.
 - Vävsbolor.
5. Skolor för konstnärlig utbildning.
- Teaterskolor.
 - Målarskolor.
 - Musikskolor (såväl sång som musik).
 - Dansskolor.
6. Övriga skolor.
- Sågverksskolor.
 - Journalistskolor och mannekänger.

En förteckning över samtliga av kommissionen kända skolor jämte kortfattade uppgifter om dessa bifogas (Bil. 1). Allt som allt behandlas, utom skolor för målning, musik och dans, ett 160-tal privata skolor för yrkesutbildning. Några säkra siffror för elevantalet vid dessa skolor har tyvärr ej kunnat erhållas. Enligt de uppgifter kommissionen fått torde sammanlagda antalet elever läsåret 1947—1948 emellertid ha uppgått till *minst* 13 000. Härtill bör emellertid läggas de skolor, som ej alls angivit elevantal samt de, som av allt att döma angivit alltför låga siffror. Kommissionen anser det därför troligt, att sammanlagda antalet elever vid de privata yrkesutbildningsanstalterna för närvarande snarare över- än understiger 15 000 per år.

De säkraste uppgifterna har erhållits beträffande antalet elever i kurser om minst 5 månader och uppåt. Antalet elever i sådana kurser var läsåret 1947—1948 sannolikt omkring 5 500,¹ varav 4 500 i kurser om minst 2 år (samtliga i tekniska institut). Antalet elever i kurser om minst 2 år vid centrala verkstadsskolor samt statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning läsåret 1947—1948 (oktober 1947) var 5 180, i statsunderstödda tekniska skolor 2 423^{1, 2} och i högre tekniska läroverk 3 442. Hela antalet elever i skolor under överstyrelsens för yrkesutbildning inseende uppgick i oktober 1947 till 76 566. (I oktober 1948 var motsvarande siffra 86 233. Den kraftigaste ökningen — nära 8 000 — noterades vid kommunala anstalter för yrkesundervisning medan antalet elever i statsunderstödda tekniska skolor och högre tekniska läroverk ökat med 500 respektive 160.)

¹ Färi ej inräknat Tekniska institutet i Stockholm, som åtnjuter statsunderstöd sedan 1 juli 1948 (cirka 1 000 elever).

² Denna siffra innesluter även elever i kurser av mindre omfattning än 2 år.

Översikt över olika skolformer

Den av staten helt eller delvis bekostade yrkesutbildningen i Sverige daterar sig i stort sett från senare hälften av 1800-talet. Det är emellertid först från 1918 och framåt, som staten i större utsträckning påtagit sig ansvaret för den undervisning, som syftar till att utbilda män och kvinnor för yrkeslivet. Den statliga och statsunderstödda yrkesundervisningen omfattar numera kommunala yrkesskolor för utbildning inom industri och hantverk, handel och husligt arbete m. m., högre tekniska läroverk och handelsgymnasier, tekniska skolor och handelsskolor, lantmannaskolor och lantbruksskolor, trädgårdsskolor och skogsskolor, seminarier, sjuksköterskeskolor, socialinstitut m. fl. År 1943 inrättades överstyrelsen för yrkesutbildning som inspekterande och anslagsbeviljande myndighet för utbildningsanstalter inom industri och hantverk, handel och husligt arbete m. m. Dessa hade tidigare sorterat under skolöverstyrelsen. Den lägre lantbruks- och trädgårdsundervisningen lyder under lantbruksstyrelsen, skogsskolorna under domänstyrelsen, seminarierna under skolöverstyrelsen, sjuksköterskeskolorna under medicinalstyrelsen o. s. v. Det är således, trots en ganska långt driven centralisering av inspektion och anslagsbeviljande, ett flertal olika ämbetsverk, som handhar den centrala ledningen av landets statliga och statsunderstödda yrkesundervisning.

En avsevärd del av de numera statsunderstödda undervisningsanstalterna har börjat som privata skolor och först småningom fått kommunala och statliga anslag. Den helt privata yrkesutbildningen är således betydligt äldre än den statsunderstödda. Något årtal för dess begynnelse kan man knappast ange. I en del fall har ur lärlingsutbildningen hos mästare eller enskilda företag med tiden utvecklats regelrätta skolor. Lärlingsutbildningen inom näringslivet är fortfarande den mest omfattande formen av yrkesarbetarutbildning för industrin och hantverket. Utmärkande för industrins och hantverkets lärlings- och yrkesarbetarutbildning är emellertid som redan nämnts, att den numera så gott som genomgående är helt kostnadsfri.

Den privata yrkesutbildning, som avses i förevarande utredning, har sällan uppstått ur eller i anslutning till lärlingsutbildning inom ett företag. Snarare är det så, att den avgiftsbelagda privata yrkesutbildningen vill ersätta en regelrätt lärlingsutbildning och utgöra en genväg till bättre betalda

anställningar. Detta gäller framförallt utbildningen för industri och hantverk. Men även ifråga om andra yrkesområden anser sig den privata kursverksamheten på kortare tid kunna utlova samma studieresultat som den under offentligt inseende ställda utbildningen. Flertalet av de avgiftsbelagda privata kurserna för yrkesutbildning avser industri och hantverk (med teknisk ledning) samt handel och husligt arbete. Men som framgår av bilaga 1 finns det också en hel del privata skolor, som ger utbildning för andra yrkesområden. Mest omspannande i fråga om antalet yrkesområden är utbildningen vid korrespondensinstitutet. Genom studier vid dessa kan man — i varje fall enligt reklamen — bli allt från industriarbetare till ingenjör, från kontorsbiträde till företagsledare, från hantverksarbetare till konstnär, från dagkarl till agronom för att inte tala om reklam- och modetecknerska, fotograf, socialarbetare och musiker.

En mycket stor del av korrespondensinstitutets undervisning är f. ö. mera allmänbildande än direkt yrkesutbildande. Därtill kommer, att korrespondensinstitutet vid enhetsskolans genomförande torde komma att få en annan ställning i förhållande till skolans muntliga undervisning än nu. Det är därför knappast möjligt att behandla korrespondensinstitutet ur organisatorisk synpunkt, förrän man vet mera om deras framtida pedagogiska uppgifter. *Kommissionen har därför inte ansett sig böra nu ta upp frågan om korrespondensinstitutet men torde få anledning att återkomma i annat sammanhang.*

Den privata yrkesutbildning, som det är utredningens uppgift att behandla, spänner över ett mycket stort fält. Det privata initiativet har otvivelaktigt också haft stor betydelse för den numera statligt sanktionerade yrkesundervisningens utveckling. Överhuvudtaget har målsmännen för den privata kursverksamheten varit mycket lyhörda för vad arbetsgivare och arbetstagare önskat i fråga om specialisering och nya kurstyper. Man har också smidigare och snabbare än de statliga och statsunderstödda skolorna kunnat anpassa sig efter arbetsmarknadens krav. Dessa har först på senare år fått större möjligheter att tillgodose olika krav på utbildning.

De privata skolor, det här är fråga om, har i regel existerat åtskilliga år. De äldsta grundades omkring 1900 och flertalet torde ha kommit till under 20- och 30-talen. Men nya skolor uppstår alltjämt, inte minst på områden, där det tidigare inte funnits några skolor. Samtidigt som nya skolor kommer till, är det andra som upphör. En del får statsanslag och inlemmas därmed i det under offentligt inseende ställda yrkesskolväsendet. Andra nedläggs på grund av de kommunala yrkesskolornas expansion, en utveckling som inte minst gynnats av det statliga stipendieväsendets utbyggnad på senare tid. Antalet privata skolor är nu av allt att döma lägre än under senare delen av 1930-talet. Någon möjlighet till exakta jämförelser finns emellertid inte,

då som sagt tidigare översikter över de privata yrkesskolorna veterligen inte finns.

För att ge en uppfattning om arten och omfattningen av de privata yrkesskolornas verksamhet har de viktigaste grupperna av skolor här nedan sammanfattningsvis behandlats ur vissa synpunkter, framför allt antalet skolor och deras belägenhet, kursernas omfattning och kostnaderna för undervisningen, elevmaterialets sammansättning och de avgående elevernas ställning på arbetsmarknaden.

1. Skolor för teknisk utbildning

Tekniska institut

Med tekniska institut menas här sådana privata skolor för teknisk utbildning, som i sina prospekt anger, att de utbildar ingenjörer, verkmästare och/eller förmän för industrin. Såvitt kommissionen känner till, finns 10 sådana skolor. Av dessa ligger en i Stockholm och en i Stockholms omedelbara närhet, två i Göteborg, en vardera i Malmö, Hälsingborg, Karlskoga, Köping, Sundsvall och Östersund.

De tekniska instituten har ända till helt nyligen svarat för mer än hälften av landets tekniska utbildning på mellanstadiet (utbildningen av högskoleingenjörer samt lärlings- och yrkesarbetarutbildningen beröres ej i detta sammanhang). Hösten 1948 uppgick elevantalet i de högre tekniska läroverken och de statsunderstödda tekniska skolorna till omkring 7 000. Elevantalet i de privata tekniska instituten torde om tillgängliga siffror är tillförlitliga, vid samma tid ha uppgått till omkring 4 700. Mer än hälften av dessa, omkring 2 600 elever, går i Stockholms tekniska institut och omkring 1 600 i de två Göteborgsinstituten tillsammans. Av de övriga tekniska instituten är de i Köping och Sundsvall störst med cirka 120 respektive 160 elever.

Fem skolor har såväl högre som lägre kurser (ingenjörskurser och verkmästarkurser). De två privata tekniska gymnasierna (Viggbyholm och Ramlösa) har endast gymnasiekurser och skolan i Karlskoga endast en fackkurs (ingenjörskurs). Skolorna i Malmö och Östersund har endast verkmästarkurser.

Studietiden fram till ingenjörsexamen vid instituten omfattar i dagkurserna 2—3 år för elever med endast folkskola som underbyggnad. Vid Göteborgs tekniska institut (GTI) och Köpings tekniska institut är studietiden 3 år, vid Stockholms tekniska institut (STI) och Netzlers tekniska institut i Göteborg 2 ½ år och vid Tekniska fackskolan i Sundsvall 2 år.

Karlskoga stads tekniska fackskola, som är kommunal, är i fråga om undervisningstiden organiserad på samma sätt som den statliga maskinfackskolan i Eskilstuna, d. v. s. studietiden är 2 år med aftonundervisning plus 1 år med dagundervisning. Vid de tekniska instituten är studietiden i aftonkurserna fram till ingenjörsexamen 8—10 terminer.

Studietiden för verkmästare är i dagkurserna 1—2 år, i aftonkurserna 4—7 terminer. Även här är det Köpings tekniska institut, som har den längsta studietiden med 4 terminer dagundervisning eller 7 terminer aftonundervisning. Läsåret omfattar i regel 250—260 dagar, alltså något kortare än vid statlig teknisk fackskola (280 dagar). Lektionstiden är 45—50 minuter och antalet veckotimmar i dagskola 30—35, i aftonskola 10—18, i regel 15—18. Det bör särskilt påpekas, att de 4 timmar, som kvällsundervisningen vid de tekniska instituten i regel varar, utgöres av 2 lektioner om 90 eller 100 minuter med 10 minuters rast emellan.

Skolunderbyggnaden är, som redan nämnts, för ovan angivna studietider endast folkskola. För elever med real- eller studentexamen avkortas studietiden med 1 respektive 2 terminer i dagskola och 2 respektive 3 terminer i aftonskola. Ett undantag är dock Karlskoga stads tekniska fackskola. För att bli antagen där skall man med godkända betyg ha gått igenom »kurs för inträdessökande till högre tekniskt läroverk» eller ha motsvarande kunskaper. Vidare skall man ha minst 6 månaders praktik. Inträdessfordringarna är alltså i stort sett desamma som för inträdessökande till Eskilstuna maskinfackskola. För inträde i Viggbyholmsskolans tekniska gymnasielinje gäller i det närmaste samma krav som för inträde i statligt tekniskt gymnasium. Göteborgs tekniska institut har nyligen delvis lagt om sina kurser. Man räknar numera normalt med tvåårig studietid för elever med minst realexamen eller motsvarande kunskaper. Elever med endast folkskola som underbyggnad får genomgå en ettårig förberedande kurs med undervisning ungefär motsvarande »kurs för inträdessökande till tekniskt gymnasium». Efter denna förberedande kurs följer samma utbildning som för elever med realexamen eller motsvarande kunskaper.

Några bestämda *fordringar på praktik* före inträdet har man i regel inte vid de tekniska instituten. För att få avlägga verkmästarexamen vid Köpings tekniska institut skall man dock ha fyllt 20 år samt ha minst 5 års praktik. För inträde i dagskolans ingenjörskurs vid samma institut fordras minst 10 månaders praktik och för flyttning till klass 3 minst 12 månaders praktik.

Även vid de övriga instituten fordras i regel åtminstone 6 månaders praktik för avläggande av examen.

De två största instituten, STI och GTI, har lämnat vissa uppgifter om elevernas ålder och skolunderbyggnad. Härav framgår, att medelåldern för dem som avlägger institutets högre examen är 23—24 år i dagskolan och 26—27 år i aftonskolan. 50—60 procent av de antagna har realexamen eller högre skolunderbyggnad, därav 10—15 procent studentexamen. Enligt katalogen för Köpings tekniska institut (vt. 1949) är medelåldern för inskrivning i dagskolan 23 år, i aftonskolan 26 år.

Av den relativt höga medelåldern att döma har flertalet av institutseleverna haft möjlighet till ganska omfattande praktik före inträdet. Men det bör å andra sidan framhållas, att, eftersom elever antas utan inträdesprövning och i regel utan *krav* på nämnvärd industriell praktik, många av de antagna kan sakna förutsättningar för teknisk utbildning. Enligt rektor vid STI avgår omkring 25—30 procent av eleverna i dagskolan och 40 procent av eleverna i aftonskolan under eller omedelbart efter första terminen. Studierna fullföljes helt av 45 procent av dagskolans och 25 procent av aftonskolans elever. Vid GTI torde fullföljandet enligt rektors uppgift i varje fall inte vara större.

Som jämförelse kan nämnas några siffror om avbrottsfrekvensen vid de kommunala statsunderstödda tekniska skolorna i Hässleholm och Katrineholm (endast dagkurser), vilkas undervisning ligger på ungefär samma stadium som undervisningen vid de privata tekniska instituten. Siffrorna avser elever inskrivna höstterminen 1944, 1945 och 1946. Antalet för vardera av dessa år nyinskrivna elever varierar för Hässleholmskolans del mellan 136 och 170, för Katrineholmsskolan mellan 84 och 145. Vid Hässleholmskolan har den lägre kursen (3 terminer) fullföljts av alla under de tre åren nyinskrivna utom en (35 av 36). Här föreligger praktiskt taget ett hundra procentigt fullföljande. För den högre kursen (5 terminer) är siffrorna lägre. Antalet avlagda examina i förhållande till antalet i klass 1 inskrivna elever varierar mellan 66 och 90 procent och ligger i regel mellan 75 och 85 procent. De lägsta siffrorna gäller husbyggnadsteknik (1944: 69 procent, 1945: 66 procent, 1946: 74 procent) och de högsta väg- och vattenbyggnadsteknik (1944: 80 procent, 1945: 85 procent, 1946: 90 procent). Vid Katrineholmsskolan är avbrottsfrekvensen däremot störst i den lägre kursen (2 terminer). Antalet avlagda examina i förhållande till antalet i klass 1 inskrivna elever varierar här mellan 50 och 82 procent och ligger i regel mellan 65 och 75 procent. För den högre kursen (4 terminer) är lägsta talet 71 procent och högsta 100 procent, i regel mellan 80 och 90 procent. Det är dock att märka, att anmälan till den högre kursen vid denna skola sker först sedan den lägre kursen avslutats. Någon påtaglig skillnad i avbrottsfrekvensen vid de olika facklinjerna vid denna skola kan man knappast iaktta.

Uppenbarligen fullföljs studierna vid de tekniska skolorna i Hässleholm

och Katrineholm i avsevärt högre grad än i dagkurserna vid de två nyssnämnda privata tekniska instituten.

Lärarna vid de större tekniska instituten är i regel civilingenjörer, akademiker eller ingenjörer med lägre kompetens. Många av lärarna har under en lång följd av år varit knutna till instituten, under det att vissa timlärartjänster växlar innehavare ganska ofta. Vid de större instituten är prövningen av lärarnas meriter tydligen mycket noggrann. Lärare, som visar sig olämpliga, kan ju också utan större svårigheter skiljas från skolan.

Vid en av de mindre skolorna har ett par lärare, efter vad kommissionen kunnat finna, ingen som helst formell kompetens, vare sig teknisk eller pedagogisk. Men dessa fall torde vara undantag. I regel är lärarna vid de mindre skolorna industrianställda ingenjörer och verkmästare samt läroverks- eller folkskollärare. Det är för resten påtagligt, att lärarna vid de privata tekniska instituten har stark anknytning till industriell verksamhet.

En ytterst viktig sak, när det gäller undervisningen vid tekniska läroanstalter, är givetvis möjligheten till *laborationer och praktiska övningar*. Vid de två största instituten (i Stockholm och Göteborg) torde denna fråga vara tillfredsställande löst. Men vid de mindre skolorna finns många gånger inga som helst laborationslokaler. I ett par fall försöker man ersätta laborationerna med film. Även om filmen i undervisningens tjänst har sitt stora värde och av allt att döma är på frammarsch, kan den dock inte ersätta elevens eget arbete i ett laboratorium. Ett par institut (Köping och Karlskoga) har för vissa timmar hyrt laboratorier i ortens vanliga skolor och kompletterat utrustningen där med inköp av en del egen materiel. I en del fall är skollokalerna i sin helhet bristfälliga, trånga och mörka. Dessa anmärkningar torde dock i denna lokalbristens tid säkerligen med lika stor rätt kunna riktas mot en del skolor, som understöds av staten. En skola, Netzlers tekniska institut, vägrar att lämna några som helst upplysningar utöver prospektet.

Läroböckerna utgörs till en del av vanliga läroböcker såsom Hedström-Rendahls tabeller och läroböcker i matematik, Bergholms eller Moll-Rudbergs fysikböcker, Bolin-Gustavers kemi m. fl. Läroböcker i fackämnena för detta stadium finns att tillgå endast i mycket begränsad omfattning. Vid de tekniska instituten får man därför liksom vid statliga och statsunderstödda tekniska läroverk och skolor använda kompendier. I regel utnyttjas av institutens egna lärare utarbetade kompendier, i ett och annat fall kompendier, som utarbetats med tanke på högre tekniska läroverk. Utländsk facklitteratur kan knappast komma i fråga, eftersom en stor del av institutens elever saknar språkkunskaper.

De privata tekniska instituten synes genomgående ha gått in för en mycket långt driven *specialisering*. Denna specialisering ger eleverna relativt avancerade kunskaper inom ett visst område. Men den ger å andra sidan knappast tillfälle till en bredare allmänteknisk orientering. Därtill kommer, att institutingenjörerna endast får undervisning i matematik, fysik, allmän kemi (det sistnämnda ämnet i mycket liten omfattning) samt tekniska fackämnen. I svenska och främmande språk undervisas inte alls eller i ytterst begränsad omfattning. Detta gör, att institutingenjörernas allmänbildning, i den mån de ej har högre allmän skolunderbyggnad, är obetydlig och deras tekniska kunskaper som sagt begränsade till ett specialområde.

Förutsatt att efterfrågan på arbetskraft inom specialområdet är god, kan specialiseringen givetvis ha vissa fördelar med sig. Under en längre tid har efterfrågan på tekniskt utbildad personal inom alla områden varit mycket stor, och det har ej mött några svårigheter att placera nyutexaminerade ingenjörer och tekniker. Under sista året kan man emellertid märka en tydlig förändring i detta avseende. Det är fortfarande god efterfrågan på kvalificerad teknisk personal. Men enligt teknikerförmedlingen inom arbetsförmedlingen är det å andra sidan svårt och i många fall omöjligt att som tjänstemän placera sådana utexaminerade från de tekniska instituten, som inte har lång praktisk utbildning och goda betyg. På platsförmedlingen vid STI har man den uppfattningen, att efterfrågan på verkstadstekniker, tele-tekniker och kemister är god, på motortekniker och kraftelektrotekniker något sämre, under det att vissa placeringssvårigheter gör sig gällande beträffande husbyggnads-, väg- och vattenbyggnads- samt värme- och sanitetstekniker.

En viss minskning i elevtillströmningen till de privata tekniska instituten har visat sig under de två sista åren. Delvis torde den bero på att tillströmningen under åren närmast efter kriget var onormalt stor och nu gått ner till mera naturliga proportioner. Men den beror sannolikt också på det ökade antalet elevplatser vid statliga och statsunderstödda tekniska skolor och de förmånligare ekonomiska villkoren vid dessa skolor.

Kursavgifterna vid de privata tekniska instituten är avsevärda.¹ Terminsavgiften är i dagskola lägst omkring 200 kronor och uppgår under sista terminen till lägst omkring 300 kronor men kan stiga ända till 400—450 kronor. I aftonskola varierar terminsavgifterna från i regel omkring 100 till omkring 200 kronor. Undantag är de två Göteborgsinstituten, där avgifterna i aftonskolorna är 65 kronor (GTI) respektive 80 kronor (Netzlers) under hela studietiden. Vid fackskolan i Karlskoga, som ju är en kommunal skola utan statsunderstöd men med bidrag från Bofors AB, är terminsavgiften 50 kronor.

¹ Nedanstående uppgifter gäller 1948.

Alla avgifter betalas i dagskola terminsvis i förskott, i aftonskola termins- eller månadsvis i förskott. Till kursavgifterna kommer givetvis materielkostnader, som är mycket varierande men för en högre kurs torde uppgå till minst 300 kronor för hela kursen. I den mån laborationer förekommer, kan även upptas särskilda laborationsavgifter. På ett och annat håll får eleverna dessutom betala särskilda avgifter för att tentera i undervisningsämnena. Sist men därför inte av minst betydelse: eleverna vid privata skolor har ytterst små möjligheter att få studiestipendier och måste således själva bekosta såväl avgifter och övriga direkta studiekostnader som uppehälle under hela studietiden. I den mån skolorna själva har stipendier att dela ut, är dessa i regel premier på 50—100 kronor per termin. Friplatser finns på ett och annat håll, men de är i förhållande till elevantalet ytterst få.

Kostnaderna för t. ex. en ingenjörskurs vid Stockholms tekniska institut uppgår således till minst

terminsavgifter (210 + 260 + 320 + 360 + 400 kronor =)	1 550 kronor
inskrivningsavgift	20 »
materielavgift	350 »
levnadskostnader för ensamstående i Stockholm 250 kronor per månad under minst 22 månader	5 500 »
	<hr/>
	7 420 kronor

var till kommer diverse utgifter, svåra att uppskatta, för specialkurser, laborationer, tentamina m. m. samt, för elever från annan ort, resor till och från Stockholm. De allra flesta torde också under studietiden behöva göra en del nyanskaffningar i fråga om kläder. Slutligen får man räkna med åtminstone en mindre summa för månatliga personliga utgifter och nöjen. De sammanlagda kostnaderna för en högre kurs vid STI torde således lågt räknat uppgå till 10 000 kronor.

Bruttokostnaderna för en 22-månaders teknikerkurs vid statsunderstödd teknisk skola i Stockholm (Tekniska institutet i Stockholm) torde vara ungefär desamma som för en högre kurs vid STI. I landsorten blir de givetvis lägre. Vid de statsunderstödda skolorna minskas emellertid utgifterna för obemedlade och mindre bemedlade elever genom de statsstipendier på upp till 115 kronor per månad, som dessa skolors elever efter behovsprövning kan erhålla.

Som framgår av ovanstående redogörelse och av uppgifterna i Bil. 1, utgör de privata tekniska instituten långt ifrån någon enhetlig grupp. Det finns institut med relativt omfattande kursplaner, goda lärare och av allt att döma välskött undervisning. Men det finns å andra sidan institut, där varken studietid, lärarkrafter eller lokaler möjliggör en teknisk undervisning, som synes äga något berättigande.

2. Skolor för utbildning i hantverks- och närstående yrken

Skolor för utbildning i damfrisering och skönhetsvård m. m.

Privata skolor för utbildning i damfrisering, skönhetsvård, fotvård och liknande finns ett 20-tal, som ligger på platser av ganska olika typ. Dels och framför allt finns sådana skolor i Stockholm och ett par andra större städer, dels i en industriort som Borlänge, dels slutligen på en sådan plats som Frösön, där anledningen till skolans uppkomst är svårare att förstå.

De flesta skolorna ger utbildning antingen i damfrisering, i damfrisering och skönhetsvård eller i fotvård. En skola utbildar sjukgymnaster, en skola har kurser i fotvård och massage och två skolor utbildar badmästare.

Någon exakt uppfattning om det sammanlagda antalet elever per år i dessa skolor kan man icke få, eftersom elever ofta antas »omkring den 1 och 15 i varje månad», d. v. s. så snart en vakans uppstår eller en elev anmäler sig. Flertalet skolor har omkring 10—15 elever samtidigt under utbildning, Franska skolan i Stockholm upp till 25, fotvårdsskolorna ofta inte mer än ett par tre elever åt gången. De vanligaste och till elevantalet mest omfattande skolorna inom ifrågavarande grupp är de, som ger utbildning i damfrisering och skönhetsvård. Dessa skolor kommer därför här att ägnas mest uppmärksamhet.

De grundläggande kurserna i damfrisering omfattar i regel omkring 6 månader men är på ett par håll endast 3 månader. Kurser i endast skönhetsvård omfattar 3—6 månader, skönhetsvård i anslutning till damfrisering 1—2 månader. Fotvårdskurserna omfattar från 6 veckor till omkring ett halvår. Sjukgymnastkursen tar 1 år, massagekursen 6 veckor och badmästarskolorna 3—4 månader. Som framgår av dessa siffror, är kurserna genomgående korta. I den mån lärlingsutbildning eller annan offentligt sanktionerad utbildning finns för här berörda områden (damfrisering, sjukgymnastik), är den avsevärt mycket längre. Elevtiden för en blivande damfrisörska är sålunda 3 år. Fullt utlärd anses hon dock inte vara förrän efter 5 år. En flicka med goda anlag bör emellertid efter 2 års effektiv undervisning kunna utföra åtskilliga uppgifter inom yrket.

De privata skolorna i damfrisering och skönhetsvård drives ofta av kunniga och vederhäftiga personer. Detta gäller särskilt ett par skolor i Stockholm. Men det finns också sådana skolor, som startas och drives av personer med mycket obetydliga kunskaper i yrket.

De skönhetspreparat, som används i undervisningen, torde i regel vara av god kvalitet. Kostnaderna för preparaten betalas oftast av eleverna. För kunderna blir elevbehandling i regel billig.

De privata skolorna har ofta kombinerade kurser i damfrisering och skönhetsvård. Även i kurserna vid de kommunala yrkesskolorna och i elevut-

bildningen hos mästare ingår numera utbildning i skönhetsvård. Det är nämligen ytterst få damfrisersalonger, som kan hålla sig med en specialist i skönhetsvård.

Kostnaderna för kurs i damfrisering går på 75—150 kronor per månad, i regel cirka 100 kronor. En hel kurs kostar således 300—600 kronor. Kurserna i skönhetsvård kostar 150—225 kronor per månad eller 400—1 000 kronor per kurs. En skola i Göteborg meddelar undervisning i skönhetsvård per korrespondens. Kursen omfattar 5 månader med ett brev i veckan (cirka 20 brev) och kostar 250 kronor, som betalas med 50 kronor per månad. Den, som eventuellt inte genast faller för erbjudandet, kan »som extra förmån» få kursen för 150 kronor eller 30 kronor per månad. (Detta enligt brev tre veckor efter det prospekt sänts.) Avgiften för en fotvårdskurs kan vara mycket obetydlig men håller sig oftast omkring 100—130 kronor per månad, d. v. s. omkring 400 kronor per kurs. Sjukgymnastkursen kostar ungefär 1 100 kronor och badmästarkurserna 400 kronor, vilket i bägge fallen blir 100 kronor per månad.

Bland fackmän anses de korta kurserna i damfrisering helt värdelösa. På arbetsförmedlingen har man den erfarenheten, att dessa kurser inte har något som helst meritvärde. Om en arbetssökande, som gått igenom en sådan kurs, är under 19 år, kan hon bli antagen som elev i vanlig ordning och får då börja från början. Är hon äldre, vilket torde vara vanligast, får hon i bästa fall vikariat under rusningstiderna och får då utföra biträdesysslor. En del av eleverna från de privata skolorna öppnar egna damfriseringssalonger i landsorten. Svenska damfrisörmästarföreningen gjorde i slutet av 30-talet en undersökning bland 1 000 elever från privata skolor för damfrisörskor. Av dessa var det högt räknat 100, som erhållit anställning i yrket inom 1 år efter det de avslutat sin kurs. 3 år efter kursens slut var endast 6 av de 1 000 kvar i yrket. Övervägande antalet hade ej avgått på grund av äktenskap utan därför, att de ej kunnat få fortsatt arbete eller därför, att företag, som de startat, ej burit sig.

När det gäller kurser i skönhetsvård, ligger saken annorlunda till. Den lämpligaste vägen för utbildning i skönhetsvård anses bland experter vara privatundervisning. Det är emellertid svårt att få sådan undervisning. En kurs på ett välskött institut kan därför vara en början, men ej mer. Någon fullständig utbildning i skönhetsvård får man inte på det sättet. Man får räkna med reducerad lön i åtminstone ett par år efter kursen. De vederhäftigare instituten framhåller också detta. En del institut låter sina elever gå kvar efter kursen utan ytterligare avgift men också utan lön.

Vissa firmor för skönhetspreparat, såsom Arden, Dorothy Gray och andra, utbildar elever och lägger därvid i stor utsträckning an på försäljning av firmans preparat. Eleverna antas genom de svenska agenturerna

men utbildas i utlandet (London, Paris, USA etc.). På detta sätt utbildade elever anställs sedan oftast av respektive firma.

Fotvårdsspecialister utbildas endast i liten omfattning och oftast av fotvårdsfirmor.

De båda badmästarskolorna utbildar f. n. tillsammans cirka 70 badmästare per år. Enligt Sportpalatsets badmästarskola möter det inga svårigheter för eleverna att få plats efter avslutad kurs. Det stora flertalet torde dock vara enda anställda på arbetsplatsen och får således fungera som biljettförsäljare-badare-renhållningskarl, något som också anges i prospektet. För några år sedan visade det sig svårt att placera eleverna och Sportpalatset gjorde då ett par års uppehåll i sin kursverksamhet.

Tandtekniska institut

Numera finns endast sex tandtekniska institut, varav tre i Stockholm och ett i vardera Kalmar, Hälsingborg och Gävle. Tidigare fanns åtskilligt flera. Eleverna från dessa institut kan få anställning på privata tandtekniska laboratorier men blir ej utan vidare antagna inom folktandvården. Det visar sig ofta svårt att skaffa anställningar för dem.

Kurserna varar från 5 till 12 månader. Kursavgifterna uppgår till 100—120 kronor per månad eller 650—1 400 kronor per kurs. Någon för praktik fordras ej för antagning. Eftersom två nya statliga tandteknikerskolor nyligen inrättats, torde de privata skolorna få allt mindre betydelse. Från och med 1 januari 1949 utfärdar medicinalstyrelsen auktorisation för de tandtekniska laboratorier, där förberedande elevtjänstgöring för inträde till statlig tandteknikerskola kan fullgöras. De privata tandteknikerskolorna kan således godtas som sådan elevarbetsplats endast i den mån de blir auktoriserade. Det är också att märka, att den förberedande elevtjänstgöringen skall omfatta minst 2 år och att eleven vid början av elevtiden skall vara lägst 16, högst 24 år. En betydande del av de tandtekniska institutens elever torde vara över 24 år.

Sömnads- och tillskärningsskolor

För närvarande finns åtminstone omkring 25 privata skolor för sömnad och tillskärning. Ett 20-tal av dessa kallar sig tillskärarskola, tillskärarinstitut eller tillskärarakademi. Endast ett fåtal kallar sig syskola eller sömnadsskola, ett par sömnads- och tillskärarskola, och tre, däribland Femina och Märtaskolan, har ingenting i namnet, som anger vad skolan sysslar med. Flertalet skolor avser således att i första hand ge utbildning i tillskärning. Skolorna i Stockholm har i några fall namn, som lätt kan för-

växlas med Stockholms tillskärarakademi, vilket är den enda statsunderstödda specialskolan för tillskärning i landet. Inom det statsunderstödda yrkesskolväsendet finns ett fåtal kurser i tillskärning vid kommunala yrkesskolor, t. ex. i Stockholm och Borås.

Undervisningen är av två slag, dels muntlig, dels korrespondensundervisning. En skola har endast korrespondensundervisning, flertalet har endast muntlig undervisning och några skolor, däribland ett par av de största, har såväl muntlig som korrespondensundervisning. En skola har korrespondensundervisning och ambulerande kurser.

Ungefär hälften av skolorna ligger i Stockholm. Några av de största i landet i övrigt ligger i Göteborg, Malmö och Borås. I Dalarna finns tre skolor, i Norrland ingen, såvitt utredningen har kunnat finna.

Någon uppfattning om sammanlagda antalet elever per år kan man inte få, eftersom elever i många fall antas när som helst, eller i början och mitten av varje månad. Vid dagundervisning uppgår elevantalet till 8—20 samtidigt, vid kvällsundervisning kan ända upp till 50 elever samtidigt förekomma.

Undervisningstidens omfattning är mycket varierande, från 2—3 veckor i tillskärning upp till 9 månader i sömnad, tillskärning och provning. Flertalet skolor inriktar sig endast på dam- och barnkläder, men åtminstone fyra skolor undervisar i tillskärning av »alla slags herr-, dam- och barnkläder, uniformer m. m.». En s. k. »fullständig» kurs i tillskärning kan omfatta från 30 upp till cirka 600 timmar. Målet är på intet sätt mera blygsamt formulerat för de kortaste kurserna än för de längsta.

För deltagande i kurserna fordras i regel inga förkunskaper. Ett par skolor har dock mera avancerade kurser för vilka föregående sömnadsutbildning enligt prospektet kräves (Skandinaviska tillskärarakademien, Stockholm) eller är ett önskemål (Göteborgs tillskärarakademi).

Trots att det övervägande antalet tillskärningskurser antar elever utan några som helst förkunskaper, anges målet för undervisningen mer eller mindre direkt vara utbildning av modellskärare, tillskärare eller direktriser.

Undervisningen inriktas i regel på mönsterformning, mönsterkonstruktion, tillskärning och i bästa fall provning. Endast i de längsta kurserna är sömnadsutbildningen huvudsak och tillskärningen en påbyggnad på denna. Enligt uttalanden från såväl yrkesöverstyrelsens konsulent för sömnadsutbildning som från yrkesverksamma skraddare och syateljéföreståndarinnor är utbildning i tillskärning meningslös för den, som inte är fullt kunnig i sömnad. En stor del av ifrågavarande skolors elever är säkerligen husmödrar eller andra kvinnor, som vill lära sig sömnad och tillklippning till husbehov. För dessa är det utformningen av grundmönster och användningen av dessa, som är värdefullt att kunna. Denna kategori elever tycks också i många fall vara nöjd med vad de fått lära. När det gäller personer,

som för sitt yrke är i behov av kunskaper i tillskärning och som är fullt kunniga i sömnad, har en del av de privata skolorna visat sig meddela en tillfredsställande undervisning under det att andra varit mer eller mindre värdelösa. När det gäller icke sömnadskunniga personer slutligen, som tror sig kunna bli tillskärare eller direktörer på en kurs på mellan 30 och 150 timmar, säger det sig själv, att deras förhoppningar gäckas. I några fall har det också visat sig, att de personer, som leder undervisningen, själva har mycket svag yrkesutbildning, ofta nog en kurs vid den skola, där de undervisar eller en liknande kurs.

Kursavgifterna anges i prospekt och annonser vara låga eller gärna lägre än i andra kurser. Om man ser på totalavgiften för en kurs, förefaller den också många gånger låg. En »fullständig yrkeskurs» kan t. ex. kosta 75—150 kronor. Om kursen i fråga inte omfattar mer än 30 eller 60 timmar, vilket inte är ovanligt, blir avgiften per undervisningstimme i realiteten två å tre gånger högre än vid Stockholms tillskärarakademi, som är statsunderstödd och kontrollerad av överstyrelsen för yrkesutbildning. En yrkeskurs där omfattar 240—280 timmar under 8 veckor och kostar 225 kronor. Det bör dock framhållas, att vid en del skolor, t. ex. Skandinaviska tillskärarakademien och fru Hagelsteins tillskärarskola och ateljé, båda i Stockholm, är kursavgifterna per timme ungefär desamma som vid Stockholms tillskärarakademi.

Som redan nämnts, kan man urskilja åtminstone tre olika elevkategorier vid de privata tillskärarskolorna:

- 1) husmödrar och liknande
- 2) yrkeskunniga sömmerskor och skraddare
- 3) ej förut sömnadskunniga, som söker yrkesutbildning.

Kategorierna 1) och 3) torde vara ojämförligt störst. Kategorierna 1) och 2) erbjuder inte något problem på arbetsmarknaden, då de ju antingen inte alls önskar yrkesarbete eller också redan har platser eller egna företag, som de återgår till efter kursen. Personer av kategori 3) däremot är utan tvivel ett problem. Den »utbildning» de har skaffat sig genom en kurs i tillskärning har, utan att kombineras med sömnadsvana, intet som helst meritvärde. De kan således, trots bristen på sömmerskor, inte få någon anställning, såvida de inte är tillräckligt unga att ta plats som nybörjare.

En anledning till det förhållandevis stora antalet privata kurser i tillskärning är säkerligen, att det finns så få statsunderstödda kurser. För mindre företagare på olika håll i landet är det praktiskt taget omöjligt att besöka en kurs i tillskärning. Kunde man ytterligare utvidga den kommunala statsunderstödda kursverksamheten och anordna ambuleraande fortbildningskurser och kurser i tillskärning för skraddare och sömmerskor, skulle en av de viktigaste förutsättningarna för »bönhaseriet» i sömnads- och tillskärnings-

kurser försvinna. Under sådana förhållanden skulle endast goda kurser med rimliga avgifter kunna göra sig gällande. Och sådana finns också bland de nu existerande privata skolorna, fastän de riskerar att drunkna bland alla ovederhäftiga kurser eller jämfställas med dem.

Konditorskolor

För närvarande finns tre privata konditorskolor i landet, en i Halmstad, en i Skövde och en i Skattkärr utanför Karlstad. Skolorna i Halmstad och Skövde drives i anslutning till konditorier medan skolan i Skattkärr är helt fristående. Halmstadsskolans konditorirörelse är omfattande med mycket beställningar under det att Skövdekonditoriet är ganska obetydligt. Innehavarna av skolorna i Halmstad och Skattkärr är från början utlänningar och har fått sin huvudsakliga yrkesutbildning i utlandet. Bägge två synes vara fullt yrkeskunniga. Innehavaren av Konditoriskolan Svea i Skövde är svensk. Närmare uppgifter om hans utbildning saknas.

Antalet elever vid konditorskolorna är litet, störst i Svensk-tyska konditoriefackskolan i Halmstad, som samtidigt har under utbildning högst 25 elever. De andra skolorna har vardera knappast mer än 10 elever eller mindre åt gången.

Kurserna vid konditorskolorna är i intet fall längre än 6 månader. De kortaste kurserna omfattar 2, 4 eller 6 veckor. Skattkärrskolan har endast fortbildningskurser och antar ej elever med mindre än 15 månaders konditoripraktik. Kurserna varar 1—6 månader. Skövdeskolan »utbildar från grunden konditorer så att de kunna tillverka vad som hör till ett förstklassigt konditori. Några som helst förkunskaper erfordras ej. Erfarenheten har visat, att nybörjare inom yrket efter kursens genomgående varit kapabla att antaga avlönad sysselsättning.» Kurserna varar 2, 4 eller 6 månader. 2 eller 4 månaders kurs tycks vara det vanligaste. Svensk-tyska konditoriefackskolan i Halmstad anordnar dels allmänna kurser på upp till 6 månader, dels specialkurser för yrkeskunniga. Special- och fortbildningskurserna i Halmstad och Skattkärr tycks huvudsakligen besökas av företagare, som vill skaffa sig nya intryck och idéer, under det att de längre kurserna i Halmstad och Sveaskolan i Skövde besöks av nybörjare. De förstnämnda kurserna anses på Sveriges konditoriförening ha ett visst värde. De allmänna kurserna däremot är enligt samma auktoritet »rent skadliga», då de inger eleverna den föreställningen att de behärskar yrket, fastän de i realiteten endast lärt detaljer.

Avgifterna är cirka 100 kronor per månad, något mer för kortare kurser och något mindre för de längre. Eleverna vid de skolor, som är anslutna till konditorier, får vissa dagar, framför allt onsdagar och lördagar, arbeta i konditoriet och får dessa dagar ingen direkt undervisning.

Fortbildningskursernas elever är som sagt ofta egna företagare och söker därför inte nya anställningar efter en kurs vid någon av konditorskolorna. För nybörjarna ställer det sig annorlunda. Det är f. n. enligt uppgift från Sveriges konditoriförening överskott på sökande till lärlingsplatser inom bageri- och konditorifacken. Minmilönerna för lärlingar överskrider därför inte. En nybörjare, som gått igenom en kurs vid en privat konditorskola, kan därför vid anställning inte räkna med några förmåner utöver lärlingsavtalet, vilket emellertid utlovas åtminstone i prospektet för Konditorskolan Svea.

Restaurangskolor

För närvarande finns på restaurangområdet endast ett fåtal skolor, som inte samarbetar med arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna samt de kommunala yrkesskolorna på respektive orter. Sara och Norma har egen personalutbildning. Men här får eleverna lön ända från början, och skolorna hör därför inte till den kategori, som utredningen behandlar. Den enda skola av det slag det här är fråga om är ett företag vid namn Göteborgs restaurangskola. Skolan, som utbildar servitörer och servitriser, ägs och sköts av herr Albert Sköld. En avdelning är förlagd till Möckelsnäs herrgårdspensionat, Diö, i Kronobergs län och en avdelning, den ursprungliga, har en adress i Göteborg.

Kurserna på Möckelsnäs omfattar 6 veckor och avgiften är 325 kronor, som betalas i förskott. Göteborgsavdelningens kurser omfattar 16 veckor med ett par timmars kvällsundervisning några gånger i veckan. Avgiften är 125 kronor.

Möckelsnäsavdelningen gör av allt att döma på intet sätt skäl för beteckningen »skola». Det hela tycks helt enkelt vara ett sätt att skaffa personal till pensionatet. Någon undervisning förekommer inte, och »kursen» tycks ofta avbrytas i förtid. Eleverna är enligt arbetsförmedlingen i Växjö mycket missbelåtna med »utbildningen» och har ingen som helst nytta av den.

Inte heller Göteborgsavdelningen tycks ge någonting annat än möjligen en viss inkomst till ägaren. Någonting, som är värt att kallas undervisning, meddelas av allt att döma inte. »Skolans» utrustning består enligt uppgift av fyra tallrikar jämte glas och bestick samt några tomflaskor och fat. Vid ett besök, som utredningssekreteraren gjort i Göteborg, ville herr Sköld inte visa skollokalen eller uppge adressen dit. Vid en del försök, som gjorts, att anordna kurser i landsortsstäder har yrkesmän anmält sig, varvid kursledaren funnit för gott att avvika från orten utan att avsluta kursen. Efter framställning från eleverna har avgifterna i dessa fall återbetalats.

Enligt samstämmiga uppgifter från hotell- och restaurangpersonalförbun-

det, restaurangföreningen (arbetsgivareföreningen) och arbetsförmedlingen tycks Göteborgs restaurangskola i sina olika uppenbarelseformer vara rena ofoget, ett ofog som man dock med nuvarande bestämmelser tyvärr inte kan stoppa.

Skolor för utbildning av svetsare, bilmontörer och bilskoleinstruktörer m. fl.

Flertalet privata skolor för svetsare drives av företag, som tillverkar svetsningsaggregat. För gassvetsning finns två sådana skolor, varav en med avdelningar både i Stockholm och Göteborg, och för elsvetsning fyra. Dessa skolor har i allmänhet både dag- och kvällskurser, både nybörjar- och kompletteringskurser samt specialkurser. I nybörjarkurserna är utbildningen till största delen praktisk, i kompletterings- och specialkurserna till största delen teoretisk. Kurstiden är i dagkurs 3—4 veckor, i aftonkurs 6—8 veckor. Kurserna drives som sagt av företag, som tillverkar svetsningsaggregat och elektroder, och undervisningen avser bland annat också instruktion i rätta handhavandet av respektive firmas produkter. En hel del av eleverna bevisar kurserna på sina arbetsgivares uppdrag och bekostnad. Men genom den flitiga annonseringen före kurserna och den lockelse ordet »svetsning» utövar på många pojkar, bevisas kurserna också av åtskilliga ungdomar, som aldrig stått i en verkstad och ej har något begrepp om vad svetsning innebär. För dessa pojkar är kursavgiften, 150—200 kronor, plus resor och vivre i Stockholm eller Göteborg under cirka en månad, en ansenlig summa, om det sedan visar sig, att de ej alls lämpar sig för svetsning. Detta är ju ett arbete som ställer särskilda krav, inte minst på ögon och andningsorgan.

Korta nybörjarkurser för svetsare anordnas också av *Skövde praktiska skola* (AB Ivar Lundén), som åtskilliga gånger förekommit i pressen i samband med missnöje från elevernas sida och som indirekt torde ha medverkat till att framtvinga denna utredning. Skolan skall därför här behandlas ganska detaljerat.

Skövde praktiska skola har kurser för motorreparatörer och svetsare samt en avdelning för handel (5-månaders kurs). Beträffande den sistnämnda se avdelning 3. Skolor för handelsutbildning, avsnittet om handelsinstitut. Motorreparatörskurserna omfattar 8—10 veckors teoretisk utbildning med demonstrationer plus 8 veckors frivillig praktisk utbildning vid »av skolan godkänd motor- eller bilverkstad». Svetsningskurserna omfattar 3—8 veckor, tydligen i regel 8 veckor, varav 2 veckor gassvets och 2 veckor elsvets i skolans verkstad samt 4 veckor praktik i av AB Ivar Lundén driven produktionsverkstad för enklare svetsningsarbeten.

Skolan tar emot elever ungefär en gång i månaden. Antalet nyintagna elever varierar ganska kraftigt men tycks f. n. uppgå till omkring 20—30 i motorreparatörskurserna och 15—20 i svetsningskurserna. Tidvis är elevantalet dock enligt uppgift betydligt mindre. Eleverna är i regel över 20 och uppemot 30 år eller mera. De kommer från alla delar av landet, men synbarligen ej så ofta från trakten omkring Skövde-Hjo. Anledningen till den ytterst livliga rekryteringen torde vara dels skolans flitiga annonsering i olika delar av landet och olika slag av tidningar, lokaltidningar, veckotidningar och facktidsskrifter för lantbrukare — däremot mera sällan Stockholms-, Göteborgs- eller Malmötidningar — dels svårigheten för män över värnpliktsåldern att erhålla nybörjarutbildning i industri- och hantverksyrken överhuvudtaget.

Skolan har som sagt en skolverkstad och produktionsverkstad för svetsning, båda belägna i Hjo. Motorreparatörskursen är förlagd till en lokal i Tidån, där man har en bilelektrisk avdelning, en verkstad för svetsning och motordemonstrationer samt diverse garage- och magasinsutrymmen.

Enligt av kommissionen infordrat expertutlåtande kan de olika skollokalernas utrustning i stort sett anses tillfredsställande för den utbildning, som lämnas, och utrymmet, utom i den ena svetsningslokalen, tillräckligt stort. Säkerhetsanordningar och fläktar finns även. Den fläkt, som ursprungligen installerats, har emellertid för stora dimensioner och ersättes därför av en propellerfläkt i väggen. Motorreparatörskurserna hade för demonstrationsändamål två nya bilar, ett chassi och diverse bildelar. Enligt uppgift används de två bilarna även till praktiska övningar i bilreparation.

Undervisningen ledes av två ingenjörer, som förestår var sin avdelning. Föreståndaren för motorreparatörsskolan har varit anställd där i 7 år och föreståndaren för svetsningsskolan i 3 år. Vid motorreparatörsskolan finns dessutom en verkmästare, vid svetsningsskolan en yrkeslärare och vid produktionsverkstaden en verkmästare och en förman. För närvarande har svetsningsskolan så många elever, att undervisningen måste ske i två skift, vilka båda sköts av samme lärare.

Enligt rektors uppgift skall eleverna i motorreparatörskurserna för att få betyg fullgöra 8 veckors praktik efter den teoretiska kursen. Denna praktik skall förläggas till en motor- eller bilverkstad, som kan godkännas av skolan. Enligt prospektet är denna praktik dock frivillig. Efter vad som framgick av en samling betyg, som rektor förevisade, hade eleverna i flera fall fått betyg utan att fullgöra praktik. De elever, som praktiserar på motor- eller bilverkstad, tillställs ett frågeformulär, där de bland annat tillfrågas, om de är nöjda med praktiken. Om de inte är nöjda, skall skälet härför uppges. I åtskilliga fall var man missnöjd, och skälet var, att man inte fick utföra annat än okvalificerat arbete. Genom skolans annonser och

prospekt får eleverna den uppfattningen, att de omedelbart efter kursen kan räkna med att få utföra kvalificerat yrkesarbete. Eftersom kursen endast omfattar 8 veckor, kan eleverna givetvis inte bibringas annat än mycket ytliga kunskaper om en del arbetsmoment under det att andra ej alls kan beröras. Särskild tid på schemat finns sålunda ej för reparationsövningar och provkörning av reparerade bilar. I detta sammanhang bör kanske påpekas den i förhållande till övriga punkter på schemat väl kraftigt tilltagna tiden för svetsning, en vecka av de åtta.

Beträffande den i prospektet utlovade teoriundervisningen i svetsningskursen lämnades vid besöket på skolan mycket svävande uppgifter. Eftersom den yrkeslärare, som leder undervisningen, på grund av elevantalet har dubbel tjänstgöring i skolverkstaden, torde han knappast orka med teorilektioner dessutom. Dessa måste i så fall förläggas till nätterna.

Kostnaden för en 8-veckorskurs vid Skövde praktiska skola är 811 kronor plus anmälningavgift 25 kronor, alltså 836 kronor. I denna summa inkluderas kostnaderna för vivre, som av skolan beräknas till 240 kronor för 8 veckor. Själva kursavgiften blir alltså 596 kronor, vilket i förhållande till kurstiden torde vara den högsta avgift, som överhuvudtaget uttas i Sverige för en sammanhängande kurs med heldagsundervisning. Möjligen är avgiften för skolans 8-veckors kurs i gas- och elsvets ännu högre. Denna kurs kostar 725 kronor plus anmälningavgift 25 kronor, alltså 750 kronor, varifrån avgår 240 kronor för vivre. Själva kursavgiften är alltså 490 kronor. Som redan omtalats, tillbringas emellertid endast 4 av de 8 veckorna i skolverkstaden. Under de 4 sista veckorna utför eleverna produktivt arbete i AB Ivar Lundéns plåtslageriverkstad. Enligt prospektet skall dock endast 2 veckor ägnas åt produktivt arbete. Eleverna får ingen ersättning för sitt arbete, men de bästa av dem erhåller bokpremier.

Trafiktekniska bil- och motorskolan i Eksjö har två slag av kurser, dels en 4-månaders kurs för bilmekaniker, dels en 3-månaders kurs för »bilskoleinstruktörer, traktorskötare och motortekniker». I mars 1949 hade skolan 15 elever i bilmekanikerkursen och 5 i kursen för bilskoleinstruktörer. Eleverna kommer från olika delar av landet, många från Norrland, i mindre utsträckning från Eksjötrakten.

Bilmekanikerkursen är uppdelad på 10 veckor teori och 6 veckor praktik. Den senare är förlagd till en motorreparationsverkstad i Eksjö och tycks huvudsakligen bestå i demonstrationer och något litet handräkningsarbete. Skolan har en skolsal, där den teoretiska undervisningen sker. Denna sal är utrustad som en körskola med trafiktecken, kartor och ett chassi samt motor och några motordelar. Vidare har skolan en större och en mindre bil, båda av märket Hudson. Enligt prospektet skulle dock finnas fyra stora vagnar. Några praktiska reparationsövningar på skolan förekommer

uppenbarligen inte. Praktiken ersättes av instruktionsfilmer, och enligt rektors uppgift förfogar skolan över allt av värde, som framkommit på det området under senare år.

Undervisningen i kursen för bilskoleinstruktörer består huvudsakligen i körlektioner, då eleverna i allmänhet ej kan köra, när de börjar på skolan. Sedan skolans start 1945 har enligt rektors uppgift 123 bilskoleinstruktörer utgått från skolan. Alla dessa har dock ej plats som bilskoleinstruktörer. Det är tydligt, att de kurser för bilskoleinstruktörer, som Sveriges bilskolors riksförbund på senare tid anordnat, medfört en inskränkning i Eksjöskolans verksamhet.

Avgiften för bilmekanikerkursen är 540 kronor plus anmälningavgift 25 kronor, vartill kommer kostnaderna för vivre. Kursen för bilskoleinstruktörer kostar 635 kronor plus anmälningavgift 35 kronor plus vivre.

Som syns är avgifterna långt ifrån blygsamma. Varken vid Skövde praktiska skola eller Trafiktekniska bil- och motorskolan i Eksjö har undervisningens resultat i varje fall hittills stått i rimlig proportion till elevernas utlägg. Visserligen tycks större delen av eleverna erhålla anställning efter kursen, men lönen synes ej bli högre än för annan nyanställd okvalificerad personal.

I den mån kortare kurser för vuxna nybörjare behövs, torde det vara samhällets skyldighet att finna andra för eleverna mindre kostsamma och mera givande former för dem.

3. Skolor för handelsutbildning

Handelsinstitut

För närvarande finns ungefär ett 40-tal privata handelsskolor i landet. För 5—10 år sedan var antalet sannolikt betydligt större, eftersom åtskilliga skolor nedlagts under senare år, medan endast ett fåtal nya inrättats. I kommunala och enskilda statsunderstödda eller av staten inspekterade skolor och kurser för handel undervisas nu i runt tal 22 000 elever. De helt privata handelsinstituten och -kurserna torde ha omkring 5 000 elever. Ungefär 20 procent av de personer, som skaffar sig utbildning i handels- och kontorsarbete, får således denna utbildning i privata skolor.

Handelsinstituten är av mycket olika art. Det finns stora institut med 500—1 000 elever eller ännu flera (t. ex. Pählmans handelsinstitut, som har statsbidrag till ett par av sina kurser men driver flertalet kurser helt privat) och medelstora med 200—300 elever (t. ex. Ehrlins handelsinstitut, Linköpings handelsinstitut, Bröderna Bendtz språk- och handelsinstitut m. fl.). Men det finns också mycket små skolor med 10—15 elever eller mindre. En del av dessa skolor har förut varit större, men har nu på grund av det

kommunala yrkesskolväsendets utbyggnad, innehavarens ålder och andra skäl gått tillbaka. De privata skolorna ligger i allmänhet i de större städerna. I Stockholm finns tio sådana skolor, i Göteborg två och i Malmö tre. Resten återfinns i regel i residensstäderna eller på viktigare industriorter. Såvitt utredningen kunnat utröna, finns endast tre privata handelsskolor i Norrland, en i Härnösand och två i Umeå.

Flertalet skolor upptar i sina prospekt en hel del olika kurser såsom ettårskurser med handelsteknisk betoning, ettåriga sekreterar- och korrespondentkurser och liknande kombinerade kurser på 1 termin eller 3—4 månader. Dessutom finns en mängd kurser i enskilda ämnen, s. k. ämneskurser, t. ex. i maskinskrivning, stenografi, bokföring, handelsräkning, svensk handelskorrespondens, här och var även i språk, handelsjuridik m. m. Vid de välskötta skolorna har man en hel del elever i de kombinerade kurserna, elever som också fullföljer den kurs de börjat med. Men det största antalet elever återfinns i dessa skolor — liksom i de statsunderstödda — i ämneskurserna, framför allt givetvis i maskinskrivningskurserna, samt i andra hand i stenografi- och bokföringskurserna. I de statsunderstödda kurserna för handel (inklusive handelsgymnasierna) går för närvarande omkring 15—16 procent av eleverna i heldagskurser av minst 5 månaders varaktighet. Någon siffra för motsvarande procent i de privata handelsinstituten finns inte, men det är ytterst osannolikt, att den är högre.

I den mån kombinerade kurser finns, är de ofta differentierade på å ena sidan handelstekniska kurser, å andra sidan korrespondent- och sekreterarkurser. Däremot är det ytterst ovanligt med försäljningstekniskt betonade kurser. Såvitt utredningen kunnat finna, är Linköpings handelsinstitut den enda privata handelsskola, som har en kurs för detaljhandelsanställda.

Vid en del handelsinstitut, speciellt de stora och medelstora, har man i många fall goda lärarkrafter med speciella kvalifikationer i de ämnen de undervisar i. Vid de mindre instituten och särskilt vid de skolor, som tämligen uteslutande har kurser i maskinskrivning, är lärarkrafterna däremot många gånger direkt undermåliga. Det händer, att en flicka, som tidigare haft t. ex. fabriksarbete eller hushållsarbete, efter en maskinskrivningskurs på 100—150 timmar anställs som »lärare» i maskinskrivning vid den skola, där hon gått på kurs. Lönen är i dessa fall mycket låg, eftersom flickan knappast har någon annan möjlighet till kontorsanställning, då hon saknar kunskaper i svenska, räkning, språk och kontorsgöromål med undantag av maskinskrivning. I många andra fall är innehavaren av skolan enda lärare, eventuellt med bistånd av någon familjemedlem. Det finns åtminstone två skolor i Stockholm, där läraren-innehavaren av skolan i bästa fall är närvarande i det rum, där undervisningen sker. Någon undervisning meddelas inte, utan eleverna lämnas åt sig själva med en skrivmaskin och — eventuellt — en handledning i maskinskrivning. Det är givet, att det stora

flertalet elever efter kort tid avbryter kurser, som sköts på detta sätt. Avgiften uttas givetvis alltid i förskott. Kommissionen har t. o. m. från trovärdiga personer erfarit, att en elev, som ej tröttnat tillräckligt fort, helt enkelt av läraren vägrats vidare undervisning.

Skollokaler och utrustningen med belysning, skrivmaskiner och annan kontorsmateriel är vid en del av dessa mindre handelsinstitut ytterst bristfälliga. I ett fall sker sålunda undervisningen i en korridor utan direkt belysning eller ventilation, i ett annat fall äger »skolan» summa en skrivmaskin.

Men det finns givetvis också bland de privata handelsinstituten exempel på ytterst välutrustade och välhållna lokaler. Detta gäller särskilt de skolor, som har välbesökta kombinerade handels- eller korrespondentkurser. Dessa skolor har ju även helt andra möjligheter att ekonomiskt planera på längre sikt.

En jämförelse mellan vissa ämnen i normalplanen för statsunderstödd ettårig handelskurs och motsvarande ämnen i timplaner för kombinerade kurser vid några av de institut, som har sådana, lämnas här nedan. Utöver de i tablån upptagna ämnena meddelas enligt normalplanen för ettårig handelskurs även undervisning i bland annat försäljningslära och affärsreklam, ekonomisk geografi samt medborgarkunskap med ekonomilära. Dessa ämnen förekommer endast i undantagsfall i de privata handelsinstitutens timplaner. Allt som allt uppgår normalplanens timantal till 1 100—1 400, beroende på om frivilliga ämnen ingår eller inte. I den mån antalet undervisningstimmar i kombinerade kurser vid privata handelsinstitut kan beräknas, uppgår det till 550—1 250 i årskurs, 260—725 i termins- eller halvårskurs. 800—1 000 timmar i årskurs; 300—500 timmar i termins- eller halvårskurs torde dock vara det vanligaste. Undervisningen i de privata handelsinstitutens kombinerade årskurser är således, så långt skolkommisionens erfarenhet sträcker sig, nästan genomgående av mindre omfattning än i statsunderstödd ettårig handelskurs.

Som framgår av vidstående tablå, lägger man nästan genomgående huvudvikten vid maskinskrivning och därefter bokföring under det att undervisningen i svenska och handelsräkning på ett par undantag när ägnas betydligt mindre intresse. Maskinskrivningsundervisningen får sålunda från 225 upp till 350 timmar i årskurs, 125—190 i terminskurs mot normalplanens 150 (+ 75 frivilligt). Svensk stenografi får från 75 till 200 timmar i årskurs, 90—140 timmar i terminskurs mot normalplanens 150. Undervisningen i bokföring omfattar i regel 70—100—125 timmar både i årskurs och terminskurs mot normalplanens 250. I ett par fall uppgår den dock till cirka 200 och i ett fall till 400 timmar. Undervisningen i svenska omfattar sällan mer än 40—80 timmar mot normalplanens 180. Två skolor har dock 160 respektive 175 timmar svenska. Handelsräkning förekommer inte alltid

Skolans namn	Maskin- skrivning	Svensk stenografi	Bok- föreläsning	Svenska m. handels- korresp.	Handels- räkning	Språk
Normalplan för ettårig handelskurs vid komm. yrkeskola	150 + 75 ¹	150	250	180	150	(150)
Ehlims handelsinstitut, Stockholm (ettårskurs)	270	120	70 + 80 ¹	40—45	—	120 + 120 ¹
Stockholms handelsinst. (ettårskurs)	250	75	100	50	50	50 + 50 ¹
Södertälje privata handelsskola (terminskurs)	125	90	70 + 25 ¹	80	50	—
Wallgrens kontorsskola, Eskilstuna (terminskurs) .	190	140	190	—	—	—
Eskilstuna handelsinst. (ettårs korresp. kurs)	325	120	—	70	—	—
Linköpings handelsinst. (ettårskurs)	280	125	220	45	45	190
Wasa handelsinstitut, Göteborg (ettårskurs)	250	100	125	60	60	125 + 125 ¹
Lundéns handelsskola, Skövde (5 mån. kurs)	175	125	125	100	100	—
Lidköpings handelsskola (ettårskurs)	240	200	240	160	100	—
Umeå handelsinstitut (ettårskurs)	225 350	110	400	175	110	100

¹ Frivilligt.

i de kombinerade kurserna. I den mån eleverna får undervisning i detta ämne inskränker den sig till 45—100 timmar mot normalplanens 150.

Vid de skolor, som huvudsakligen har elever i »ämneskurser», anger man mycket varierande timantal för de s. k. »fullständiga» kurserna. Maskinskrivning kan sålunda omfatta från 75 till 350 timmar, stenografi från 40 till 200 och bokföreläsning från 50 till 400 timmar.

En del skolor anger klart och tydligt, att en stenografikurs på 50—100 timmar endast kan ge systemkännedom, hastighetsträningen måste komma efteråt. Men andra skolor talar om hastighetsträning i samband med de kortaste kurser, och en skola anger en hastighet på 225 stavelser per minut som resultat av en kurs på 125 timmar. De skolor, som redan i korta stenografikurser lägger an på hastighet, måste ta mycket lätt på den allmänna texten och i stället tämligen omedelbart ta itu med handelstext och förkortningar, varför elevernas kännedom om själva det stenografiska systemet ofta blir otillräcklig.

Avgifterna för de kombinerade kurserna är relativt höga men med stora variationer. En årskurs kostar sålunda lägst 295 kronor (Eskilstuna han-

delsinstitut) och högst 440 kronor (Linköpings handelsinstitut). Antalet ämnen och undervisningstimmar är dock större vid den senare skolan. Kursavgiften för en terminskurs är lägst 160 kronor (Eskilstuna handelsinstitut) och högst 375 kronor (Lundéns handelsskola, Skövde). (Vid Wasa handelsinstitut i Göteborg kostar en årskurs 400—425 kronor, en terminskurs 180—300 kronor, beroende på antalet undervisningstimmar, 17—26 tim/v., detta enligt skolans prospekt.)

Avgifterna för »ämneskurser» är i regel förhållandevis låga. Uträknade per timme håller de sig i allmänhet mellan 40 och 75 öre för maskinskrivningskurserna. Men avgiften kan också vara betydligt lägre, som t. ex. vid Wallgrens kontorsskola i Eskilstuna, där en maskinskrivningskurs på 190 timmar kostar 35 kronor (18—19 öre/timme). Timavgiften i stenografikurserna ligger i allmänhet omkring 0: 95—1: 25 kronor men kan gå ner till 28—29 öre/timme, d. v. s. 40 kronor för en kurs på 140 timmar (Wallgrens kontorsskola). Det vanliga betalningssättet är förskottsbetalning. I annat fall tillämpas oftast 10 procent förhöjning av avgifterna.

Vad beträffar elevmaterialet vid de privata handelsskolorna är detta av mycket ojämn kvalitet. Skolorna annonserar i både större och mindre tidningar. De större instituten annonserar ofta i Norrlandspressen. Därigenom når de ett klientel, som i många fall helt saknar kontakt med eller kännedom om kontors- och handelsarbete, och som dessutom kanske har en mycket bristfällig skolunderbyggnad och dåliga kunskaper i svenska. Förutsättningarna för sådana elever att tillgodogöra sig undervisningen vid en handelsskola är således mycket små. Detsamma gäller i tätorterna många ungdomar, som har haft geografiska och ekonomiska möjligheter att skaffa sig bättre skolunderbyggnad men som saknat de intellektuella förutsättningarna. För sådana ungdomar är de flesta »ståndsmässiga» utbildningsbarnorna stängda. Men de privata handelsskolorna är av ekonomiska skäl i regel tvungna att acceptera alla sökande och kan ej företa någon gallring med hänsyn till personlig lämplighet och intellektuella förutsättningar. De mera välskötta handelsinstituten kontrollerar givetvis elevernas framsteg genom hastighets- och noggrannhetsprov i maskinskrivning och stenografi och utfärdar betyg efter samma normer som vid de statligt inspekterade skolorna. I åtskilliga fall kommer aldrig eleverna så långt, och från en del skolor förekommer sällan andra bevis på deltagande i en kurs än ett kort, som prickats av för varje gång eleven infunnit sig på skolan. Detta kort säger givetvis ingenting om vederbörandes kunskaper och färdigheter och har inte något som helst meritvärde.

Under lång tid har det varit så stor efterfrågan på kontorspersonal, att snart sagt vem som helst kunnat placeras, antingen vederbörande haft betyg eller inte. Men från och med hösten 1948 har man kunnat notera en betydligt minskad efterfrågan på kontorister. Med den minskade efterfrågan

har givetvis följt, att kraven på allmänbildning och yrkeskunnighet ökat. På kontoristförmedlingen i Stockholm finner man det för närvarande mycket svårt att placera sökande med lägre skolunderbyggnad än realexamen eller motsvarande kunskaper. Vidare krävs för flickor kvalificerade betyg i maskinskrivning, stenografi och *svenska* och för manliga sökande en god allmän kontorsutbildning samt goda kunskaper i svenska. Eftersom de privata skolorna som sagt i regel inte fäster något avseende vid skolunderbyggnad, och deras undervisning i svenska ofta är mycket knapphändig, kommer dessa skolors elever i sista hand vid tillsättningen av platser. I detta sammanhang bör också understrykas svårigheten att lära stenografi, om man inte behärskar svenska, en svårighet, som de privata skolorna av ovan anförda skäl mera sällan kan beakta.

Reklamskolor

De privata reklamskolorna är för närvarande, delvis på grund av Reklamförbundets sanerande verksamhet, inte många. I Stockholm finns sålunda inte mer än två samt en aftonskola för grafiker. (Berghs reklamskola, som numera har ett mindre statsbidrag, står under överstyrelsens för yrkesutbildning inseende och omfattas ej av utredningen.) I landet i övrigt finns, såvitt kommissionen kunnat finna, endast en privat reklamskola, som ligger i Malmö. I Stockholm har tidigare funnits ytterligare några sådana skolor.

De nu existerande privata reklamskolorna i Stockholm tycks i första hand inrikta sin verksamhet på den rent konstnärliga sidan av reklamutbildningen. Man utbildar reklamteknare, modetechnare, illustratörer och dekoratörer. Lärarna har ofta en omfattande reklamverksamhet vid sidan av undervisningen. Eleverna får på så sätt god kontakt med det praktiska arbetet och kännedom om reklamteknikens grunder. Svenska reklamförbundet, vars utbildningskommitté gör en årlig rond på reklamskolornas elevutställningar, har funnit undervisningens resultat goda hos Anders Beckmans reklamateljé och skola.

En grundförutsättning för en framgångsrik undervisning i reklamkonst är givetvis, att eleverna har konstnärliga anlag, idérikedom och känsla för vad som »slår». I den mån en skola med goda lärarkrafter prövar de sökandes förutsättningar i dessa avseenden, innan de antas, kan en viss säkerhet vinnas för att olämpliga elever icke väljer banan, och undervisningsresultatet kan bli gott. De privata skolorna är ju helt beroende av elevavgifterna och en skola, som ej har överskott på sökande, kan därför knappast göra den erforderliga gallringen av elever. En anlagsprövning, som gäller helt oskolade personer utan tidigare kontakt med reklam eller konstnärlig verksamhet, måste emellertid vara mycket noggrant utarbetad, om resultaten skall kunna bli rättvisande. Enligt uttalande från Reklamförbundet synes

det för närvarande ganska svårt att åstadkomma en tillförlitlig bedömning av de sökandes förutsättningar. Vissa elementära krav på prövningen måste man dock för de sökandes egen skull ställa. Ett fall har refererats i fackpressen, som visar en uppenbar misshushållning med en individs krafter, tid och pengar. I en skola hade antagits som dekoratörselev en helt färgblind person. Eleven gick kvar under hela kurstiden (4 månader) och fick vid avgången från skolan godkänt betyg i färglära. På grundval av sitt betyg och goda arbetsprov i svart och vitt blev han anställd som dekoratörselev vid en firma i en större landsortsstad. Här uppdagades syndefekten givetvis omedelbart. — Ett par skolor företa enligt uppgift ett visst urval vid elevantagningen.

Avgifterna vid de privata reklamskolorna är i Stockholm 350—450 kronor per termin, vid skolan i Malmö avsevärt lägre (42—65 kronor per 4 veckor). De höga avgifterna beror givetvis till en del på de för skolor av detta slag dryga kostnaderna för lärare, lokaler och material.

För en mycket stor del av eleverna torde dock utläggerna i form av avgifter, materialanskaffning och vivre under studietiden inte motsvaras av förtjänstmöjligheterna efter avslutad kurs. Det är för närvarande på grund av affärsläget mindre efterfrågan på reklamkonstnärer. Flertalet av dem som lyckas få anställning i yrket får till en början nöja sig med mycket obetydligt avlönade eller helt oavlönade volontäranställningar.

Det får därför sägas vara ett önskemål, att en reglering av tillströmningen till reklamskolorna upprätthålles, att elevernas förutsättningar för yrket prövas grundligt och att deras kostnader för utbildningen bringas i rimlig proportion till utkomstmöjligheterna efter avslutad kurs. Svenska reklamförbundet biträder helt dessa synpunkter.

Kartritningskurser

Privata kartritningskurser anordnas dels av tjänstemän vid vissa statliga verk, t. ex. rikets allmänna kartverk och statens reproduktionsanstalt, dels i ett par fall av privatpersoner, som på ett eller annat sätt samarbetar med lantmäteristyrelsen. I förra fallet är kurserna uppenbarligen ett led i verkets personalrekrytering, i senare fallet anordnas kurserna alternerande med lantmäteristyrelsens kurser för kontorsbiträden. Några anmärkningar har veterligen ej framkommit mot privata kartritningskurser och avgifterna är moderata — 150—250 kronor för en kurs på 3—4 månader. Kommissionen har därför ej ansett sig ha anledning att här närmare gå in på dessa kurser. Men det är å andra sidan givet, att, om en kontroll över privata skolor för yrkesutbildning kommer till stånd, den också bör omfatta privata kartritningskurser.

4. Skolor för huslig utbildning

Med skolor för huslig utbildning avses i detta sammanhang dels skolor, som ger undervisning i matlagning, bakning, konservering, städning och hushållstvätt samt enklare sömnad och barnavård, dels vävkurser. Kommissionen har endast kännedom om sammanlagt ett 20-tal sådana skolor, varav 7 undervisar i enbart vävning. Av de 12 hushållsskolorna är 4 internatskolor med undervisning i olika hushållsgöromål. Vid de övriga hushållsskolorna undervisas huvudsakligen i matlagning, bakning och eventuellt konservering. Flera av dessa skolor drives i anslutning till matservering eller butik för färdiglagad mat. Beställningar från privathushåll på finare middagar och supéer mottas ofta. 4 av hushållsskolorna och 5 av vävskolorna ligger i Stockholm, resten är spridda över hela landet.

Kurstiden för vävkurserna är i regel 4 veckor med dagundervisning eller — i den mån kvällsundervisning förekommer — 8 veckor med kvällsundervisning. Kursavgiften är 35—75 kronor per månad i dagkurs och 50 kronor per månad i kvällskurs. Antalet undervisningstimmar per vecka växlar från cirka 10 (i kvällskurs) upp till 25.

I hushållskurserna är kurstiden mycket varierande. Den längsta kursen (på Skarhult i Skåne) omfattar 8 månader. Vid de övriga skolorna kan eleverna anmäla sig för kurs på cirka 1 månad eller längre. Avgiften reduceras oftast något för längre kurs. Betyg utfärdas i regel endast efter kurser på minst 2—3 månader. Avgiften för dagkurs (inklusive 2 måltider per dag) håller sig i de flesta fall mellan 125 och 175 kronor per månad. För internatskurserna är avgiften 200—300 kronor per månad. Vid Jämtbygdens hushållsskola i Östersund, som ledes av Jämtlands läns lutherska ungdoms- och missionsförening, är avgiften inklusive bostad och kost dock endast 95 kronor per månad.

Lärarinnorna i vävkurserna är nästan genomgående vävläraryrinnor utexaminerade från Föreningen handarbetets vänner eller Johanna Bruns-sons vävskola. Även hushållskurserna leds i de flesta fall av utexaminerade skolkökslärarinnor. I den mån så inte är fallet, tycks undervisningen skötas av erfarna husmödrar eller kokerskor.

Eleverna i hushålls- och vävskolorna begagnar sannolikt i mycken liten utsträckning dessa kurser som förberedelse för förvärvsarbete. Hushållskurserna frekventeras så gott som uteslutande av förlovade flickor eller flickor som just slutat skolan och vilkas föräldrar kostar på dem en hushållskurs, innan de börjar lära sig ett yrke. Vävkurserna besöks till stor del av husmödrar och andra, som har vävning som hobby.

Någon måttstock på undervisningens värde kan man knappast få, eftersom eleverna sällan söker sig ut på arbetsmarknaden. Den i regel mycket begränsade kurstiden medger givetvis inte någon mera grundlig utbildning,

men undervisningen torde i de allra flesta fall vara fullt tillfredsställande. Det bör dock framhållas, att undervisningen i hushållsskolornas dag- och aftonkurser nästan genomgående endast avser matlagning, eventuellt med bakning och konservering. I de längre internatkurserna undervisas i allmänna hushållsgöromål.

För utbildningen av barnsköterskor, som sker i särskilda barnsköterskurser, finns numera en minimiplan, utarbetad av socialstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning gemensamt. En hel del skolor har redan lagt om sin undervisning i enlighet med denna plan och man räknar med att all utbildning av barnsköterskor om några år i huvudsak skall följa de uppgjorda riktlinjerna. Kommissionen har därför inte ansett sig böra gå in på en närmare undersökning av sådana barnsköterskeskolor, som ännu ej följer normalplanen.

5. Skolor för konstnärlig utbildning

Till skolor för konstnärlig utbildning har i detta sammanhang förts målarskolor, musikskolor, dansskolor och teaterskolor. Reklamskolorna, som givetvis också meddelar en konstnärlig utbildning, har behandlats under avdelning 3. Skolor för handelsutbildning, eftersom reklamkonstnärerna efter avslutad utbildning huvudsakligen sysselsätts i anslutning till industri- och affärskontor och liknande arbetsplatser.

När det gäller skolor för konstnärlig utbildning — i synnerhet musik- och dansskolor men även målarskolor — är det många gånger svårt att avgöra, om undervisningen utgör ett led i elevens yrkesutbildning eller inte. Undervisningen i musik och dans kan ingå i individens allmänbildning, och gör det väl i de flesta fall också. Men den grundläggande undervisningen på dessa områden kan givetvis också vara början på en yrkesutbildning. Studier vid en målarskolor eller skulpturskola kan utgöra underlaget för en kommande yrkesverksamhet på dessa områden. Men de kan också bidra till en allmän vidgning och fördjupning av den personliga utrustningen och allmänbildningen utan att alls syfta till yrkesutövning. Flera skolor på dessa områden aspirerar inte på annat än att utveckla elevernas möjligheter att odla en hobby.

Skolkommissionen har genom diskussioner med företrädare för de nu nämnda konstarterna — musik, måleri och dans — kommit till den slutsatsen, att skolor, som ger utbildning för sång, piano och stråkinstrument, måleri och skulptur samt dans, ej lämpligen kan eller bör upptas till behandling av ifrågavarande utredning. Visserligen kan undervisningen som sagt många gånger vara ett led i en yrkesutbildning — detta gäller inte

minst personer, som senare helt eller delvis försörjer sig som musik- och danspedagoger, målare och skulptörer — men gränsen mellan allmänbildning och yrkesutbildning mellan privatundervisning och skola är på dessa områden så svår att dra, att föreskrifter om kontroll över privata skolor för yrkesutbildning skulle bli ytterst svåra att tillämpa på undervisning av detta slag.

Därtill kommer, beträffande undervisningen för sång, piano och stråkinstrument, som ju är den mest omfattande av de undervisningsområden det här är fråga om, att Sveriges musikpedagogers riksförbund (Svenska sångpedagogförbundet, Svenska pianoläraryrkesförbundet och Svenska stråkläraryrkesförbundet) åstadkommit en avsevärd sanering. Man har nämligen inom dessa förbund sedan ett 15-tal år tillbaka nämnder, som antar medlemmar i förbunden. Aspiranter på medlemskap får undergå prövning inför dessa nämnder, som var och en måste anses utgöra den högsta expertisen inom respektive gren. Man syftar till att i framtiden om möjligt få till stånd en legitimering eller diplomering av musiklärare, såsom nu är fallet i t. ex. Norge och Danmark.

Även beträffande undervisningen vid målarskolorna är det som sagt svårt att dra gränsen mellan yrkesutbildning och allmänbildning. Det är dock ytterst sannolikt, att sysslandet med målning och skulptering — eller bildkonst, som man bland fackfolk helst betecknar dessa konstgrenar — i åtskilligt flera fall än beträffande musik och dans helt eller delvis försörjer sin man. Flera av de privata konstskolorna inriktar också i viss utsträckning sin undervisning på att förbereda eleverna för inträde på konsthögskolan. De främsta företrädarna för undervisningen i bildkonst hävdar emellertid med bestämdhet, att en konstskola inte har möjlighet att stå sig i konkurrensen, om inte avgifterna är rimliga och undervisningen står på en hög konstnärlig nivå. Någon kontroll över den privata undervisningen i bildkonst utöver den, som konstnärernas företrädare själva utövar, synes därför inte vara behövlig.

I fråga om teaterskolorna ligger saken annorlunda till. Dessa skolor syftar i första hand till att utbilda avlönade yrkesutövare. I andra hand meddelas också undervisning i talteknik och offentligt framträdande. Huvudsyftet är emellertid otvivelaktigt yrkesutbildning, och det inom ett område, där många tror sig äga förutsättningar, medan få har tillräcklig begåvning och ambition att slå sig fram.

Teatern är ett område, där ett litet framträdande inför en okritisk och välvilligt stämd familje- och vänkrets kan väcka helt obefogade drömmar om framtida succès inför en stor publik. Bland de privata teaterskolorna finns det otvivelaktigt en inte så liten grupp, som inte drar sig för att utnyttja dessa förhoppningar, hur ljusblå och ogrundade de än må vara.

Det är mycket svårt att få ett grepp om antalet teaterskolor, eftersom

dessa till sin karaktär syns vara mer efemära än några andra yrkesutbildande skolor. Det finns visserligen ett antal teaterskolor, som varit i verksamhet under en följd av år under samma ledare. Bland dessa finns också några, som meddelar en av allt att döma tillfredsställande och någon gång t. o. m. utmärkt undervisning. Men utom dessa mera permanenta skolor dyker det då och då upp en skola, som arbetar en eller annan termin och så upphör för att kanske sedan återuppstå senare, eventuellt på en annan plats. (Den förteckning över teaterskolor, som lämnas i Bil. 1, gör därför inga som helst anspråk på fullständighet utan får endast betraktas som en exemplifiering.) Utmärkande för teaterskolorna synes dock vara, att de koncentreras till Stockholm.

Vad är det för folk, som driver teaterskolor? I några fall är det personer med djupgående erfarenhet av och kunskaper om både skådespelarens och regissörens arbete. Om dessa personer är svenska eller vid sin sida har skickliga svenska talpedagoger, bör undervisningens resultat kunna bli bra — och blir det också många gånger — förutsatt att man grundligt prövar och gallrar de sökande, innan de antas som elever.

Det har emellertid visat sig, att många, ja kanske flertalet, av de stockholmska teaterskolorna drives av personer, som själva har mycket liten kontakt med yrket. Kanske har man gått några år som elev vid en teaterskola, kanske har man också haft engagemang några år men inte fått det förnyat och inte heller blivit engagerad på annat håll, i något ytterlighetsfall har man kanske inte varit varken teaterlev, skådespelare eller regissör, i bästa fall har man många års turnéer bakom sig men har aldrig nått längre än till landsortens teaterband. Faktum är, att man på Svenska teaterförbundet kan peka på ytterst få kunniga yrkesutövare bland föreståndarna för teaterskolorna. Efter att själv ha misslyckats som skådespelare försöker man alltså utbilda andra för yrket. För att visa sin kompetens anger man så i annonser och prospekt, att man är regissör, »diplomerad skådespelerska», elev av den eller den helt okontrollerbara kontinentala skolan eller maestron eller något annat, som låter bra.

Till dessa bristande förutsättningar för teater och teaterpedagogisk verksamhet kommer så, att man i vissa fall betingar sig mycket dryga avgifter. I ett fall tar man 40 kronor för en timme. I regel ligger dock avgifterna omkring 70—100 kronor per månad för 5—10 timmars gruppundervisning i veckan, vid privatundervisning ligger avgifterna i regel mellan 6 och 15 kronor per timme.¹

Vid undervisningen i grupp har det också upprepade gånger visat sig, att läraren åtagit sig för många elever, ibland ända upp till 30 på en lärare.

¹ Det bör framhållas, att en del framstående skådespelare åtar sig att privat studera in en roll eller ge tallektioner. I dessa fall är det dock inte fråga om skolor och knappast ens om kontinuerlig undervisningsverksamhet.

Det är givet, att en tillsyn över skolor av det slag det här är fråga om både ur allmänhetens och teaterkonstens synpunkt framstår som ytterst behöfvig. *Kommissionen vill därför föreslå, att, om en kontroll över privata skolor för yrkesutbildning införes, den även skall omfatta teaterskolor.*

6. Övriga skolor

Skogs- och sågverksskolor

De båda skogs- och sågverksskolorna i Härnösand och Falun är de enda i sitt slag i Norden. De har tillkommit i områden, som har stort behov av lägre arbetsledarpersonal, kontorister och försäljare för skogs- och sågverksarbetet.

Härnösandsskolan har endast en 3-månaderskurs. Faluskolan har dels kortare kurser på 2 ½—8 veckor, dels en förmanskurs på 3 månader och en tjänstemannakurs på 5 månader. De båda sistnämnda kurserna är de mest besökta.

Enligt prospektet för skolan i Härnösand kan varje elev »utan hänsyn till föregående praktik och utan annan skolunderbyggnad än folkskolan, med utmärkt studieresultat följa undervisningen». För inträde i Faluskolans båda längre kurser krävs minst 6 månaders praktik. Vidare skall sökande ha fyllt 19 år. För inträde i 5-månaderskursen fordras dessutom realexamenskunskaper i svenska och matematik. Eleverna vid båda skolorna tycks emellertid till stor del rekryteras bland skogs- och sågverksföretagens personal såsom skogvaktare, förvaltare, kontors- och försäljningspersonal m. fl. Eleverna torde i många fall ha lång praktik före inträdet vid skolan, och dessa återvänder i regel till sin gamla arbetsplats efter avslutad kurs. Vistelsen på skolan bekostas ofta av arbetsgivaren. En del av eleverna är dock ungdomar utan nämnvärd skogs- eller sågverkspraktik. Dessa ungdomar tycks framför allt komma från andra skogsbygdsområden än de, där skolorna är belägna. Bland eleverna märks också en hel del norrmän och finnar och även andra utlänningar.

Båda skolorna samarbetar i undervisningen med skogs- och sågverksföretag på respektive orter och erbjuder därför goda möjligheter till demonstrationer och praktiska studier. Skolornas innehavare är i bägge fallen huvudlärare. I den praktiska undervisningen medverkar tjänstemän vid de företag, där man gör studiebesök eller praktiserar.

Avgifterna betalas i förskott. Nedsättning och avgiftsbefrielse förekommer och vid studieavbrott på grund av giltiga skäl återbetalas avgiften i proportion till studietidens längd.

Personer, som genomgått dessa skolor förefaller — i varje fall lokalt —

att vara eftersökta. Självfallet är deras kompetens i väsentliga avseenden icke jämförlig med den, som erhålles vid statens skogsskolor, vilka dock trots den längre studietiden (11 1/2 månader) endast syftar till att utbilda arbetsledare (skogvaktare och kronojägare).

Journalistskolor och mannekängskolor

De två nu existerande journalistiskolorna har arbetat under en följd av år, dels med muntliga kurser, dels med korrespondenskurser. Undervisningen i de muntliga kurserna drives huvudsakligen genom föreläsningar och studiebesök. Det är givet, att ingen kan utbildas till journalist genom några månaders till stor del passiva kvällsstudier. Men å andra sidan har kurserna, förutsatt att goda lärar- och föreläsarkrafter står till förfogande, sannolikt ett visst värde som introduktion till journalistyrkets olika arbetsplatser och arbetssätt. Någon ersättning för volontärtjänstgöringen på en redaktion kan kurserna givetvis inte vara, och detta bör framhållas för tilltänkta elever. Det kan emellertid ifrågasättas, om kursdeltagarna i allmänhet har klart för sig, vad kurserna ger och vad som fordras därutöver för en blivande journalist.

Mannekängskola är en mycket ny företeelse i Sverige. Först under det sista året har ett par sådana skolor börjat verka här. Det är därför på detta stadium svårt att säga något om skolornas arbetssätt, studieresultat och berättigande. Det hela får ju ännu anses vara på experimentstadiet. Den ena skolan har en kurs på ungefär 150 timmar under det att den andra nöjer sig med 10 timmar. Enligt uttalande från flera experter finns det ett visst behov av utbildning för mannekänger. Denna utbildning bör emellertid ske under en ej alltför kort tid och bör inte heller alltför exklusivt inriktas på att visa kläder. Mannekängen har ju möjlighet att utöva sitt yrke under ganska begränsad tid och i allmänhet endast under en del av året. Hon bör därför även vara insatt i någon annan verksamhet på området (t. ex. sömnad, teckning eller kontorsarbete). Det bör också framhållas, att marknaden för mannekänger är ganska begränsad i Sverige och att de stora ateljéerna och konfektionsfirmorna i regel utbildar sina mannekänger själva (elevantställning).

De privata skolornas reklammetoder

Nästan varje tidningsnummer, åtminstone av de större dagliga tidningarna, veckotidningarna och facktidskrifterna innehåller annonser om skolor. Vid anmälningstiderna på våren, sensommaren och nyåret upptar dessa annonser ofta flera sidor. Den, som kontinuerligt studerar skolannonserna i pressen, finner snart, att de stora annonsörerna inte är de statliga och kommunala skolorna. Dessa skolor har ofta nog bara en eller kanske ett par annonser vid början av arbetsåret. Ständigt återkommande är däremot annonserna från privata skolor. Många av dessa skolor tar ju in elever när som helst under läsåret och gör sig därför också påmintade vid alla tider. Vissa handelsinstitut i Stockholm t. ex. har nästan dagliga annonser i de största tidningarna. Detta torde för övrigt vara anledningen till att skolorna i fråga fortfarande existerar, trots att den utbildning, de meddelar, alltför ofta är långt ifrån tillfredsställande.

Denna skillnad beträffande tidningsreklamen mellan å ena sidan de statliga och kommunala skolorna och å andra sidan de privata har sina naturliga förklaringar, bland annat därigenom att de förstnämnda skolorna inte har några större anslag för annonser men också därigenom att många av dessa skolor utan någon som helst tidningsreklam har fler sökande än de kan anta. Det sistnämnda förhållandet beror givetvis framför allt på det anseende utbildningen åtnjuter på arbetsmarknaden samt på de låga kursavgifterna och möjligheterna till avsevärda stipendier. De privata skolorna kan inte mäta sig med de statliga och kommunala beträffande avgifter och stipendier, och när det gäller utbildningens värde på arbetsmarknaden, är detta, som framgår av ovanstående redogörelse för de olika grupperna av skolor, många gånger ytterst diskutabelt. De privata skolorna är därför för sin fortsatta existens absolut beroende av att ständigt göra sig påmintade, och detta i så tilltalande och lovande ordalag som möjligt. Det är givet, att den del av allmänheten, som inte känner till de olika utbildningsmöjligheterna, om den ständigt möter annonser från samma skolor, måste få den uppfattningen, att dessa skolor är de enda — eller i varje fall de bästa — som står till buds. Annonsernas formulering bidrar givetvis också att förstärka det intrycket. Den erbjudna utbildningen beskrivs ofta som »fullständig», »bästa tänkbara», »erkänt bästa» eller med andra liknande superlativer samtidigt som studietiden är »kortast möjliga», studierna »koncetrerade», »effektiva», »snabba» eller liknande. Lärarkrafterna är givetvis

»utomordentligt kvalificerade», »experter», »erkänt kunniga fackmän» m. m. Framtiden glöms inte heller bort. Eleverna lovas »utomordentliga platser», »ett lönande yrke», »något för Er, mina damer» eller uppmanas att »tro på framtiden».

Många av de privata skolorna begränsar sin annonsering till tidningar i hemorten och dess närmaste omgivning. Detta gäller t. ex. flertalet handelsinstitut, som ju till stor del arbetar med kvällskurser. Det gäller också många av tillskärnings- och sömnadsskolorna, musikskolorna och dansskolorna.

Åtskilliga av de privata skolorna har emellertid inte ett sådant anseende i hemorten, att de kan räkna med något nämnvärt antal elever därifrån. Dessa skolor inriktar i stället sin annonsering på områden, där kännedomen om och tillgången på utbildningsmöjligheter är liten. Man finner t. ex. stora och ofta återkommande annonser för några av de minst önskvärda privata utbildningsföretagen i norrlandstidningarna, facktidsskrifter för lant- och skogsarbetare, veckotidningar som *Lektyr*, *Veckorevyn* och liknande publikationer.

I annonserna uppmanas intresserade givetvis att begära prospekt. Dessa prospekt kan vara mycket enkla, kanske bara en stencilerad eller tryckt förteckning över skolans kurser och avgifter. Men i många fall är de eleganta små broschyrer med vackert tryck på fint papper. Mycket ofta är de illustrerade, gärna med en eller flera bilder av skolan. Dessa bilder är då antingen teckningar eller starkt retuscherade fotografier, som utgör en i konturerna sann men som helhet ändå föga realistisk återgivning av verkligheten. Utredningens sekreterare har vid sina studiebesök och resor gång på gång funnit, att, där man av prospektet att döma borde finna en stor, vacker och välhållen byggnad, endast finns ett smutsigt, oreparerat ruckel eller en liten lokal i ett hus, som till största delen används för andra ändamål. Det finns också exempel på att i prospekt utlovade billiga elevbostäder uthyrs till långvarigare och bättre betalande hyresgäster. På så sätt tvingas eleverna söka sig andra bostäder, som blir dyrare än vad prospektet utlovat.

Vad beträffar innehållet i övrigt i prospekten, utmärker det sig givetvis genom samma superlativer som annonserna. Det är också påtagligt hur *lite* faktiska uppgifter om skolan och dess verksamhet många prospekt ger. Man uppehåller sig i stället gärna vid en allmän skildring av yrket ifråga och de lysande möjligheter det erbjuder för kvalificerat folk, man talar om de fina diplom och skoloringar eleverna erhåller efter avslutad kurs, man utlovar möjligheter till studier vid det ena eller andra utländska institutet, som skolan i fråga har »intimaste samarbete» med o. s. v. I många fall erbjuder skolan sig att hjälpa avgående elever att utrusta egna företag. Detta gäller bland annat skolor för damfrisering och skönhetsvård med agenturer för firmor, som säljer apparater och skönhetsmedel, men även t. ex. sömnads-

och tillskärarskolor (försäljning av handböcker och mönster) och konditor-skolor (recept m. m.). Förteckning över lärare med angivande av kompetens förekommer endast i undantagsfall — t. ex. de största tekniska instituten — men däremot anger man, att lärarna är »auktoriserade facklärare», »diplomerade», »erfarna» o. s. v., allt i så vaga och så litet förpliktande vändningar som möjligt.

Inträdesvillkoren görs i de flesta fall också så tånjbara som möjligt för att inte utesluta någon tänkbar reflektant på utbildningen. Formuleringar som följande är därför vanliga: »För att eleverna rätt skola kunna tillgodogöra sig undervisningen i utländsk stenografi och handelskorrespondens på främmande språk förutsättes *givetvis*, att de redan från början av dessa studier äga språkkunskaper, motsvarande *studentexamen eller normalskolekompetens, i vissa fall realexamen*.

Sökande med mindre förkunskaper kunna vinna inträde efter prövning, eventuellt sedan de på Institutet genomgått förberedande språkkurser». (Kursiveringarna gjorda av skolkommissionen.)

Jämförelser med den statligt auktoriserade utbildningen på de olika yrkesområdena är vanliga. Man framhåller t. ex. den stora tidsvinst eleven gör genom studier vid den privata skolan, undervisningens överlägsenhet eller jämbördighet med närmast jämförliga undervisning under statligt inseeende o. s. v.

Det är också mycket vanligt, att man återger intyg från elever, som tidigare besökt skolan. Dessa intyg är ofta utan både namn och datum, men kan givetvis vara fullt korrekta. Priset tar nog följande citat ur en — för övrigt av notarius publicus underskriven — samling avskrifter i transumt:

»Härmed intygas med nöje att undertecknad, som — — — inskrevs såsom elev vid Stockholms Språk- och Handelsskola i ämnet MASKINSKRIVNING och sedermera den — — — började studera STENOGRAFI vid skolan, genom förmedling av skolans rektor erhöi anställning vid N — s M — g A/B, avdelningskontor, — — — gatan — Stockholm, där jag är sysselsatt med — — — och — — —.

M — a M — r»

Vad är hon manne sysselsatt med?

Det är givet, att de här exemplifierade överdrifterna och egendomligheterna inte återfinns i alla privata skolors prospekt. Det finns också mycket upplysande och korrekt avfattade sådana. Men de är tyvärr inte alltför många. Vid studiet av en samling annonser och prospekt av det slag det här är fråga om framstår behovet av yrkesvägledning i samband med studieupplysning mycket klart. De minst förtroendeingivande av de privata utbildningsföretagen vänder sig som sagt förträdesvis till allmänheten i

områden, där man har mycket liten kontakt med ett differentierat yrkesliv, där yrkesvägledning i skolorna inte förekommer alls eller i bästa fall meddelas av en lärare, vars kunskaper om yrken och utbildningsvägar inte sträcker sig mycket längre än till orten i fråga och där således varje antydan om möjligheter utöver ortens egna innebär en lockelse. Ett viktigt och effektivt medel att motarbeta de icke önskvärda formerna av privat yrkesutbildning vore därför en alltmer spridd yrkesvägledning.

Tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning i vissa främmande länder

Skolkommissionen har hört sig för i Danmark, Finland, Norge, Schweiz och Storbritannien om eventuella bestämmelser beträffande privata skolor för yrkesutbildning.

I *Danmark* har man liksom i Sverige inga som helst inskränkningar i rätten att starta och driva privata skolor. Betygen från sådana skolor har givetvis ej officiell giltighet. Genom lärlingslagen är ju för övrigt utbildningen inom industri och hantverk samt handel i stort sett betryggande ordnad.

I *Finland* kan privata skolor för yrkesutbildning fritt startas. För inrättande av allmänbildande skolor (lärdomsskolor) fordras däremot särskilt tillstånd. Ett villkor för privat yrkesutbildande skola är dock, att skolans syftemål »icke står i strid med lag eller god sed». Skolans ledning, undervisning och verksamhet skall vara ordnade på ett mot dess syftemål svarande sätt, och bestämmelser härom skall intas i skolans arbetsprogram. Dessutom är alla privata skolor, bland annat med hänsyn till fullföljandet av deras syftemål och arbetsplan, underkastade inspektion av statens myndigheter. — Ett förslag att införa tillståndstvång för alla, således även yrkesutbildande, privata skolor förkastades nyligen av riksdagen, trots tillstyrkande från samtliga experter.

I *Norge* har man på olika sätt fastslagit normer för utbildningen inom skilda yrkesgrenar, t. ex. genom auktorisation, godkännande av undervisningsplaner eller fastställande av betygsformulär. Genom dessa åtgärder har man en viss kontroll även över de helt privata skolorna. Antalet privata skolor inom industri och hantverk är mycket litet, inom handelsutbildningen däremot uppgick antalet privata skolor 1946 till 91 mot 21 kommunala. För att examensbetyget från en privat skola skall gälla för lösen av handelsbrev, måste skolans undervisningsplan och undervisning vara godkända av en offentlig kommission under handelsdepartementet. — De yrkesskolor, som drives av privata industri- eller hantverksföretag, har alla undan för undan ansökt om godkännande hos Kirke- og Undervisningsdepartementet, vars rådgivande organ Yrkesopplæringsrådet for håndverk og industri har tillsyn över bland annat utbildningsanstalterna för industri och hantverk.

I *Schweiz* har man för närvarande inga lagbestämmelser beträffande privata skolor för yrkesutbildning. I art. 24 i förbundslagen om yrkesutbildning medges förbundsstaten rätt att utfärda förordningar beträffande förvärvsmässigt bedrivna skolor för yrkesutbildning. Sådana förordningar är också under utarbetande, men arbetet har ännu inte fortskridit så långt, att några närmare uppgifter kan ges. Förmodligen kommer åtgärderna att omfatta anmälningsplikt, vissa bestämmelser om betyg samt kompetenskrav för lärare.

I *Storbritanniens* Education Act 1944 finns en bestämmelse, som ger departementschefen rätt att låta inspektera privata skolor för yrkesutbildning samt rätt att stänga sådana skolor, om de ej motsvarar bestämmelserna om och kraven på yrkesutbildningsanstalter. Denna rätt har emellertid aldrig utövats. Några inskränkningar i rätten att starta skolor finns ej liksom ej heller några bestämmelser om avgiftsbegränsning.

I de tillfrågade länderna har man vid olika tillfällen funnit, att den oinskränkta rätten att starta och driva privata skolor dragit med sig vissa olägenheter. Som torde framgå av ovanstående kortfattade uppgifter om tillsynsmöjligheterna i ifrågavarande länder, har man gått fram på två olika vägar för att söka komma till rätta med olägenheterna.

I Danmark och Norge har man tillämpat ett huvudsakligen förebyggande tillvägagångssätt d. v. s. man har genom lärlingslag, auktorisation, godkännande och andra åtgärder till främjande av en offentligt sanktionerad yrkesutbildning sökt försämra marknaden för ovederhäftiga utbildningsföretag.

I Finland och Storbritannien har man däremot inriktat sig mera direkt på de privata skolorna, d. v. s. man har givit staten rätt till insyn i dessa skolors verksamhet. — I Finland visade sig omedelbart efter kriget med den då kraftigt stegrade efterfrågan på utbildning och omskolning enbart rätt till insyn vara ett otillräckligt medel att förebygga privat geschäftmakeri. Men riksdagen har menat, att en sådan rätt under normala förhållanden med normalt behov av utbildning innebär tillräckliga garantier mot missbruk av möjligheten att fritt starta och driva privata yrkesutbildningsanstalter. — I Storbritannien har man dels en väl utbyggd såväl statlig som kommunal inspektionsapparat, dels en examensinstitution med fastställda prov för en hel del olika yrken. Dessa båda faktorer verkar givetvis mycket starkt för en lämpligt anordnad undervisning och torde vara viktiga skäl till att statens rätt att stänga privata skolor med otillfredsställande undervisning ej behövt utnyttjas.

»Offentligt inseende»

Termen »under offentligt inseende» har förekommit flera gånger i den tidigare framställningen och återkommer även i fortsättningen. Det kan därför vara på sin plats att försöka klargöra, vad termen innebär. Det är då lämpligt att ta fasta på de olika former av offentligt inseende, som förekommer vid skolor under överstyrelsen för yrkesutbildning.

Överstyrelsen utövar i enlighet med sin instruktion »högsta inseende över yrkesundervisningen i riket ävensom den yrkesutbildning, som med bidrag av statsmedel bedrivs inom näringslivet».

De anstalter, som står under överstyrelsen, är högre tekniska läroverk, handeldgymnasier, centrala verkstadsskolor, kommunala och enskilda statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning inom industri, hantverk, handel och husligt arbete, sjömansskolor, konstfackskolan och vissa särskilda anstalter för yrkesundervisning (t. ex. Bergsskolan i Filipstad och textilinstitutet) samt anstalter för utbildning av lärare och »övriga anstalter för yrkesutbildning, som enligt beslut av Kungl. Maj:t stå under överstyrelsens inseende».

Överstyrelsens åligganden är ganska skiftande i fråga om de olika slag av undervisningsanstalter, som står under dess inseende. Beträffande samtliga gäller dock, att överstyrelsen skall begära anslag hos Kungl. Maj:t och efter närmare bestämmande av Kungl. Maj:t fördela eller avge förslag till fördelning av beviljade anslag. Det statliga inseendet i övrigt blir givetvis mera ingående ju mera pengar staten satsar på en skola eller en grupp av skolor.

Beträffande de högre tekniska läroverken, som ju är statliga skolor, skall överstyrelsen inte bara förrätta inspektion, fastställa undervisningsplaner och ta del av insända arbetsordningar och redogörelser utan även ge förord vid förordnande av rektor och förslag till utnämning av ordinarie lärare, förordna icke ordinarie lärare, besluta om viss tjänstledighet och vikariatsförordnanden, löneklassplacering för lärare och vaktmästare m. m., utfärda tjänstgöringsbetyg åt rektor, granska förslag till ny- och ombyggnader etc. Dessutom skall överstyrelsen övervaka avgångsprövningarna. De högre tekniska läroverken är för övrigt — utom de elektriska installatörskurserna, där kontrollen sker av kommerskollegium och överstyrelsen för yrkesutbildning i samråd — den enda under överstyrelsens inseende ställda skolform, där detta författningsenligt skall ske. I praktiken har man emellertid sedan

privatistexamens tillkomst i fråga om handelsgymnasieexamen infört i varje fall en viss normalisering av proven.

När det gäller de centrala verkstadsskolorna, vilkas verksamhet till avsevärd del — i vissa avseenden helt — bekostas av staten, har överstyrelsen likaså skyldighet att utöva ett mycket noggrant inseende. Utom förrättande av inspektion, förordnande och entledigande av inspektor och rektor, utfärdande av reglemente och fastställande av undervisningsplaner, skall överstyrelsen bland annat också meddela behörighet eller godkännande för anställning som lärare, besluta om återbesättning av reglerad lärartjänst, pröva ärenden om lärares eller elevs skiljande från skolan, godkänna lokaler och undervisningsmateriel m. m.

De två ovannämnda skolformerna — högre tekniska läroverk och centrala verkstadsskolor — är också de flitigast inspekterade. De centrala verkstadsskolorna besöks i regel en gång om året och de högre tekniska läroverken åtminstone vart annat år.

Den största gruppen av skolor, som sorterar under överstyrelsen för yrkesutbildning, är emellertid de statsunderstödda kommunala och enskilda anstalterna för yrkesundervisning. Samtliga kommunala och flertalet enskilda skolor har statsanslag i enlighet med grunderna för anslag till kommunala anstalter för yrkesundervisning. Detta innebär att statsbidrag till rektors- och lärarlöner utgår med $\frac{2}{3}$ av den sammanlagda avlöningen, dock högst kronor 2: 35 per undervisningstimme för undervisning på lärlingsskolestadiet och högst kronor 2: 55 per undervisningstimme för undervisning på yrkesskolestadiet. Dessutom bestrider staten till en viss del kostnaderna för anskaffning och underhåll av undervisningsmateriel. Med nuvarande lärarlöner blir det givetvis betydligt mindre än $\frac{2}{3}$ av rektors- och lärarlönerna, som täcks med statsanslag. Överstyrelsen har emellertid skyldighet att utöva ganska långtgående kontroll över undervisningen vid de kommunala skolorna. Överstyrelsen skall således bland annat utöva inspektion, förordna och entlediga inspektor och rektor, fastställa reglemente och undervisningsplaner,¹ meddela behörighet för anställning som lärare samt godkänna lokaler och undervisningsmateriel. Dessutom skall överstyrelsen verka för inrättande av nya skolor och, när det är påkallat, för omorganisation av redan befintliga skolor, samt hålla kontakt med lokala myndigheter och organisationer för att utröna deras behov och önskemål i fråga om skolorna.

Flertalet av de skolor, som står under inseende av överstyrelsen för yrkesutbildning, har statsbidrag för sin verksamhet. Det är emellertid möjligt för en skola att stå under överstyrelsen utan att ha statsbidrag. I sådana fall gäller inseendet endast den pedagogiska verksamheten, d. v. s. översty-

¹ När det gäller kommunala anstalter för yrkesundervisning *fastställer* överstyrelsen reglemente och undervisningsplaner, vid enskilda statsunderstödda skolor *godkänns* de.

relsen skall godkänna undervisningsplaner, lärare och undervisningsmateriel samt förrätta inspektion. — För dessa skolor ligger betydelsen av det offentliga inseendet således inte i ekonomiska fördelar i form av statsbidrag till skolan och möjlighet till stipendier för eleverna. Det betyder helt enkelt, att skolans undervisning är av den halt att den kan godkännas av överstyrelsen. Om undervisningen skulle försämrats, så att den inte längre fyller måtten för skolor under överstyrelsens inseende, kan detta inseende givetvis upphöra. — Skolor, som har kurser av den längd och omfattning att eleverna skulle vara berättigade till statsstipendier, anhåller i allmänhet om statsbidrag, under det att skolor med kortare kurser och kurser i enskilda ämnen (t. ex. Åtvidabergsinstituten) endast anhåller om att bli ställda under offentligt inseende.

De moment i det statliga inseendet, som är gemensamma för de nu nämnda skolformerna och för övrigt för flertalet under överstyrelsen för yrkesutbildning ställda skolformer, är således inspektion och befattning med regelemente och undervisningsplaner. I de fall, då särskilda kompetenskrav för anställning som lärare ej finns, skall överstyrelsen även meddela behörighet eller godkännande för sådan anställning. Detta gäller framför allt centrala verkstadsskolor samt kommunala och enskilda statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning. Överstyrelsen skall också i de flesta fall godkänna lokaler och undervisningsmateriel (maskiner och annan apparatur) samt förordna eller ge förord vid förordnande av rektor, det senare dock ej i fråga om handelsgymnasier och enskilda anstalter för yrkesundervisning. I den mån undervisningen är avgiftsbelagd, skall bestämmelser om elevavgiftens storlek finnas intagna i reglementet. Avgiften kan således inte ändras utan överstyrelsens medgivande.

Det offentliga inseendet gäller framför allt skolornas ekonomiska förvaltning och pedagogiska verksamhet samt förutsättningarna för denna. I vissa fall skall överstyrelsen även ta befattning med lärarnas förhållande i tjänsten («fel och försummelse») och, i fråga om de centrala verkstadsskolorna, även elevernas vandel.

Även om *inspektionen* vid en uppräknig av överstyrelsens åligganden endast framstår som en av många olika uppgifter, torde den dock vara den faktor, som mest bidrar till att främja den pedagogiska verksamheten. Inspektionen gör det inte bara möjligt för överstyrelsen att bilda sig en uppfattning om den inspekterade skolan. Den ger också tillfälle till diskussioner, utbyte av erfarenheter och jämförelser med förhållandena vid andra liknande skolor. Inspektionsinstitutionen skapar på så sätt kontakt inte bara mellan överstyrelsen och dess underställda skolor utan också mellan de olika skolorna sinsemellan.

Vad är det då, som gör det offentliga inseendet effektivt? Man kan peka på framför allt tre olika faktorer.

Om en skola inte uppfyller villkoren för erhållande av statsbidrag, d. v. s. om skolan inte är anordnad i enlighet med de stadganden eller särskilda bestämmelser, som gäller för ifrågavarande skolform, kan statsbidraget indras. Även om statsbidraget till vissa skolor är ganska litet, har det dock sin betydelse, även ekonomiskt sett, för varje statsunderstödd skola att mista det, bland annat därför att statsbidrag till skolan i regel gäller som villkor för att eleverna skall kunna få statsstipendier.

Vid de skolor (centrala verkstadsskolor och kommunala yrkesskolor), där överstyrelsen för yrkesutbildning förordnar rektor, kan överstyrelsen underlåta att förlänga rektorsförordnandet (förordnandet sker för högst fem år i sänder), om förhållandena vid skolan synes påkalla ett ombyte av rektor.

Överstyrelsen för yrkesutbildning kan slutligen (i fråga om centrala verkstadsskolor och kommunala yrkesskolor), om det är nödvändigt, göra erinringar beträffande förhållandena vid skolan till skolstyrelsen, som bland annat skall vaka över att rektor och lärare fullgör sina åligganden samt utöva disciplinär myndighet över dem. Detta betyder, att överstyrelsens erinran behandlas av en styrelse, som i förekommande fall kan ta ställning oberoende av rektor och som i sin tur är ansvarig inför vederbörande kommunala myndighet (stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige).

Den del av överstyrelsens verksamhet, som mera direkt berör allmänheten, torde vara inseendet över den pedagogiska verksamheten, d. v. s. främjandet av en ändamålsenligt anordnad undervisning. Det är också framför allt i det avseendet, som man kunnat notera brister vid de helt privata skolorna. Undervisningen vid dessa skolor kan i åtskilliga fall omöjligen leda fram till det utlovade målet. Det är därför enligt kommissionens mening framför allt på denna punkt, som en eventuell statlig kontroll bör sätta in. Kan man genom offentligt inseende försäkra sig om en rimlig avvägning mellan undervisningens förutsättningar och uppläggning å ena sidan och målet för densamma å den andra, torde mycket vara vunnet i kampen för ändamålsenliga undervisningsmetoder inom yrkesutbildningen.

Förslag till bestämmelser om tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning

Som framgår av den sammanfattande redogörelsen för de olika skoltyperna är det vissa speciella olägenheter, som i många fall är förknippade med privata yrkesutbildningsanstalter. Dessa olägenheter är huvudsakligen följande:

- 1) brister i lärarnas kompetens,
- 2) brister i lokaler och utrustning,
- 3) otillfredsställande eller helt obefintliga kursplaner,
- 4) svårigheten att bedöma värdet av betyg utfärdade av privata skolor för yrkesutbildning,
- 5) de för eleverna ofta alltför dryga studiekostnaderna,
- 6) den ej sällan uppkommande konflikten mellan det privata vinstintresset och elevernas berättigade krav på fullgod valuta för inbetalda avgifter.

Genom en energiskt bedriven presskampanj skulle man förmodligen kunna uppnå åtminstone minskad rekrytering till icke önskvärda privata skolor. I en del fall skulle en minskad rekrytering sannolikt leda till att skolan lades ner. Man kan ju emellertid knappast tänka sig, att en sådan presskampanj skulle kunna fortgå oavbrutet och för all framtid. Effekten skulle därför endast kunna bli tillfällig och av begränsad räckvidd.

Den orientering om utbildningsvägar och skolor, som lämnas i samband med den offentliga arbetsförmedlingens yrkesvägledning, bidrar givetvis i hög grad till ett lämpligt val av utbildningsvägar. Men yrkesvägledningen har ännu så länge inte möjlighet att nå alla, som skulle vara i behov därav. Detta gäller inte minst personer i åldern 20—30 år — den åldersgrupp, som huvudsakligen anlitar de privata snabbkurserna — samt befolkningen i de glesare bebyggda landsbygdsområdena. En fullständig utbyggnad av den yrkesvägledande verksamheten skulle med all sannolikhet åstadkomma en sanering av den privata skolverksamheten på yrkesutbildningens område. Men med yrkesvägledningens nuvarande omfattning har effekten i detta avseende hittills inte visat sig tillräcklig. Därtill kommer, att yrkesvägledningspersonalen för närvarande inte har möjlighet att direkt utpeka en skola som mer eller mindre olämplig.

Genom yrkesorganisationerna bedrivs en omfattande upplysningsverk-

samhet när det gäller utbildningen i yrket. Men denna verksamhet når tyvärr huvudsakligen personer, som är anslutna till respektive organisationer. Diskussioner med representanter för olika yrkesorganisationer har också givit vid handen, att man ej anser enbart upplysning vara ett tillräckligt effektivt medel att komma tillrätta med olägenheterna.

Utbyggnaden av det statsunderstödda kommunala och enskilda yrkeskolväsendet har givetvis sin mycket stora betydelse i sammanhanget. Verkningarna av denna utbyggnad torde dock komma att sätta in först så småningom.

Kommissionen har därför dels på grundval av det insamlade materialet och dels genom diskussioner med fackmän på olika områden kommit till den slutsatsen, att vissa bestämmelser om insyn i privata skolor för yrkesutbildning är nödvändiga och att dessa bestämmelser bör vara så utformade, att de i möjligaste mån förebygger olägenheter som kan följa med privat bedriven yrkesutbildning.

Som framhålles å s. 70 anser kommissionen emellertid ej det nu framlagda förslaget utgöra en slutlig lösning av problemet.

På ett tidigt stadium i utredningsarbetet inbjöds samtliga av kommissionen kända innehavare eller föreståndare för privata skolor för yrkesutbildning till en konferens för att beredas tillfälle att framföra sina synpunkter på frågan om registrering och eventuell kontroll av privata skolor för yrkesutbildning. 65 av ett 160-tal inbjudna skolor hörsammade kallelsen. De närvarande var — med ett undantag — positivt inställda till registrering och inlämnande av vissa uppgifter om verksamheten vid respektive skolor. Flertalet av de närvarande syntes också acceptera tanken på en viss kontroll. Kontrollen ansågs dock av några konferensdeltagare böra ske genom de olika yrkesorganisationerna, speciellt arbetsgivarföreningarna. Ett förslag om att göra kontrollen frivillig framkom även.

Kommissionen har diskuterat olika möjligheter till kontroll av privata skolor för yrkesutbildning. Man har därvid utgått från att innehavare av sådana skolor skulle åläggas att anmäla sin verksamhet till en lämplig statlig myndighet och lämna vissa uppgifter om verksamheten i fråga. Utöver denna grundläggande anmälningsskyldighet har man övervägt olika möjligheter till både en partiell och en mera fullständig kontroll. Denna kontroll bör enligt kommissionens mening utövas av en statlig tillsynsmyndighet, givetvis i samarbete med berörda yrkesorganisationer. Däremot anser kommissionen det inte möjligt eller rimligt att ålägga yrkesorganisationerna hela arbetet. Kontrollen kan inriktas antingen på framför allt förutsättningarna för undervisningen, på såväl förutsättningarna för undervisningen som dess genomförande eller huvudsakligen på genomförandet av undervisningen.

I det ena fallet — kontroll av framför allt förutsättningarna för undervisningen — kan arbetet i regel skötas centralt, d. v. s. man granskar för eventuellt godkännande insända uppgifter, särskilt beträffande undervisningsplaner och lärarnas kompetens. Inspektioner skulle endast företas, då anmärkningar riktats mot undervisningen vid en skola. Inspektionerna torde ju emellertid, såsom tidigare framhållits (s. 51) vara det viktigaste ledet i den offentliga tillsynen över utbildningsanstalterna. Detta led skulle enligt förevarande alternativ inte förekomma annat än i vissa fall.

I det andra fallet — kontroll av såväl förutsättningarna för undervisningen som dess genomförande — skulle tillsynen omfatta dels en central granskning i likhet med ovan, dels inspektion av skolorna. Inspektionen kan förrättas antingen av en person från tillsynsmyndigheten eller av en av tillsynsmyndigheten tillsatt inspektör på orten. Det förra tillvägagångssättet torde i regel vara lämpligare och ge större utbyte för såväl skolan som tillsynsmyndigheten, inte minst därför att en lokal inspektör i regel inte har samma erfarenhet som en centralt anställd expert av liknande skolor på andra orter. Det kan emellertid i vissa fall tänkas vara lämpligt med en lokal inspektör.

Den tredje möjligheten till utformning av kontrollen vore att i likhet med bland annat det finska systemet kombinera anmälningsskyldigheten med rätt för staten att inspektera alla privata skolor. Detta system innebär således mycket litet centralt skrivarbete, endast registrering, men medför å andra sidan generell rätt till kontroll genom inspektioner. Den inspekterande myndigheten skulle i detta fall ha möjlighet att på ett eller annat sätt bekantgöra vid inspektionstillfället förekommande uppenbara brister eller svagheter i skolans pedagogiska verksamhet.

Tillsynen kan enligt de två första alternativen — huvudsakligen kontroll av förutsättningarna för undervisningen eller kontroll av såväl förutsättningarna för undervisningen som dess genomförande — vara obligatorisk eller frivillig. Det tredje alternativet utesluter givetvis frivillighet. Kommissionen har ansett, att en frivillig kontroll över privata skolor för yrkesutbildning inte skulle innebära något i princip nytt. Möjligheten att ansöka om att bli ställd under inseende av överstyrelsen för yrkesutbildning finns redan nu och har också utnyttjats i några fall. Man har anledning anta, att sådana privata skolor, som ser sin uppgift framför allt i att meddela en fullgod undervisning, skall finna med sin fördel förenligt att ställa sig under statligt inseende, vare sig detta är förbundet med statsbidrag eller inte. Behovet av tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning i andra former än nu förefintliga torde därför i framtiden kunna bedömas som mindre omfattande än vad det är för stunden. Kostnaderna för en sådan särskild kontroll bör därför framdeles kunna minskas i samma mån som dessa anstalter på ett eller annat sätt kommer att ingå som ett led i det allmänna yrkes-

undervisningsväsendet. I inledningen till föreliggande utredning har också framhållits, att under senare år åtskilliga privata skolor för yrkesutbildning antingen övergått till att bli enskilda statsunderstödda läroanstalter eller också nedlagts på grund av det kommunala yrkesskolväsendets utbyggnad. Detta är en tendens, som torde komma att allt kraftigare accentueras i framtiden.

Det torde emellertid framför allt vara de skolor, som inte själva önskar ställa sig under offentligt inseende, i vilka en insyn vore önskvärd. Kommissionen har funnit tillsyn i en eller annan form nödvändig och har närmare övervägt två olika alternativ till kontroll över privata skolor för yrkesutbildning.

Huvudmomenten i de två alternativen är desamma, nämligen skyldighet för alla privata skolor för yrkesutbildning att låta registrera sig hos en statlig myndighet och rätt för staten att inspektera alla sådana skolor, med andra ord, *anmälningsskyldighet* och *statlig inspektionsrätt*. Olikheten i alternativen ligger i omfattningen av tillsynen och därmed också graden av effektivitet. Det ena alternativet omfattar endast ovanstående två moment, under det att det andra och utförligare alternativet också inbegriper en kontroll av förutsättningarna för undervisningen. Kommissionen redovisar här först i korthet det mindre omfattande alternativet.

Enligt detta skulle var och en, som innehar eller ämnar starta en privat skola för yrkesutbildning, åläggas att anmäla sin verksamhet till en lämplig statlig myndighet. Till anmälan skulle fogas vissa uppgifter om skolan, lärarna och undervisningen, nämligen:

- 1) skolans namn och adress,
- 2) ägarens namn och adress, för enskild person även yrke eller titel,
- 3) rektors och föreståndares samt övriga fast anställda eller regelbundet anlitade lärares namn och kompetens,
- 4) utbildningens syfte och längd samt plan för undervisningen,
- 5) inträdesvillkor,
- 6) elevantal,
- 7) elevavgifter.

Samtliga dessa uppgifter skulle vara offentliga handlingar och borde av registreringsmyndigheten ställas till allmänhetens förfogande. Underlåtelse att insända anmälan jämte erforderliga uppgifter borde medföra laga ansvar.

Som lämplig registreringsmyndighet skulle skolkommissionen i detta fall gärna tänkt sig patent- och registreringsverket. Överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen har även diskuterats i sammanhanget. Kommissionen menar emellertid, att man kunde befara vissa icke önskvärda följder, om överstyrelsen för yrkesutbildning eller arbetsmark-

nadsstyrelsen vore registreringsmyndighet. Det vore tänkbart, att vissa skolor skulle komma att annonsera »registrerad hos Kungl. Överstyrelsen för yrkesutbildning respektive Kungl. Arbetsmarknadsstyrelsen». Något sådant behövde man däremot knappast räkna med, om patentverket vore registreringsmyndighet. Det kan emellertid ifrågasättas, om inte en dylik registreringsuppgift skulle komma att ligga utanför patentverkets egentliga arbetsuppgifter. Oavsett vilken myndighet som bleve registreringsmyndighet skulle såväl överstyrelsen för yrkesutbildning i dess egenskap av inspekterande myndighet som arbetsmarknadsstyrelsen kontinuerligt hållas under rättade om nya skolor och om förändringar vid redan existerande skolor. Arbetsmarknadsstyrelsens yrkesvägledningsbyrå gör nämligen årliga sammanställningar över landets statliga och statsunderstödda yrkesutbildningsanstalter. Dessa sammanställningar distribueras till samtliga folk- och fortsättningsskolor, realskolor, mellanskolor m. fl. liknande skolor. Man skulle lämpligen kunna komplettera dem med en förteckning över de helt privata skolorna med angivande av utbildningens syfte och längd samt inträdesvillkor och kostnader. Samtliga ovannämnda i skolans anmälan lämnade uppgifter borde emellertid som sagt av registreringsmyndigheten ställas till allmänhetens förfogande för att ge denna tillfälle att jämföra verkliga förhållandena vid en skola med till registreringsmyndigheten lämnade uppgifter. Den inspekterande myndigheten, överstyrelsen för yrkesutbildning, skulle ha skyldighet att meddela arbetsmarknadsstyrelsen, som ju närmast genom yrkesvägledningen har kontakt med den bildnings- och utbildnings-sökande allmänheten, om vid inspektionstillfället förekom sådana brister eller svagheter, som överstyrelsen vid prövning fann vara av betydelse med hänsyn till skolans möjligheter att bedriva undervisningen på ett tillfredsställande sätt. Arbetsmarknadsstyrelsen borde, då uppgifter om sådana brister eller svagheter vidarebefordrades till allmänheten, understryka, att de förekommit vid ett visst angivet tillfälle.

Detta alternativ skulle således först och främst medföra, att man finge en överblick över arten och antalet av privata skolor för yrkesutbildning. Man får också anta, att registreringsplikten skulle komma att verka hämmande på inrättandet av planlöst drivna skolor. Vidare skulle det viktigaste ledet i det offentliga inseendet, inspektionen med möjlighet att på ort och ställe följa undervisningen å ena sidan och tillfällena för skolans ledning och lärare att rådgöra med överstyrelsens för yrkesutbildning experter å den andra, komma till användning. Däremot skulle man inte ha någon central granskning av förutsättningarna för undervisningen och därmed inte heller de garantier denna skapar för möjligheter till en fullgod undervisning. Genom den inspekterande myndighetens skyldighet att underrätta arbetsmarknadsstyrelsen och därmed den offentliga arbetsförmedlingen och yrkesvägledningen om allvarigare brister och svagheter i en skolas pedagogiska verk-

samhet skulle allmänheten emellertid tillförsäkras vissa möjligheter till en vederhäftig information om olika skolor.

Enbart registrering av privata skolor för yrkesutbildning med upprättande av en kortfattad förteckning över dem torde inte motivera någon personalförstärkning vid patentverket eller arbetsmarknadsstyrelsen. I den mån en sådan åtgärd drar några kostnader, torde de framför allt bestå i ökade pappers- och tryckningskostnader samt eventuellt extra skrivhjälp. Däremot torde överstyrelsen för yrkesutbildning vara i behov av en viss förstärkning av den inspektionskompetenta personalen på andra och tredje byrån.

Visserligen skulle det nu skisserade förslaget med enbart registrering i förening med statlig inspektionsrätt innebära en betydande förbättring i jämförelse med nuvarande förhållanden. Syftar man till en effektiv tillsyn, är emellertid systemets brister uppenbara, framför allt därigenom, att staten inte får möjligheter att i nämnvärd grad ta befattning med förutsättningarna för undervisningen. I skrivelse nr 283: 1946 har riksdagen begärt en utredning av den privata kursverksamheten för yrkesutbildning »i syfte att få till stånd en betryggande samhällelig kontroll». Då kommissionen inte kan finna, att enbart en registrering med inspektionsrätt kan garantera en betryggande kontroll och då ett sådant system, om det ändå skulle anses böra tillämpas försöksvis, ej kan betraktas annat än som en tillfällig åtgärd, som snarast möjligt måste kompletteras med effektiva kontrollåtgärder, har kommissionen stannat för ett förslag, som innebär en mera ingående tillsyn över privata anstalter för yrkesundervisning. En närmare utformning av detta förslag följer härnedan.

Kommissionens förslag

Var och en, som bedriver eller ämnar bedriva en privat skola för i en eller annan form avgiftsbelagd utbildning i ett eller flera yrken inom hantverk och industri (med teknisk ledning), handel med kontors- och reklamarbete, hotell- och restaurangnäring, sjöfart, husligt arbete, teater- och mannekångverksamhet, journalistik och eventuellt andra närliggande områden, jordbruk med djurvård och trädgårdsskötsel samt skogsbruk och fiske, bör, under förutsättning att skolan ej redan är underställd statlig myndighet, åläggas att anmäla sin verksamhet till en lämplig statlig myndighet.¹

¹ Skolor för konstnärlig utbildning — med undantag av teaterskolor — har av skäl, som närmare redovisas på s. 38—39 i varje fall tills vidare ej ansetts böra ställas under statligt inseeende. I korthet är dessa skäl följande: Skolorna ger ofta, kanske oftast, en utbildning, som ej är att betrakta som yrkesutbildning, och vidare är det i åtskilliga fall inte fråga om skolor utan om privatundervisning av mera begränsad omfattning. — Inte heller korrespondensinstitutens yrkesutbildande verksamhet har av kommissionen på detta stadium ansetts kunna ställas under statligt inseeende (se s. 13).

Anmälan bör innehålla uppgifter om

- 1) skolans namn och adress,
- 2) ägarens namn och adress, för enskild person även yrke eller titel,
- 3) rektors eller föreståndares samt övriga fast anställda eller regelbundet anlitade lärares namn och kompetens,
- 4) utbildningens syfte och längd samt detaljerade undervisningsplaner och betygsformulär,
- 5) inträdesvillkor,
- 6) elevantal,
- 7) lokalernas storlek och beskaffenhet,
- 8) elevavgifter.

Samtliga dessa uppgifter skall vara offentliga handlingar och bör av registreringsmyndigheten ställas till allmänhetens förfogande. Underlåtelse att insända anmälan jämte erforderliga uppgifter bör medföra laga ansvar.

Skolan bör vidare vid slutet av varje läsår insända en kortfattad redogörelse till registreringsmyndigheten.

Som lämplig registreringsmyndighet vill skolkommisionen föreslå överstyrelsen för yrkesutbildning. Överstyrelsen skall således fungera som registreringsmyndighet för samtliga privata skolor för yrkesutbildning. Dessutom skall överstyrelsen vara tillsynsmyndighet för alla sådana skolor, men bör givetvis i förekommande fall samarbeta med andra statliga myndigheter samt med vederbörande yrkesorganisationer.

På tillsynsmyndigheten bör ankomma att

- 1) granska och godkänna undervisningsplaner,
- 2) godkänna lärare,
- 3) fastställa betygsformulär,
- 4) inspektera skolorna.

Dessutom skall tillsynsmyndigheten givetvis liksom i fråga om redan nu under statligt inseende ställda skolor bedriva den för undervisningens utformning synnerligen viktiga konsulterande verksamheten och framför allt vid upprättande av undervisningsplaner, val av kurslitteratur, inköp och komplettering av material m. m. ställa sina erfarenheter till förfogande.

Tillsynsmyndighetens arbete i fråga om godkännande av undervisningsplaner och lärare samt inspektion av skolorna bör ske i huvudsaklig överensstämmelse med de principer som nu tillämpas. Det bör dock undersökas om och i vad mån det centrala granskningsarbetet kan förenklas, så att såväl skolorna som inspektionsmyndigheten åsamkas minsta möjliga skrivarbete. Vidare bör man överväga möjligheten att utnyttja lokala inspektörer i de fall, då detta kan ske utan olägenhet och med fullgott utbyte för såväl skolan som tillsynsmyndigheten. I förekommande fall bör tillsynsmyndigheten givetvis samarbeta med andra myndigheter, organisationer och sam-

manslutningar. Tillsynsmyndigheten skall också, i likhet med vad som föreslagits ovan (s. 57) ha möjlighet att, bland annat genom arbetsmarknadsstyrelsen, låta allvarligare brister i en skolas verksamhet komma till allmänhetens kännedom. Arbetsmarknadsstyrelsen bör, i anslutning till övriga sammanställningar över skolor för yrkesutbildning, upprätta och distribuera kortfattade översikter över privata yrkesutbildningsanstalter.

Vad beträffar villkoren för godkännande av lärare, måste man till en början tänka sig en viss övergångstid med möjligheter till viss tids anstånd och dispensmöjligheter för äldre lärare. I princip bör dock tillämpas samma kompetensbestämmelser som för lärare vid närmast jämförliga statliga eller statsunderstödda skolor.

I den mån skolorna utfärdar diplom eller examensbetyg, bör sådant diplom eller betyg utformas i överensstämmelse med de normer, som gäller för motsvarande statliga och statsunderstödda skolor. Om en privat skola meddelar en undervisning, som i jämförelse med undervisningen vid andra skolor inom ifrågavarande yrkesområde endast är förberedande, kompletterande eller partiell, bör skolan i fråga ej ha rätt att i diplom eller betyg tala om »*utbildning till (i eller av) . . .*», »*fullständig utbildning till (i eller av) . . .*», »*betyg över undergången examen*» eller liknande formuleringar, som ger utbildningen i fråga sken av större omfattning och grundlighet än den i verkligheten haft. Med andra ord, överstyrelsen bör fastställa betygsformulär och därvid tillse, att beskrivningen av genomgångna kurser motsvarar kursernas verkliga innehåll.

I samband med frågorna om diplom och betyg uppstår naturligtvis också frågan om i hur stor utsträckning man skulle kunna anordna officiella prov, som kunde avläggas såväl av elever från olika skolor som av privatstuderande. Det är emellertid en fråga, vars lösning inte ligger inom ramen för detta utredningsuppdrag. Kommissionen vill här endast understryka önskvärdheten av att de skolor, som så önskar, i största möjliga utsträckning får tillfälle att låta sina elever delta i sådana prov.

För innehavare av privat skola för avgiftsbelagd utbildning i ett eller flera yrken inom de yrkesområden för vilka lagen äger tillämpning, d. v. s. hantverk och industri (med teknisk ledning), handel med kontors- och reklamarbete, hotell- och restaurangnäring, sjöfart, husligt arbete, teater- och mannekängverksamhet, journalistik och eventuellt andra närliggande områden, jordbruk med djurvård och trädgårdsskötsel samt skogsbruk och fiske, skall förslagsvis följande straffbestämmelser gälla, om han bryter mot ovanstående föreskrifter om tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning.

Den, som försummar att till registreringsmyndigheten anmäla, att han innehar eller — för ännu ej existerande skola — planerar att starta privat skola för utbildning inom något av ovanstående yrkesområden, eller som i samband med anmälan försummar att insända erforderliga uppgifter om

den pågående eller planerade utbildningens syfte och längd, betygsformulär, minimikrav för deltagande i utbildningen, elevavgifter, elevantal, antal lärare och deras kompetens samt om lokaler och undervisningsmateriel och som, trots påstötning från registreringsmyndigheten, ej inom av denna angiven tid insänder felande uppgifter, skall ställas till laga ansvar.

Förseelser i vad det gäller övriga bestämmelser om kontroll över privata skolor för yrkesutbildning, d. v. s. brister i fråga om undervisningsplaner och lärarkrafter, eller missvisande betygsformulär, bör enligt skolkommisionens mening ej dömas och straffas enligt domstolsförfarande. Skolor, som fyller kraven i dessa avseenden, bör ha rätt att i prospekt och annonser utsätta t. ex. »av Kungl. Överstyrelsen för yrkesutbildning godkända undervisningsplaner (lärare, betygsformulär)». Skolor, vilkas lärare, undervisningsplaner eller betygsformulär ej godkänts, skall däremot ej ha rätt att i någon form i reklamsyfte utnyttja registrerings- eller tillsynsmyndighetens namn. Ett orättmätigt användande av registrerings- eller tillsynsmyndighetens namn skall medföra laga ansvar.

Det förslag till insyn i de privata yrkesutbildande skolornas verksamhet, som kommissionen här framlagt, innebär således

genom *registreringen* en fortlöpande överblick över antalet och arten av dessa skolor,

genom *granskning och godkännande av undervisningsplaner* m. m. förutsättningar för en fullgod undervisning,

genom *inspektioner* möjlighet att på ort och ställe följa skolans undervisning och verksamhet i övrigt samt

tillfälle för de privata skolorna att *rådgöra* med överstyrelsens för yrkesutbildning experter om planläggningen och genomförandet av undervisningen.

Av skolorna begär man i huvudsak

att de skall låta registrera sig,

att de i samband med registreringen skall insända vissa uppgifter om skolan och dess verksamhet samt

att de skall följa av överstyrelsen för yrkesutbildning för respektive skola godkända undervisningsplaner och använda likaledes av överstyrelsen för skolan fastställda betygsformulär samt utnyttja godtagbara lärarkrafter.

Bestämmelserna är som synes, enligt den utformning de fått i kommissionens förslag, till sin karaktär positivt uppbyggande. De syftar till att säkerställa en viss standard på undervisningen och en rimlig avvägning mellan studietiden och målet för studierna, samtidigt som de privata skolorna

— inom ramen för vad som är förenligt med elevernas intresse — medges full frihet att utforma undervisningen efter sina önskemål och intentioner. De avser således inte att inskränka de privata skolornas frihet, endast att förhindra missbruk av denna frihet.

Lagliga påföljder för brott mot bestämmelserna föreslås endast på två punkter, d. v. s. för underlåtelse att registrera skolan och i samband därmed lämna erforderliga uppgifter samt för ett orättmätigt utnyttjande av registrerings- eller tillsynsmyndighetens namn. Vad beträffar den första punkten — registreringen — utgör den själva förutsättningen för det offentliga inseendet, under det att den andra punkten, rätten att använda registrerings- eller tillsynsmyndighetens namn i annonser, prospekt och annan reklam, är den »garantisedel», som de av tillsynsmyndigheten godkända skolorna kan visa upp för allmänheten.

Genom registreringsplikten har man, som redan tidigare (s. 57) framhållits, försäkrat sig om i varje fall en precisering av syftet med skolans verksamhet. Redan registreringen torde på så sätt förebygga uppkomsten av planlöst drivna skolor. Det blir inte längre möjligt, att endast annonsera och vänta på att eleverna skall infinna sig. Man måste först bestämma sig för vart undervisningen skall syfta, hur länge den skall pågå och efter vilken plan den skall ske. Sedan skall uppgifter härom jämte vissa andra uppgifter insändas till registreringsmyndigheten. Vill man så ange, att man står under statligt inseende, måste undervisningsplaner etc. vara godkända, innan så kan ske. Det bör också framhållas, att de till registreringsmyndigheten insända uppgifterna är offentliga handlingar och att det således är möjligt för vem som vill att jämföra dessa uppgifter med förhållandena vid skolan. Likaså är givetvis av tillsynsmyndigheten i samband med inspektionerna upprättade protokoll och redogörelser att betrakta som offentliga handlingar.

Kommissionen har således stannat för ett förslag till kontroll över privata skolor för yrkesutbildning, som i stort sett överensstämmer med den konsulterande, inspekterande och kontrollerande verksamhet, som nu bedrivs av överstyrelsen för yrkesutbildning i fråga om under dess inseende ställda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning. Flertalet av dessa skolor har emellertid statsbidrag för sin verksamhet, och en av förutsättningarna för statsbidraget är, att skolan tillämpar av överstyrelsen fastställda elevavgifter. Kommissionen har emellertid av flera skäl inte velat föreslå avgiftskontroll. Man har bland annat inte ansett sig kunna göra ett så kraftigt ingrepp i skolornas förvaltning utan att samtidigt föreslå ett generellt beviljande av statsbidrag till skolorna och därmed följande rättigheter till statsstipendier för eleverna enligt samma grunder, som gäller för eleverna vid redan nu statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning. Dessutom torde de av kommissionen före-

slagna åtgärderna sannolikt komma att medföra vissa förändringar i beståndet av privata skolor. Kommissionen har därför tills vidare ej velat tala för en åtgärd, som omedelbart skulle medföra så förhållandevis stora ekonomiska förpliktelser som statsbidrag och statsstipendier, utan anser, att ett generellt medgivande av statsbidrag och statsstipendier bör anstå, tills förhållandena vid de nu helt privata yrkesutbildningsanstalterna genom de ovan föreslagna åtgärderna sanerats och stabiliserats. För övrigt torde man kunna räkna med att konkurrensen med statliga och statsunderstödda skolor och de för eleverna avsevärt förmånligare ekonomiska villkoren vid dessa skolor i stigande grad utgör ett korrektiv på kursavgifterna.

Det är sannolikt, att det effektivaste sättet att komma till rätta med de icke önskvärda formerna av privat bedriven yrkesutbildning, vore att införa tillståndsgivning, med andra ord ingen skulle ha rätt att *utan särskilt tillstånd* starta och driva en privat skola för yrkesutbildning. Med en sådan kontroll över etableringen eller — i fråga om redan existerande skolor — fortbeståndet av privata yrkesutbildningsanstalter följer ju också möjligheten att indra tillståndet, om skolans verksamhet visar sig motivera en sådan handling. Ett förslag till tillståndsgivning har diskuterats inom kommissionen, men man har inte för närvarande velat stanna för en sådan åtgärd, bland annat därför att den synes förutsätta en förändring i nu gällande lagbestämmelser om näringsfrihet. Åtgärden torde dessutom otvivelaktigt innebära, att det allmänna ikläder sig ansvar inte blott för den pedagogiska verksamheten utan även — i högre grad än som är förenligt med nuvarande möjligheter till prognoser över behovet av utbildning på olika områden — för utbildningskapaciteten totalt och relativt sett. Då kommissionen anser det önskvärt, att de privata skolorna snarast möjligt ställs under offentligt inseende, har man därför i varje fall tills vidare av ovan angivna skäl avstått från att föreslå tillståndsgivning.

Kostnadsberäkningar

Kostnaderna för genomförande av den av skolkommissionen föreslagna tillsynen har uppskattats enligt följande.

Om alla nu helt privata skolor för yrkesutbildning inom ovan (s. 58) angivna områden underställs överstyrelsen för yrkesutbildning, innebär detta, att antalet överstyrelsen underställda skolor ökas med i runt tal 150, varav ungefär hälften är belägen i Stockholm. Av de cirka 150 skolorna kommer ungefär 80 under byrån för industri och hantverk, cirka 40 under handel och ett 20-tal under husligt arbete. Resten är bland annat teater-, mannekäng- och journalistskolor.

De privata skolorna för yrkesutbildning representerar följande yrkes- eller arbetsområden, varvid kursiverade yrken för närvarande ej är representerade bland skolor under överstyrelsens inseende:

Teknisk utbildning på mellan- och lågstadiet,
 utbildning av *skogs- och sågverksarbetare* samt lägre *tjänstemän för skogs- och sågverksarbete*,
 utbildning av damfrisörskor, skönhetsvårdare, *fovårdare*, *massörer* och badmästare, *tandtekniker* och *-sköterskor*,
 utbildning av sömmerskor, tillskärare, direktriser m. fl. ateljé- och konfektionsanställda,
 utbildning av konditorer, servitriser och restaurangkassörskor,
 utbildning av svetsare, bilmekaniker, bilinstruktörer, möbelritare, maskinsättare samt i bokbinderi, bokkonst och nyttografik m. m.,
 utbildning av korrespondenter, maskinskriverskor, stenografer, *comptometeroperatriser*, försäljare m. fl. kontors- och handelsanställda samt reklamkonstnärer och -konsulenter,
 utbildning i matlagning och annat hushållsarbete, barnavård, vävning och hemsömnad,
 utbildning av *skådespelare* (även *talteknik*), *journalister* och *mannekänger*.

För närvarande är således skogsarbetare, lägre skogs- och sågverkstjänstemän, fovårdare, massörer, tandtekniker och -sköterskor, comptometeroperatriser, skådespelare, journalister och mannekänger ej representerade bland skolor under överstyrelsens för yrkesutbildning inseende.

Vid inspektionen av skolor för utbildning i dessa yrken bör överstyrelsen för yrkesutbildning samarbeta med olika myndigheter (medicinalstyrelsen, domänstyrelsen) och yrkesorganisationer (teaterförbundet, journalistföreningen) eller eventuellt anlita särskild expert (sjukgymnast, skönhetsvårdare, mannekäng). Även beträffande en del områden, som redan nu är representerade bland skolor under överstyrelsens inseende, t. ex. reklamskolor, skolor för damfrisörskor, konditorer, restaurangpersonal med flera yrken, torde man med fördel liksom hittills kunna samarbeta med de olika yrkesorganisationerna.

Det bör framhållas, att de privata skolorna med få undantag är ganska små skolor med utbildning inom endast ett arbetsområde. Skolans innehavare och rektor är många gånger ensam lärare vid skolan och i regel torde antalet lärare sällan överstiga eller ens uppgå till 5. Vid de största tekniska instituten och handelsinstituten sysselsättes emellertid ett flertal lärare (vid STI omkring 200). STI och ett par andra tekniska institut torde bli de avgjort mest arbetskrävande av de privata skolorna. Några av handelsinstituten torde också bli relativt arbetskrävande, under det att skolorna i husligt arbete, sömnad och vävning tämligen genomgående är små skolor.

Antalet undervisningsämnen är också — utom vid de nyssnämnda tekniska instituten och handelsinstituten — i regel mycket begränsat. Om en skola har en stor och en eller flera mindre kurser, utgör de senare oftast delar av den stora kursen.

Arbetet med registrering och kontroll av privata skolor för yrkesutbildning kan delas upp i dels engångsarbete, d. v. s. registrering av skolorna och granskning av till anmälan fogade handlingar, dels återkommande arbetsuppgifter, d. v. s. granskning av kompletterande handlingar (nya lärare, nya undervisningsplaner m. m.), konsulterande verksamhet, inspektion av skolorna ungefär en gång vart tredje år (50 inspektioner per år varav ungefär hälften i Stockholm) samt skriv- och arkiveringshjälp m. m.

Kommissionen anser, att personalen för sistnämnda arbetsuppgifter (skrivarbete, arkivering m. m.) ej bör fördelas på de olika byråerna utan föreslår, att överstyrelsens skrivcentral förstärkes med två kontorsbiträden till en kostnad av cirka 6 000 kronor vardera per år, alltså sammanlagt 12 000 kronor per år. Dessa kontorsbiträden torde dock i ganska betydande utsträckning kunna sysselsättas även med andra arbetsuppgifter, varför kostnaderna för de privata skolornas del ej bör uppskattas till mer än 9 000 kronor per år.

Det ökade arbetet i övrigt torde huvudsakligen komma att drabba byråerna för industri och hantverk samt för handel, framför allt den förra.

Byrån för husligt arbete har f. n. utom byråchef och byrådirektör två heltidsanställda och en deltidsanställd konsulent. Man har begärt, att den deltidsanställda konsulenten skall utbytas mot en heltidsanställd sådan. Under förutsättning att så sker, torde byrån åtminstone tills vidare kunna åta sig kontrollen över de privata skolorna på det husliga området utan ytterligare förstärkning av arbetskraften. Kommissionen har därför inte ansett sig böra räkna med några särskilda kostnader för kontrollen av de i regel ganska små privata skolorna på det husliga området.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har sedan flera år i sina riksdagspetita med utförlig motivering begärt en byrådirektör för byrån för industri och hantverk. En sådan personalförstärkning har av statskontoret 1948 liksom tidigare ansetts väl motiverad för att möjliggöra en ökad inspektionsverksamhet. Statskontoret menade emellertid, att man på grund av det ekonomiska läget tills vidare borde uppskjuta inrättandet av tjänsten. Departementschefen ansåg det för det dåvarande inte möjligt att höja ordinarieanslaget. Byrån förfogar emellertid nu över endast en kraft — byråchefen — som lämpligen kan förrätta inspektioner av den pedagogiska verksamheten vid samtliga de skolor, som sorterar under byrån. Vissa av dessa skolor måste av olika skäl inspekteras regelbundet varje eller åtminstone vartannat år — de högre tekniska läroverken (15 st.) och de centrala verkstadsskolorna (18 st.) — och detta gör, att övriga skolor (omkring 300

kommunala skolor, av vilka flertalet har kurser för industri och hantverk, samt dessutom några enskilda skolor) hittills endast kunnat besökas ganska sällan, i vissa fall endast en gång på sju år och i regel inte oftare än vart femte—sjätte år. Under sådana förhållanden är det givet, att byrån ej utan personalförstärkning kan åläggas ytterligare ett 80-tal skolor, av vilka de flesta visserligen är små men andra har 1 000 elever eller mera.

Om byrån inte förstärkes med en byrådirektör, måste man därför räkna med att för inspektionen av de privata skolorna och för den konsulterande verksamheten i samband därmed anlita arvodesavlönad expertis utanför överstyrelsen. Dessutom måste byrån givetvis ha tillgång till en byråingenjör eller därmed jämförlig tjänsteman för övriga arbetsuppgifter i samband med kontrollen av de privata skolorna. Dessa arbetsuppgifter torde emellertid inte uppta mer än ungefär hälften av en sådan tjänstemans tid. Arbetet med kontrollen av de privata skolorna för utbildning i industri- och hantverksyrken torde således i viss mån komma att beröra såväl byråchefen och en eventuell byrådirektör som en byråingenjör eller därmed jämförlig tjänsteman. Kommissionen har emellertid uppskattat kostnaderna för dessa tjänstemäns sammanlagda arbete till 13 000 à 14 000 kronor vilket ungefär motsvarar årslönen för en byråingenjör i 27:e löneklassen.

Överstyrelsens byrå för handel har liksom byrån för industri och hantverk endast en kraft — byråchefen — med kompetens att företa pedagogiska inspektioner. Under byrån för handel sorterar (våren 1949) 14 handelsgymnasier och 54 ettåriga handelskurser samt dessutom mindre omfattande kurser för handel vid flertalet av de omkring 300 kommunala yrkesskolorna. Under sådana förhållanden kan skolorna givetvis besökas endast sällan. Byrån torde därför redan nu vara i behov av en konsulent med god praktik i kontors- och handelsarbete samt med examen från handelshögskola eller därmed jämförlig utbildning. Om en sådan förstärkning av byråns personal sker, torde man inte behöva räkna med ytterligare arbetskraft speciellt för arbetet med de privata skolorna. Om däremot någon sådan förstärkning inte sker, måste man för inspektion av de privata handelsskolorna, som ju enligt kap. 3 (s. 30) uppgår till ett 40-tal med sammanlagt cirka 5 000 elever, anlita expertis utanför överstyrelsen. Kostnaderna för denna expertis torde kunna uppskattas till i runt tal 4 500 kronor per år.

Utöver ovan angivna kostnader torde man få räkna med vissa mindre kostnader för anlåtande av expertis utanför överstyrelsen för yrkesutbildning vid inspektion och kontroll av skolor för utbildning inom områden, som nu ej är representerade inom överstyrelsen. Samarbetet med andra myndigheter torde inte medföra några särskilda kostnader, medan däremot kostnaderna för anlåtande av enskilda experter och experter inom vissa yrkesorganisationer torde kunna uppskattas till i runt tal 3 000 kronor per år.

Slutligen har kommissionen med ledning av överstyrelsens nuvarande utgifter för resor och traktamenten i samband med inspektionerna uppskattat kostnaderna utöver lönekostnader för varje inspektion utanför Stockholm till högst 150 kronor. Antalet inspektioner för de privata skolornas del har beräknats till 50 per år eller ett besök vid varje skola vart tredje år. Av dessa 50 besök per år gäller omkring hälften skolor i Stockholm. De årliga kostnaderna för inspektion av privata skolor kan därför uppskattas till högst $25 \times 150 = 3\,750$ kronor. Kommissionen avrundar denna siffra till 4 000 kronor.

De sammanlagda kostnaderna för registrering och kontroll av privata skolor för yrkesutbildning uppgår således enligt kommissionens beräkningar till $(9\,000 + 13\,500 + 4\,500 + 3\,000 + 4\,000 =) 34\,000$ kronor per år.

Sannolikt skulle en del av de nu helt privata skolorna under alla förhållanden småningom ha begärt statsbidrag för sin verksamhet, inte minst för att bereda eleverna möjlighet till statsstipendier.

Eftersom den av kommissionen föreslagna kontrollen över de privata skolorna i allt väsentligt utom beträffande avgiftskontrollen överensstämmer med nu gällande bestämmelser om insyn i verksamheten vid statsunderstödda skolor, är det möjligt, att ansökningarna om statsbidrag blir flera och sker förr än som skulle varit fallet vid en av alla föreskrifter om statlig kontroll obruten utveckling.

Hur många dessa ansökningar om statsbidrag skulle komma att bli och hur snart de skulle inges samt i hur stor utsträckning de skulle beviljas, är omöjligt att beräkna. Kommissionen kan därför inte ange några exakta kostnader för en sådan övergång från helt privat till statsunderstödd skola. Som exempel vill kommissionen emellertid anföra vissa beräkningar beträffande de ungefärliga kostnaderna för rätt till statsbidrag och statsstipendier efter nu gällande grunder för 150 privata skolor.

För budgetåret 1948/49 hade överstyrelsen för yrkesutbildning ett anslag på 639 000 kronor att fördelas mellan 31 enskilda statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning efter samma grunder som anslagen till kommunala skolor. Dessa 31 enskilda skolor fick således i medeltal cirka 20 000 kronor per skola. 150 skolor med i medeltal ett anslag av 20 000 kronor per år och skola skulle således kosta 3 miljoner kronor per år. Det bör emellertid framhållas, att den genomsnittliga omfattningen av de 150 nu helt privata skolorna är mindre än den genomsnittliga omfattningen av de 31 enskilda skolor som nu har statsbidrag efter kommunala grunder. 3 miljoner kronor får därför anses vara högt räknat. Under överstyrelsen sorterar för närvarande cirka 300 kommunala skolor med ett sammanlagt statsbidrag på 5 miljoner kronor. Utgår man från att de nu helt privata skolorna skulle komma att kosta i genomsnitt lika mycket som de kommunala,

skulle 150 privata skolor dra en årlig kostnad av $2 \frac{1}{2}$ miljoner kronor. Även denna siffra torde emellertid vara för hög med hänsyn till den ringa omfattningen av verksamheten vid flertalet privata skolor. Kommissionen anser därför högst 2 miljoner kronor vara den för närvarande troligaste ungefärliga siffran för ett eventuellt statsbidrag till den nu helt privata yrkesundervisningen, förutsatt att nu gällande grunder för anslag till kommunala anstalter för yrkesundervisning tillämpas. Som jämförelse kan nämnas, att hela den under överstyrelsen för yrkesutbildning sorterande yrkesundervisningen budgetåret 1948/49 omslöt cirka 22 miljoner kronor frånräknat anslaget till överstyrelsens löne- och administrationskostnader.

I oktober 1947 fanns vid centrala verkstadsskolor samt statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning 3 911 elever i kurser av kortare varaktighet än 2 år, dock minst 5 månader, 5 180 elever i kurser om minst 2 år och däröver. Av de 3 911 eleverna i kurser på 5 månader intill 2 år hade 3 251 elever eller 83 procent statsstipendier med ett sammanlagt belopp av 1 762 810 kronor eller i medeltal 542 kronor per elev. Av de 5 180 eleverna i kurser på 2 år eller mera hade 3 785 elever eller 73 procent statsstipendier med ett sammanlagt belopp av 2 528 649 kronor eller i medeltal 668 kronor per elev.

Under läsåret 1947—1948 utgick alltså ($1\,762\,810 + 2\,528\,649 =$) 4 291 459 kronor i statsstipendier till elever vid vissa statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning. Läger man till denna summa stipendierna till eleverna vid vissa fackutbildningsanstalter, som får stipendier efter samma grunder som nu nämnda skolor, ökas beloppet med 882 381 kronor till 5 173 840 kronor.

Stipendier till elever vid högre tekniska läroverk, handelsgymnasier och vissa särskilda skolor utgår från anslaget för stipendier till elever vid högre allmänna läroverk med flera läroanstalter. Under läsåret 1947—1948 utgick i stipendier till elever vid handelsgymnasier 269 475 kronor och till elever vid högre tekniska läroverk och vissa särskilda skolor 875 670 kronor, d. v. s. sammanlagt 1 145 145 kronor.

I stipendier till elever vid skolor under överstyrelsens för yrkesutbildning inseende utgick alltså under 1947/48 ($5\,173\,840 + 1\,145\,145 =$) 6 318 985 kronor, d. v. s. i runt tal 6 300 000 kronor. Utöver denna summa utbetalades genom studielånenämnden med flera i stipendier till elever vid högre allmänna läroverk, folkhögskolor, anstalter för lantbruksundervisning m. m. under budgetåret 1947/48 i runt tal 10 000 000 kronor. Det sammanlagda beloppet för statliga stipendier till elever i allmänbildande och yrkesutbildande skolor på ifrågavarande stadier uppgick således under 1947/48 till närmare $16 \frac{1}{2}$ miljoner kronor.

I helt privata skolor för yrkesutbildning fanns läsåret 1947—1948 sannolikt omkring 5 500 elever i kurser av minst 5 månaders varaktighet. Unge-

fär 4 500 av dessa gick i kurser om minst 2 år (samtliga vid tekniska institut). Ungefär en tredjedel av dessa eller 1 500 elever torde emellertid bevista aftonkurser. Om man utgår från att behovet av stipendier är detsamma vid privata skolor som vid kommunala och statsunderstödda, innebär detta, att 83 procent av 1 000 elever eller 830 elever skulle få stipendier om i medeltal 542 kronor per elev eller sammanlagt 449 860 kronor och att 73 procent av 3 000 elever eller 2 190 elever skulle få stipendier om i medeltal 668 kronor eller sammanlagt 1 462 920 kronor.

Under förutsättning att stipendiebehovet är detsamma i förhållande till elevantalet vid nu privata skolor som vid kommunala och enskilda statsunderstödda skolor, skulle således för att tillgodose de förstnämnda skolornas elever krävas ($449\,860 + 1\,462\,920 =$) 1 912 780 kronor.

Det är emellertid sannolikt, att behovet av stipendier vid de nu helt privata skolorna är mindre än vid de kommunala. Detta torde framför allt gälla eleverna i de tekniska institutens dagkurser, d. v. s. större delen av de elever, som eventuellt skulle komma att bli stipendieberättigade. Kommissionen anser det därför troligt att 1 500 000 kronor mer än väl skulle täcka kostnaderna för stipendier till elever vid de privata utbildningsanstalterna, om för dessa anstalter tillämpades hittills gällande grunder för beviljande av stipendier. Om det förslag till beviljande av studiehjälp (SOU 1949: 41) antas, som studielånenämnden nyligen framlagt, skulle eleverna vid de tekniska instituten i regel ej vara stipendieberättigade. Dessa skolors elever skulle i stället i mån av behov kunna få studielån med återbetalningsskyldighet. Någon trolig siffra för *lånebehovet* kan f. n. inte anges. Om man beräknar *stipendiebehovet* med utgångspunkt från studielånenämndens ovannämnda förslag, torde detta för de privata yrkesutbildningsanstalternas del stanna vid omkring 500 000 kronor.

Om man antar, att 150 nu helt privata skolor skulle få statsbidrag och rätt till statsstipendier för sina elever med i medeltal samma belopp, som nu utgår till statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, skulle detta medföra en ungefärlig kostnad per år av ($2\,000\,000 + 1\,500\,000 =$) 3 500 000 kronor. Om man däremot utgår från studielånenämndens ovannämnda förslag till beviljande av studiehjälp, skulle kostnaderna komma att stanna vid ($2\,000\,000 + 500\,000 =$) 2 500 000 kronor per år.

Det bör emellertid framhållas, att ett genomförande av en tillsyn över privata anstalter för yrkesundervisning i enlighet med kommissionens förslag inte innebär något medgivande om vare sig statsanslag eller stipendier. Dessa frågor måste givetvis liksom hittills bli föremål för prövning i varje särskilt fall, och medgivande om sådana förmåner anpassas efter tillgängliga anslag. Med hänsyn till den pågående översynen av såväl yrkesundervis-

ningen som stipendieväsendet får man givetvis tills vidare räkna med en ganska stor restriktivitet i beviljandet av anslag till nya skolformer.

Det bör också framhållas att man med en fortsatt utbyggnad av det statsunderstödda yrkesskolväsendet efter samma linjer som hittills sannolikt under alla förhållanden så småningom kommer upp till ovannämnda eller högre summor. Konsekvensen av att ställa alla privata yrkesutbildningsanstalter under statligt inseende skulle således inte heller *på lång sikt* i och för sig innebära nämnvärt ökade kostnader för statskassan, även om de skulle göra en snabbare ökning av vissa anslag önskvärd.

Man får inte heller glömma, att den privata yrkesutbildningen redan nu, åtminstone indirekt, innebär kostnader för det allmänna, bland annat därigenom att individens utbildningsbehov i många fall inte tillgodoses på rätt sätt och genom att ett arbetsmaterial kan komma att sättas i händerna på otillräckligt eller felaktigt utbildad personal. Det torde väl få anses fullt klart, att en rationellt och klokt skött undervisning, med andra ord en fullgod yrkesutbildning, innebär en besparing för samhället.

Slutanmärkningar

En tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning i enlighet med skolkommissionens förslag skulle säkerligen medföra en sanering av förhållandena på detta område. Därmed skulle den bildningssökande ungdomens intressen bli bättre tillvaratagna och riskerna för misshushållning med denna ungdoms tid och pengar minskas. (Jfr s. 61—62.)

Kommissionen anser emellertid inte, att problemet med utbildning för de elevkategorier, som huvudsakligen frekventerar de privata yrkesutbildningsanstalterna, är helt löst i och med att man vidtar ovan föreslagna åtgärder.

Som redan framhållits frekventeras de privata skolorna för yrkesutbildning i stor utsträckning av personer i åldern 20—30 år eller högre åldrar. Detta gäller framförallt skolor för utbildning i yrken inom hantverk och industri. Det torde därför vid det fortsatta arbetet med översynen av yrkesutbildningen bli nödvändigt att särskilt beakta frågan om och i vad mån det kommunala yrkesskolväsendet bör få ökade möjligheter att erbjuda utbildning för dessa åldersgrupper. Därvid bör man även undersöka, om det är möjligt att på grund av dessa åldersgruppers större mognad och vidare erfarenheter medge dem en i förhållande till den vanliga lärlingsutbildningen avkortad utbildningstid. Likaså bör man undersöka möjligheterna att meddela personer i dessa åldrar utbildning inom ett specialområde av sådana yrken, där även en ej all-roundutbildad arbetare bör ha goda utsikter till jämn sysselsättning. En eventuell specialisering i utbildningen får givetvis inte drivas så långt, att individens sysselsättningsmöjlig-

heter äventyras, men man torde dock efter noggrann prövning kunna finna områden, där en dylik specialisering vore möjlig och fördelaktig. Att det finns ett behov av yrkesutbildning för folkskoleutbildade personer över 20 år framgår även av en undersökning, som arbetsmarknadsstyrelsen nyligen gjort om vissa värnpliktigas yrkesbyten och trivsel på arbetsplatsen. Undersökningen avser mönstrande manlig ungdom med folkskola som underbyggnad, alltså cirka 90 procent av en årskull manlig ungdom, och visar, att 32 procent av ifrågavarande ungdomar önskar byta yrke eller skaffa sig utbildning för ett annat arbete än de tidigare haft. Ungefär 25 procent vill fortsätta i sitt tidigare yrke men skaffa sig en bättre anställning. En betydande del av ungdomarna inom dessa två grupper, som ju tillsammans representerar över hälften av en årskull mönstrande manlig ungdom med folkskoleunderbyggnad, torde vara i behov av yrkesutbildning — och givetvis även yrkesvägledning — för att kunna förverkliga sina planer.

Man bör således vid det fortsatta arbetet med översynen och utbyggnaden av yrkesundervisningen särskilt beakta den mognare ungdomens behov av utbildning.

Sammanfattning och hemställan

Material om de privata yrkesutbildande skolorna har av arbetsmarknadsstyrelsen ställts till skolkommissionens förfogande. På grundval av detta material och efter diskussioner med experter, fackorganisationer, arbetsförmedlingar och andra intresserade har skolkommissionen kommit till den slutsatsen, att vissa bestämmelser om tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning är av nöden.

Kommissionen har diskuterat olika förslag, som skulle innebära en mer eller mindre grundlig tillsyn. Gemensamt för samtliga diskuterade alternativ är skyldighet för privata skolor att registrera sig hos en statlig myndighet och rätt för staten att genom en därtill utsedd myndighet inspektera skolorna. Dessa två moment kan tänkas förekomma ensamma (s. 56) eller i förening med andra, t. ex. central granskning av förutsättningarna för undervisningen, avgiftskontroll, tillståndstvång o. s. v.

Då kommissionen ansett, att enbart registreringsplikt i förening med statlig inspektionsrätt ej skulle medföra den »betryggande statliga kontroll», som riksdagen ansett böra eftersträvas (s. 58), har man, efter att ha övervägt olika möjligheter till insyn i privata skolor för yrkesutbildning stannat för att föreslå följande (s. 58 o. f.).

Var och en som bedriver eller ämnar bedriva en privat skola för i en eller annan form avgiftsbelagd utbildning i ett eller flera yrken inom hantverk och industri (med teknisk ledning), handel med kontors- och reklam-arbete, hotell- och restaurangnäring, sjöfart, husligt arbete, teater- och mannekångverksamhet, journalistik och eventuellt andra närliggande områden, jordbruk med djurvård och trädgårdsskötsel samt skogsbruk och fiske, bör, under förutsättning att skolan ej redan är underställd statlig myndighet, åläggas att anmäla sin verksamhet till en lämplig statlig myndighet.¹

Denna anmälan skall innehålla vissa uppgifter (om utbildningens anordnande, lärarnas kompetens, antalet elever och lärare m. m.), som gör det möjligt att bedöma förutsättningarna för undervisningen.

Överstyrelsen för yrkesutbildning skall vara registreringsmyndighet samt tillika tillsynsmyndighet.

¹ Bestämmelserna skall — i varje fall tills vidare — ej gälla skolor för konstnärlig utbildning och inte heller korrespondensinstitut (s. 38—39 och s. 13).

Tillsynsmyndigheten skall ha till uppgift att

granska och godkänna undervisningsplaner,

godkänna lärare,

fastställa betygsformulär,

förrätta inspektion av skolorna samt

i övrigt bistå de privata skolorna vid utformningen av undervisningen, val av kurslitteratur, inköp och komplettering av material m. m.

Tillsynsmyndighetens arbete bör bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med de principer, som tillämpas beträffande undervisningsanstalter, som redan nu står under inseeende av överstyrelsen för yrkesutbildning. Vissa övergångsbestämmelser torde dock erfordras, framför allt i fråga om villkoren för godkännande av lärare.

Kommissionen föreslår vidare, att laga ansvar skall följa för underlåtelse att hos registreringsmyndigheten anmäla igång varande eller planerad skola för utbildning inom något av de områden för vilka lagen äger tillämpning, samt för underlåtelse att i samband med anmälan insända erforderliga uppgifter. Likaså skall det medföra laga ansvar att i reklamsyfte orättmätigt utnyttja registrerings- eller tillsynsmyndighetens namn.

Bestämmelsernas syfte är att säkerställa en viss standard på undervisningen och en rimlig avvägning mellan studietiden och målet för studierna. De avser således inte att inskränka de privata skolornas frihet, endast att förhindra missbruk av denna frihet (s. 62).

I anslutning till ovanstående förslag diskuteras även avgiftskontroll och införande av tillståndstvång för rätten att starta och driva privat skola för yrkesutbildning. Kommissionen har emellertid inte för närvarande velat föreslå sådana åtgärder (s. 62—63).

Kostnaderna för en sådan förstärkning av överstyrelsens för yrkesutbildning personal, att överstyrelsen kan utföra de arbetsuppgifter, som enligt ovanstående förslag skulle komma att åvila överstyrelsen, beräknas för ett år (s. 65—67) till 34 000 kronor.

Det är sannolikt, att en generell insyn i privata skolor för yrkesutbildning kommer att medföra ett ökat antal ansökningar om statsbidrag och därmed följande rätt till statsstipendier för eleverna. Hur många dessa ansökningar kan komma att bli och hur stor ökningen skulle bli i förhållande till en av alla föreskrifter om statlig insyn obruten utveckling har inte kunnat beräknas. Inte heller vet man nu vilka konsekvenser en eventuell omläggning av formerna för beviljande av statsbidrag samt stipendier och annan studiehjälp kan komma att få. Kommissionen har på s. 67—69 diskussionsvis redovisat vissa beräkningar, som gjorts med utgångspunkt från nu gällande bestämmelser om statsbidrag och statsstipendier för yrkesundervisningen. Dessa beräkningar anförs emellertid mera som exempel och kan ej utan vidare tas som utgångspunkt vid en eventuell höjning av stats-

bidrags- och stipendieanslagen. Kommissionen framhåller, dels att en tillsyn i enlighet med kommissionens förslag i och för sig inte innebär något medgivande om statsbidrag eller statsstipendier, dels att man med hänsyn till den pågående översynen av såväl yrkesundervisningen som stipendieväsendet rimligen bör iaktta en viss restriktivitet vid beviljande av anslag till nya skolformer.

Under hänvisning till föreliggande utredning får skolkommissionen således

hemställa

att en tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning måtte genomföras i huvudsaklig överensstämmelse med kommissionens förslag samt

att till överstyrelsen för yrkesutbildning för budgetåret 1950/51, utöver av överstyrelsen redan äskade anslag, måtte anvisas till *experter och sakkunniga biträden kronor 7 500:—, övrig icke ordinarie personal kronor 22 500:—* samt till *reskostnader kronor 4 000:—, tillhoppa kronor 34 000:—*, för att täcka kostnaderna i samband med en tillsyn över privata skolor för yrkesutbildning.

Förteckning över privata skolor för yrkesutbildning jämte kortfattade uppgifter om deras verksamhet

Uppgifterna har i regel inhämtats under 1948 och i vissa fall
kompletterats under 1949.

Beträffande utbildningens mål användes genomgående skolans
egen terminologi.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Skolor för teknisk utbildning	76
2. Skolor för utbildning i hantverks- och närstående yrken	78
Damfrisering och skönhetsvård	78
Tandtekniska institut	81
Gymnastiska institut	82
Sömnads- och tillskärningsskolor	83
Konditorskolor	87
Restaurangskolor	88
Skolor för svetsare, bilmontörer m. fl.	88
3. Skolor för handelsutbildning	90
Handelsinstitut	90
Reklamskolor m. fl.	96
4. Skolor för huslig utbildning	97
Hushållsskolor	97
Vävschool	99
5. Skolor för konstnärlig utbildning	99
Teaterskolor	99
Målarskolor	101
Dansskolor	102
Musikskolor	102
6. Övriga skolor	102
Skogs- och sågverksskolor	102
Journalistiskolor	103
Mannekängskolor	103

1. Skolor för teknisk utbildning

Stockholms tekniska institut, Kungsgatan 32, Stockholm, tel. 23 37 05.

Rektor: Civilingenjör Walter Holmstedt.

Utbildning av a) verkmästare, b) ingenjörer i fackavdelningar för maskin- och verkstadsteknik, motorteknik, flygteknik, värme- och sanitetsteknik, kraftelektroteknik, tele-elektroteknik, husbyggnad, väg- och vattenbyggnad samt kemi.

Kurstid: a) 3 terminer dagskola, 6 terminer aftonskola. b) 5 terminer dagskola, 9 terminer aftonskola.

Inträdesvillkor: Lägst 16 år. Folkskola. 2 månaders praktik. För ingenjörsexamen 6 månaders praktik. Avkortning av kurstiden för sökande med högre skolunderbyggnad.

Kostnad: Inskrivningsavgift 20 kronor. Terminsavgift i dagskolan 210—400 kronor, i aftonskolan 95—180 kronor. Materiel cirka 350 kronor.

Elevantal: Ht. 1948 dagskola 1 435, aftonskola 1 196.

Viggbyholmsskolans tekniska gymnasielinje, Viggbyholm, tel. 56 07 67.

Studierektor: Sven Larsson.

Utbildning av tekniker i fackavdelningar för maskinteknik, elektroteknik och kemi.

Kurstid: 3 år.

Inträdesvillkor: Realexamen eller motsvarande kunskaper i modersmålet, matematik, fysik, kemi, tyska och engelska. Minst 6 månaders praktik före examen. En del av praktiken bör ha fullgjorts före inträdet på gymnasiet.

Kostnad: Årsavgift 2 800 kronor (undervisning, bostad och kost).

Elevantal: Ht. 1948 cirka 30.

Malmö tekniska institut och textilfackskola, Malmö, tel. 193 57.

Rektor: Curt Brander.

Utbildning av a) verkmästare i allmänteknisk avdelning, b) verkmästare i textilteknisk avdelning, c) Kurs för inträdessökande till tekniskt läroverk.

Kurstid: a) och b) 2 terminer, c) 1—2 terminer beroende på skolunderbyggnaden.

Inträdesvillkor: Minst fullständigt genomgången folkskola jämte 2 månaders praktik. Värdet av längre praktik framhålles i prospektet.

Kostnad: Inskrivningsavgift 20 kronor. Terminsavgift 175 kronor.

Elevantal: Ht. 1948 33 elever, varav 12 i textiltekniska avdelningen.

Ramlösa korrespondensläroverks tekniska gymnasielinje, Ramlösa, Hälsingborg, tel. 962 58.

Rektor: B. Hejll.

Utbildning av ingenjörer i maskinteknisk, byggnadsteknisk, elektroteknisk, kemisk-teknisk och merkantil-teknisk fackavdelning.

Kurstid: Enligt skolans beräkningar 3 års korrespondensstudier enligt kombinationsmetoden vid sidan av förvärvsarbete.

Inträdesvillkor: Kunskaper motsvarande realexamen i matematik, fysik, kemi och teckning, i svenska, tyska och engelska något avkortade kurser.

Kostnad: Årsavgift 470—530—630 kronor, första och andra året inklusive en muntlig kurs, tredje året inklusive två muntliga kurser.

Elevantal: Ht. 1948 cirka 20 elever.

Göteborgs tekniska institut, Vasagatan 16, Göteborg, tel. 17 49 40.

Rektor: Ingenjör R. Ewe-Ericson.

Utbildning av a) maskinmästare och tekniker samt verkmästare, b) ingenjörer i fack-

avdelningar för motor- och maskinteknik (med värme-, ventilations- och sanitetsteknik eller automobil- och flygteknik), kemi, elektroteknik och byggnadsteknik.

Kurstid: a) Dagskola 1—2 terminer, aftonskola 4 terminer, b) 2 år för elever med real-examen.

Inträdesvillkor: Lägst 16 år. a) Folkskola. b) Realexamen eller av institutet anordnad 1-årig förberedande kurs eller kurs för inträdessökande till tekniskt gymnasium. För elever med studentexamen är studietiden 1½ år. För ingenjörsexamen 6 månaders praktik. I övrigt inga krav på praktik.

Kostnad: Inskrivningsavgift i dagskolan 30 kronor, i aftonskolan 15 kronor. Terminsavgift i dagskolan 265—315 kronor, i aftonskolan 65 kronor.

Elevantal: Ht. 1948 cirka 1 000.

Anm. Avgångsexamen från elektrotekniska linjen gäller som teoretisk kompetens för A-behörighet (= högre tekniskt läroverk).

Netzlers tekniska institut, Linnégatan 4, Göteborg, tel. 14 59 39.

Rektor: Civilingenjör Sten Netzler.

Utbildning av a) verkmästare, b) ingenjörer i fackavdelningar för maskin- och motorteknik, elektroteknik, kemi, väg- och vattenbyggnad, husbyggnad, värme- och sanitetsteknik, svetsningsteknik, radioteknik samt skeppsbyggnadsteknik.

Kurstid: a) Dagskola 1 år, aftonskola 1½ år, b) dagskola 2½ år, aftonskola 4½ år.

Inträdesvillkor: Folkskola. Inga krav på praktik. Avkortning av studietiden för sökande med högre skolunderbyggnad.

Kostnad: Inskrivningsavgift 20 kronor. Terminsavgift i dagskolan 260—285 kronor, i aftonskolan 80—90 kronor.

Elevantal: Ht. 1948 sannolikt cirka 500.

Karlskoga stads tekniska skola, Karlskoga, tel. 317 47.

Rektor: Folkskollärare och yrkesskolrektor Erik Bäck.

Utbildning av ritare, konstruktörer och annan teknisk personal inom maskintekniska facket.

Kurstid: Aftonskola 2 år plus dagskola 1 år.

Inträdesvillkor: Lägst 16 år. Realexamen eller motsvarande kunskaper i svenska, matematik, fysik, kemi och teckning eller förberedande kurs för inträdessökande till högre tekniskt läroverk. Minst 6 månaders god praktik.

Kostnad: Terminsavgift 50 kr.

Elevantal: Ht. 1948 i klasserna 1 och 2 tillsammans 31 elever, i förberedande kursen 25—30 elever.

Köpings tekniska institut, Köping, tel. 1316.

Rektor: Civilingenjör I. Lillieroth.

Utbildning av a) förmän, b) verkmästare, c) ingenjörer i maskinteknisk fackavdelning.

Kurstid: a) Aftonskola 2 år, b) dagskola 2 år, aftonskola 3½ år, c) dagskola 3 år, aftonskola 5 år.

Inträdesvillkor: Lägst 17 år. Fullständigt genomgången folkskola. För c) minst 10 månaders praktik. För verkmästarexamen minst 5 års praktik, för ingenjörsexamen minst 12 månaders praktik. För inträdessökande med högre skolunderbyggnad avkortning av studietiden.

Kostnad: Inskrivningsavgift 20 kr. Terminsavgift i dagskolan 200—450 kronor, i aftonskolan 110—190 kronor.

Elevantal: Ht. 1948 cirka 120 elever.

Tekniska fackskolan, Sundsvall, tel. 580 08.

Rektor: Diplomingenjör E. Hultgren.

Utbildning av a) verkmästare, b) ingenjörer i fackavdelningar för elektroteknik, maskinteknik och byggnadsteknik.

Kurstid: a) Dagskola 1 år, aftonskola 2 år, b) dagskola 2 år, aftonskola 4 år.

Inträdesvillkor: Lägst 15 år. Fullständigt genomgången folkskola. Praktik önskvärd men ej nödvändig. Ingen avkortning av studietiden för sökande med högre skolunderbyggnad, då undervisningen redan från första terminen inriktas på fackämnen, som ej ingå i realskolekursen.

Kostnad: Inskrivningsavgift i dagskolan 15 kronor, i aftonskolan 10 kronor. Terminsavgift i dagskolan 235 kronor, i aftonskolan 130—220 kronor. Materielavgift 150 kronor.

Elevantal: Ht. 1948 161 elever.

Östersunds tekniska aftonskola, Östersund.

Rektor: Ingenjör Kjell G. Thelin.

Utbildning av a) förmän, b) verkmästare i fackavdelningar för bilteknik, motorteknik, maskin- och verkstadsteknik.

Kurstid: a) Aftonskola 2 terminer, b) aftonskola 3 terminer.

Inträdesvillkor: Lägst 16 år. Fullständigt genomgången folkskola med minst godkända betyg i svenska, matematik och frihandsteckning. För avgångsbetyg minst 6 månaders praktik.

Kostnad: Inskrivningsavgift 25 kronor. Terminsavgift 180—245 kronor. Materielavgift 225 kronor.

Anm. Skolan planerar även ingenjörskurser.

2. Skolor för utbildning i hantverks- och närstående yrken

Skolor för utbildning i damfrisering och skönhetsvård m. m.

Anita-skolan, Riddargatan 6, Stockholm, tel. 62 94 99.

Föreståndare: Direktör G. Frössén.

Utbildning i a) damfrisering, b) skönhetsvård samt muskellyftning m. m., det senare i kompletteringskurs.

Kurstid: a) Dagkurser 3 och 4 månader samt kompletteringskurs 1 månad. Kvällskurser 5 månader samt kompletteringskurs 1 månad. b) Dagkurser 3 veckor och kompletteringskurs cirka 1 månad. Kvällskurser 4 månader.

Inträdesvillkor: För inträde i den längre kursen i skönhetsvård fordras tidigare utbildning i skönhetsvård eller massage. I övrigt inga särskilda fordringar.

Kostnad: Damfrisering 100 kronor per månad i dagkurser, 45 kronor per månad i kvällskurser. Skönhetsvård 3 veckor 95 kronor, kompletteringskurs 175 kronor, kvällskurs 200 kronor.

Franska skolan i skönhetsvård, Stureplan 6, Stockholm, tel. 62 04 10.

Föreståndare: Gymnastikdirektör Elin Dahlstrand.

Utbildning i a) skönhetsvård, b) damfrisering, c) manicure och pedicure, d) teater- och maskeradsminkning, e) elektrolysbehandling.

Kurstid: a) Dagkurser 5 och 3 månader samt kompletteringskurser under kortare eller längre tid. b) 4 månader samt kompletteringskurser under kortare eller längre tid. c) 1 månad. d) Ej angiven kurstid. e) 1 månad.

Inträdesvillkor: God skolunderbyggnad och hedrande vandel.

Kostnad: a) Dagkurser 850 och 675 kronor. Kompletteringskurs 275 kronor per månad.
 b) 425 och 675 kronor. Kompletteringskurs 125 kronor per månad. Kvällskurser 65 kronor per månad. c) 350 kronor. d) 50—75 kronor. e) 325 kronor.
Elevantal: 15—20 samtidigt, högst 25.

Stockholms damfrisöracademie, Sveavägen 61, Stockholm, tel. 30 54 66.

Föreståndare: Fru E. Blomberg.

Utbildning i damfrisering samt specialkurser i skönhetsvård, manicure, hårfärgning, permanentning m. m.

Kurstid: 4 månader, eventuellt längre. Skönhetsvård 1 månad och manicure 40 timmar. Specialkurser i hårfärgning och permanentning 1 vecka.

Inträdesvillkor: Kursen i skönhetsvård samt specialkurserna är avsedda för yrkesmän. I övrigt inga särskilda fordringar.

Kostnad: 4-månaderskursen 425 kronor, i övrigt 150 kronor per månad, 50 kronor per vecka.

Elevantal: 12—15 per kurs.

Stockholms fackskola för damfrisörskor, Sveavägen 47, Stockholm, tel. 30 89 36.

Föreståndare: Fru Fritzhov.

Utbildning i damfrisering samt specialkurser i skönhetsvård, manicure, hårfärgning, permanentning m. m.

Kurstid: 4 månader, eventuellt längre. Skönhetsvård 1 månad, övriga specialkurser 1 vecka.

Inträdesvillkor: Påbyggnadskurser och specialkurser är avsedda för yrkesmän. I övrigt inga särskilda fordringar.

Kostnad: 4-månaderskursen 425 kronor, i övrigt 150 kronor per månad, 50 kronor per vecka.

Elevantal: Högst 9 samtidigt.

Cosima skönhetsinstitut, Birger Jarlsgatan 15, Stockholm, tel. 11 05 41.

Föreståndare: Fru Almquist.

Utbildning i skönhetsvård.

Kurstid: 6 månader, varefter bör följa 2—3 års avlönad praktikanttjänstgöring.

Inträdesvillkor: God skolunderbyggnad. Anlag för yrket, vilka fastställs genom prov.

Kostnad: Kursavgift 1 000 kronor.

Elevantal: 4—5 elever samtidigt.

AB Connées fotklinik, Regeringsgatan 77, Stockholm, tel. 20 66 39.

Föreståndare: Herr W. Connée.

Utbildning i medicinsk fotvård.

Kurstid: 4 månader.

Inträdesvillkor: Gott handlag. Gott sätt mot kunder. Ålder helst 18—30 år.

Kostnad: Kursavgift 400 kr.

Elevantal: Högst 4 per kurs.

AB Fotvårdstjänst (Scholl), Kungsgatan 19, Stockholm, tel. 23 07 87.

Utbildning i medicinsk fotvård av personal för firmans eget behov.

Kurstid: 4 månader.

Inträdesvillkor: Lämplighet för yrket.

Kostnad: Kursavgift 400 kronor.

Elevantal: 6 elever per kurs.

Stockholms fotvårdsskola, Floragatan 19, Stockholm, tel. 11 55 93.

Föreståndare: Leg. sjukgymnast Emy Bang.

Utbildning i fotvård.

Kurstid: 3 månader.

Inträdesvillkor: Lämplighet för yrket.

Kostnad: Kursavgift 400 kronor.

Elevantal: Mycket litet, 1—2 elever samtidigt.

Sportpalatsets badmästarskola, S:t Eriksgatan 58—60, Stockholm, tel. 50 99 35.

Föreståndare: Direktör Harald Julin.

Utbildning av manliga och kvinnliga badmästare, badsköterskor, massöser m. fl.

Kurstid: Cirka 4 månader.

Inträdesvillkor: God hälsa samt simkunnighet, styrkt genom intyg.

Kostnad: Kursavgift 400 kronor.

Elevantal: 18 elever per kurs.

Fagerströms institut, Linköpings damfrisörskola, Hospitalstorget 1, Linköping, tel. 216 10.

Föreståndare: Fru E. Hellerstedt.

Utbildning i damfrisering eller damfrisering och skönhetsvård.

Kurstid: I regel 6 månader, eventuellt kortare tid.

Inträdesvillkor: Helst 16—17 år. I övrigt inga särskilda fordringar.

Kostnad: 375 och 425 kronor för 6 månader eller cirka 100 kronor pr månad. Specialkurs i skönhetsvård 1 månad 250 kronor.

Elevantal: 12—15 elever samtidigt.

Pourls damfrisörskola och skönhetsinstitut, Smålandsgatan 18, Kalmar, tel. 26 08.

Föreståndare: Fru Neta Forsberg.

Utbildning i damfrisering och skönhetsvård.

Kurstid: 3—6 månader. Kortare kompletteringskurser.

Inträdesvillkor: Hedrande vandel.

Kostnad: Kursavgift 275—400 kronor. För kurs i skönhetsvård tilläggsavgift 25 kronor. Kompletteringskurser 75 kronor för 14 dagar, 100 kronor per månad.

Elevantal: Högst 10 elever samtidigt.

Malmö Zander-institut, Baltzarsgatan 25, Malmö, tel. 209 11.

Föreståndare: Gymnastikdirektör Iris Tham.

Utbildning i a) fotvård, b) massage.

Kurstid: 1—2 timmar per dag under 6 veckor. För kombination av a) och b) samma kurstid men dubbelt antal timmar per dag.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) 300 kronor, b) 300 kronor, a) + b) 525 kronor.

Instrumentkostnader i a) cirka 40 kronor.

Elevantal: Högst 5 elever per kurs.

Académie Carma, Skånegatan 31, Göteborg, tel. 18 22 87.

Föreståndare: Direktör Erik Börner.

Utbildning i damfrisering och skönhetsvård med manicure och pedicure.

Kurstid: 3—4 månader, eventuellt kortare.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 585 kronor.

Elevantal: Högst 5—6 elever samtidigt.

ÖrgrYTE gymnastiska institut, Laboratoriegatan 11, Göteborg, tel. 18 19 05.

Föreståndare: Fröken Ulla Svensson, diplomerad från institutet, som tidigare innehafte av fadern.

Utbildning av fotvårdsspecialister.

Kurstid: 3 månader.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 400 kronor.

Elevantal: Högst 7 elever samtidigt.

»Alltid ung och skön», Korrespondensinstitut för utbildning i skönhetsvård, Göteborg 42.

Föreståndare: Doktor J. Trollnäs.

Beträffande institutets verksamhet se s. 21.

Rooslunds damfrisörskeskola, Borganäsvägen 42, Borlänge, tel. 116 97.

Föreståndare: Fru Rooslund.

Utbildning i damfrisering och skönhetsvård m. m.

Kurstid: 3—4 månader, eventuellt längre.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 375 kronor för 4 månader.

Elevantal: Omkring 10 elever samtidigt.

Borlänge damfrisörskeskola, Målargatan 20, Borlänge, tel. 111 77.

Föreståndare: Fru R. Nordström.

Utbildning i damfrisering och skönhetsvård m. m. samt kompletteringskurser.

Kurstid: 3—4—5 månader.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 300—400—525 eller 150 kronor per månad.

Elevantal: Högst 20 elever per kurs.

Frösöns damfrisörskeskola, Fjällgatan 14, Frösön 1, tel. Östersund 126 70.

Föreståndare: Fru Anna-Lisa Sjöwall.

Utbildning i damfrisering och skönhetsvård m. m.

Kurstid: 3—4—5 månader.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 275—375—475 kronor.

Elevantal: 10—12 samtidigt.

Tandtekniska institut

Karl Loftmans tandtekniska institut, Karlavägen 56, Stockholm, tel. 62 11 85.

Föreståndare: Direktör Karl Loftman.

Utbildning av a) tandsköterskor, b) tandtekniker, c) kombinationen tandtekniker-tandsköterskor.

Kurstid: a) 7 månader, b) 10 månader, c) 10 månader.

Inträdesvillkor: Lägst 17 år.

Kostnad: Kursavgift a) 700 kronor, b) och c) 940 kronor.

Elevantal: Ej gärna mer än 20 elever per kurs.

Tandtekniska akademien, Artillerigatan 34 a, Stockholm, tel. 60 00 59.

Rektor: Egon von Fielitz.

Utbildning av tandtekniker.

Kurstid: 10 månader i dagskola, längre tid i aftonskola.

Inträdesvillkor: Lägst 18 år. Helst kunskaper i engelska och tyska.

Kostnad: Kursavgift i dagskolan 1 000 kronor, som erlägges med 100 kronor per månad, i aftonskolan 60 kronor per månad.

Elevantal: 24 elever per kurs.

Tegelbackens dentallaboratoriums tandteknikerskola, Jakobsgratan 32, Stockholm, tel. 11 51 97.

Föreståndare: Tandtekniker Per Köhler.

Utbildning av tandtekniker samt specialkurs i porslinsarbeten.

Kurstid: 5 månader, för elever med någon yrkesutbildning 3 månader. Specialkurs 2 månader.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 650 kronor för 5 månader, 400 kronor för 3 månader, 335 kronor för specialkursen.

Elevantal: 4—5 elever samtidigt.

Tandtekniker Carl-Gustaf Nilsson, V. Sjögatan 2, Kalmar, tel. 10 66.

Föreståndare: C. G. Nilsson.

Utbildning av tandtekniker.

Kurstid: 1 år, eventuellt längre.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 1 000 kronor.

Elevantal: 1—2 elever samtidigt.

Malmöhus tandteknikerinstitut, Nytorngatan 26, Hälsingborg, tel. 170 49.

Föreståndare: Tandläkare G. Bovin.

Utbildning av tandtekniker och tandsköterskor.

Kurstid: 6 månader, varefter följer en månads oavlönad praktik.

Inträdesvillkor: En månads provtjänstgöring för att utröna fallenhet för yrket.

Kostnad: Kursavgift 720 kronor, som betalas månadsvis i förskott.

Elevantal: 6—8 elever samtidigt.

Gävleborgs tandteknikerinstitut, N. Kungsgatan 13, Gävle, tel. 53 62.

Föreståndare: Tandtekniker Gustaf Sundström.

Utbildning av tandtekniker och tandtekniker-tandsköterskor.

Kurstid: 5—6, 7—8—12 månader.

Inträdesvillkor: Lägst 17 år.

Kostnad: Kursavgift 650—800—1 000—1 400 kronor, som i regel erlägges månadsvis varvid en höjning med 50 kronor tillämpas.

Elevantal: Högst 30—40 elever samtidigt. Ht. 1948 25 elever.

Gymnastiska institut

Göteborgs gymnastiska institut, Ö. Hamngatan 45, Göteborg, tel. 11 06 52.

Föreståndare: Direktör Erik Börner.

Utbildning av a) manliga och kvinnliga sjukgymnaster, b) badmästare och simlärare.

Kurstid: a) 1 år, b) 3 månader.

Inträdesvillkor: Allmänbildning. God hälsa och fallenhet för yrket.

Kostnad: Kursavgift a) 1 070 kronor, b) 400 kronor.

Elevantal: Cirka 10 per kurs.

Sömnads- och tillskärningsskolor

AB Skandinaviska tillskärarakademien, Drottninggatan 73 C, Stockholm, tel. 20 16 74.

Föreståndare: Fru Emy Källerborn.

Kurser i tillskärning av a) herrkläder, b) dampälsar, c) barnkläder, d) konfektion. Utbildning av e) direktiser, föreständerskor, tillskärskor m. m., f) sömmerskor, g) kurser för privatbruk samt h) korrespondenskurser.

Kurstid: a) Dagkurser 3—5 veckor, aftonkurser 10—16 veckor. b) Kurstid enligt behov. c) Dagkurser 3—4 veckor, aftonkurser 8—12 veckor. d) Kurstid efter behov. e) 1—5 månader. f) Nybörjarkurser 5—9 månader. g) Dagkurser 3—16 veckor, aftonkurser 12—20 veckor.

Inträdesvillkor: Yrkespraktik utom i sömnadskurserna för nybörjare och kurserna för privatbruk.

Kostnad: Kursavgift a) 115—220 kronor, b) 50—150 kronor, c) 50—100 kronor, d) 75—250 kronor, e) 95—400 kronor, f) 225—340 kronor, g) 65—300 kronor, h) 25—165 kronor (10—40 brev).

Elevantal: 15—20 elever samtidigt i dagkurser, upp till 50 elever samtidigt i kvällskurser.

Fru Hagelsteins tillskärarskola och ateljé, Mäster Samuelsgatan 3, Stockholm, tel. 20 89 39.

Föreståndare: Fru A. Hagelstein, examinerad sömnadslärlarinna.

Undervisning i tillskärning, sömnad och provning.

Kurstid: a) Lärlingskurser 2 och 6 månader. b) Yrkeskurs 2 månader. c) Ämneskurser 1 månad. d) Husbehovskurser 1 månad. e) Aftonkurser 8—18 veckor.

Inträdesvillkor: Yrkeskurserna äro avsedda för dem, som behärska sömnad men ej tillskärning. För övriga kurser inga särskilda fordringar.

Kostnad: Kursavgift a) 150—300 kronor, b) 150 kronor, c) 75 kronor, d) 75 kronor, e) 75—100 kronor.

Elevantal: Cirka 10 elever per kurs.

Märthaskolan, Birger Jarlsgatan 18, Stockholm, tel. 60 39 30.

Föreståndare: Friherrinnan M. von Schwerin.

Utbildning i sömnad av dam- och barnkläder, linnesömnad m. m.

Kurstid: a) Kortare kurser med eget material 4—12 veckor. b) Längre kurs 9 månader. c) Högre kurs 4½ månader.

Inträdesvillkor: a) Inga särskilda. b) Minst 3 månaders sömnadskurs vid skolan eller motsvarande kompetens. c) Minst betyget med beröm godkänd från längre kursen. Eljest inträdesprov.

Kostnad: Kursavgift a) 85—275 kronor, b) 400 kronor, c) 385 kronor.

Elevantal: Högst 30 elever i kurserna b) och c).

Femina, Humlegårdsgatan 18, Stockholm, tel. 61 01 71.

Föreståndarinna: Fru Vera Witting.

Utbildning i sömnad av dam- och barnkläder, underkläder m. m.

Kurstid: a) Kortare kurser med eget material 4—12 veckor. b) Yrkeskurs 9 månader, eventuellt ytterligare 1—2 terminer.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) dagkurser 75—250 kronor, aftonkurser 35—40 kronor, b) 325 kronor, anmälningsavgift 50 kr.

Elevantal: I yrkeskursen cirka 30 elever.

Stockholms sömnads- och tillskärarskola, Vegagatan 4, Stockholm, tel. 31 10 39.

Föreståndare: Fru Ida Cronqvist.

Grundläggande undervisning i sömnad av dam- och barnkläder.

Kurstid: a) Yrkeskurser 2—3—4 månader (cirka 75 tim./månad). b) Privatkurser i tillskärning 4 veckor och sömnad 4 veckor. c) Aftonkurser 48 timmar.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) 125—200 kronor, b) 80—90 kronor, c) 100 kronor.

Elevantal: Cirka 15 elever per kurs.

Stockholms tillskärarinstitut, Tegnérgatan 17, Stockholm, tel. 20 50 33.

Föreståndare: Fru H.-E. Engström.

Grundläggande kurser i tillskärning, provning, sömnad och tillverkning av dam- och barnkläder.

Kurstid: a) Högre yrkeskurs 450 timmar. b) Diplomkurs 160 timmar. c) Konfektionskurs 60 timmar. d) Lägre yrkeskurs 100 timmar. e) Tillskärarkurser 32—50 timmar och privatkurser 36—50 timmar.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) 650 kronor, b) 250 kronor, c) 175 kronor, d) 160 kronor, e) 50—150 kronor.

Elevantal: 12—15 elever samtidigt.

Södra tillskärarakademien, Götgatan 14, Stockholm, tel. 40 66 81.

Föreståndare: Fru Gunhild Nilsson.

Kurser i tillskärning.

Kurstid: Cirka 50 tim./månad i dagkurs, cirka 20 tim./månad i kvällskurs.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 60—90 kronor per månad.

Elevantal: Troligen mycket få elever.

Ateljé Ruhlins syskola, Götgatan 32, Stockholm, tel. 40 47 78.

Föreståndare: Fru Olga Ruhlin.

Kurser i sömnad och tillskärning.

Kurstid: Dagkurser 16—120 timmar, eventuellt även längre yrkeskurser. Aftonkurser 12—74 timmar.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) 30—75 kronor, yrkeskursen 200 kronor, b) 25—50 kronor.

Elevantal: Troligen mycket få elever.

Sömnadsskolan Mari-Ann, Birger Jarlsgatan 118, Stockholm, tel. 31 72 57.

Föreståndare: Fru A. Eriksson.

Kurser i tillskärning, provning och sömnad.

Kurstid: a) Dagkurser 24—120 timmar samt yrkeskurs 3 månader. b) Kvällskurser 24—48 timmar.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) 30—75 kronor, yrkeskursen 200 kronor, b) 25—50 kronor.

Elevantal: Cirka 16 elever samtidigt (huvudsakligen i kvällskurser).

Birgittaskolan, Frejgatan 3, Stockholm, tel. 30 93 97.

Föreståndare: Fru Lindis Lamm.

Kurs i sömnad, tillskärning och mönsterkonstruktion.

Kurstid: 1 månad (cirka 25 timmar).

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 40 kronor.

Elevantal: Högst 12 elever samtidigt.

Margit Hallberg, Västmannagatan 50, Stockholm, tel. 30 56 86.

Kurser i a) sömnad, b) tillskränning.

Kurstid: 3 månader (72 timmar).

Inträdesvillkor: a) Inga särskilda. b) Helst någon kunnighet i sömnad.

Kostnad: Kursavgift a) 30 kronor, b) 60 kronor.

Elevantal: 10—12 elever per kurs.

Sturms siskola, S:t Eriksgatan 74, Stockholm, tel. 32 43 65.

Kurs i sömnad och tillskränning.

Kurstid: 5 veckor (25 timmar).

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 50 kronor.

Elevantal: »Mycket olika». Närmare uppgifter kunna ej erhållas.

Direktör Engelbert Raiml, Skomakargatan 5, Stockholm, tel. 21 24 46.

Kurser i tillskränning av herr- och damkläder anordnas på olika platser i landet. Husbehovskurser 20—25 timmar, avgift 40—50 kronor. Yrkeskurser 30 timmar, avgift 70 kronor. Eventuellt även andra kurser.

Hollywood tillskjererakademi, Box 6092, Stockholm.

Föreståndare: Fru Caroline Mandel.

Korrespondenskurser i tillskränning, modellkomposition och modellteckning 6—12 brev. Avgifter 44—98 kronor vid kontant betalning, 54—110 kronor vid avbetalning.

Carin Kernells slöjdskola, Södertälje, tel. 316 14.

Föreståndarinna: Fru Carin Kernell, examinerad slöjdlärlarinna.

Kurser i skolslöjd, vävning, klädsömnad m. m., knyppling och porslinsmålning samt fortbildningskurser (feriekurser) för lärarinnor i kvinnlig slöjd i folk- och fortsättningskolor.

Kurstid: 1 månad, 6 veckor eller längre (27 tim./vecka).

Inträdesvillkor: Inga särskilda, utom i fortbildningskursen för slöjdlärlarinnor.

Kostnad: Avgift 60 kronor per månad.

Elevantal: Varierande, f. n. cirka 15 per kurs.

Tillskränningsateljén, Storgatan 28, Kalmar, tel. 29 02.

Föreståndare: Fru Elisabeth Petersson.

Kurser i tillskränning (husbehovskurser och yrkeskurser).

Kurstid: 2—8 veckor, vanligen 2 veckor.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: 60—65 kronor för 2 veckor.

Elevantal: Mycket litet, f. n. 1—2 elever samtidigt.

Skånska tillskärarakademien, Milnergatan 4 B, Kristianstad, tel. 128 89.

Föreståndare: Fru Anna E. Dorff-Larsson.

Kurser i sömnad och tillskränning (muntliga kurser och korrespondenskurser).

Kurstid: a) Yrkeskurs 5 veckor. b) Husbehovskurs 2 veckor.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) 150 kronor (enbart sömnad eller enbart tillskärning 75 kronor), b) 45 kronor.

Elevantal: Cirka 10 elever samtidigt.

J. Fridells tillskärarskola, Bergsgatan 13 a, Malmö, tel. 253 24.

Föreståndare: Skräddarmästare J. Fridell.

a) »Teoretisk och praktisk undervisning i allt civilt herrskrädderi», eventuellt med »tilllägg av uniformer och livre». b) »Teoretisk och praktisk undervisning i allt damskrädderi — — — för vuxna och flickor», eventuellt med »tilllägg av Gosskostymer, Överrockar och Gossbyxor».

Kurstid: a) 3—4 veckor, b) 3—4 veckor.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) 70—85 kronor, b) 70—80 kronor.

Elevantal: Upp till 12 elever sammanlagt.

Ministers tillskärningsskola, Malmö.

Föreståndare: Fru Solveig Glimhed.

Kurser i tillskärning på olika platser i landet samt korrespondenskurser.

Kurstid: a) Yrkeskurs 30 timmar. b) Husbehovskurs 12 timmar.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) 75 kronor, b) 35 kronor.

Göteborgs tillskärareakademi, Västergatan 7 B, Göteborg, tel. 13 11 82.

Föreståndare: C. R. Sandquist.

Yrkeskurser i tillskärning av a) herrkläder, b) damkläder samt c) fortsättningskurser till a) och b). Praktiska kurser i d) tillskärning av dam- och barnkläder, e) tillskärning och sömnad av dam- och barnkläder, f) sömnad för hemmets behov.

Kurstid: a) och b) 96 timmar, c), d) och e) 48 timmar, f) obestämd tid.

Inträdesvillkor: a) och b) 3 års praktik i skrädderi- eller sömnadsyrket, för extraelever kunskaper i sömnad. För övriga kurser inga särskilda fordringar.

Kostnad: Kursavgift a) och b) 150 kronor, c) och d) 75 kronor, e) 125 kronor, f) 100 kronor för 4 veckor (96 timmar).

Elevantal: Vt. 1948 162 elever sammanlagt.

Svenska tillskärar- och yrkesskolan, Vasahuset, Borås, tel. 482 27.

Föreståndare: Herr Jonas Ekholm.

Utbildning av tillskärare och direktiser m. m. för konfektion och beställningsateljéer.

Kurstid: a) Herr- och damskrädderi 6 veckor (180 timmar). b) Herr- eller damkonfektion 3 veckor (90 timmar). c) Dam- och barnkläder 3 veckor (90 timmar). d) Bomullskonfektion. Dessutom aftonkurser med samma innehåll och avgifter som ovanstående.

Inträdesvillkor: Helst kunnighet i sömnad.

Kostnad: Kursavgift a) 185 kronor, b) 150 kronor, c) 105 kronor, d) 150 kronor.

Elevantal: 10—15 elever samtidigt.

Vicia tillskärnings- och syskola, Hertig Johansgatan 15, Skövde, tel. 18 50.

Föreståndare: Fröken Vicia Andersson.

Kurser i sömnad och tillskärning (yrkeskurser och husbehovskurser).

Kurstid: 2 månader (cirka 220 timmar).

Inträdesvillkor: Helst någon kunnighet i sömnad.

Kostnad: Kursavgift 150 kronor.

Elevantal: 8—10 elever samtidigt.

Väst-svenska tillskärnings- och syskolan, Kyrkogatan 36, Arvika, tel. 13 93.

Föreståndare: Fru Betty Eriksson.

Kurser i tillskäring, provning, sömnad m. m.

Kurstid: 4 veckor.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 100 kronor.

Elevantal: Högst 10 elever samtidigt.

Örebro tillskärarakademi, Kungsgatan 46, Örebro, tel. 127 75.

Föreståndare: Fru Dagny Blomqvist.

Kurser i sömnad och tillskäring av dam- och barnkläder (yrkeskurser och husbehovskurser).

Kurstid: a) 3 veckor, b) 6 veckor.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift a) 75 kronor, b) 135 kronor.

Elevantal: Högst 10 elever i dagkurs, högst 14 i kvällskurs.

Sy- och tillskärarskolan, Bergmästargatan 21, Falun, tel. 21 49.

Föreståndare: Fru Agnes Englund.

Utbildning av sömmerskor.

Kurstid: 4—5 veckor.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift cirka 150 kronor.

Elevantal: Högst 6 elever samtidigt.

Låwars tillskärarskola, Box 1054, Orsa, tel. 476.

Föreståndare: Fru Låwar.

Utbildning av sömmerskor.

Kurstid: 3 veckor (50—60 timmar).

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 100 kronor.

Elevantal: Högst 20 elever per kurs.

Skräddarmästare Harry Carlsson, Leksand, tel. 403.

Husbehovskurser i tillskäring.

Kurstid: 6 veckor.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 125 kr.

Elevantal: Cirka 20 per kurs.

Konditorskolor

Svensk-tyska konditorfackskolan, Falckens väg 21, Halmstad, tel 556.

Föreståndare: Direktör Willy Brückmann.

Nybörjar- och fortbildningskurser för konditorer samt specialkurser i karamelltillverkning m. m.

Kurstid: 2 veckor—6 månader.

Inträdesvillkor: För fortbildningskurs i regel 2 års praktik i yrket.

Kostnad: Kursavgift 110—640 kronor.

Elevantal: Cirka 25 elever samtidigt.

AB Konditoriskolan Svea, Skövde, tel. 11 28.

Föreståndare: Konditor B. Willerstrand.

Skolan »utbildar från grunden konditorer så att de kunna tillverka vad som hör till ett förstklassigt konditori».

Kurstid: 2, 4 eller 6 månader.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 225—450 kronor.

Elevantal: Högst 8 elever samtidigt.

Skandinaviska konditorfackskolan (Skako), Skattkärr (utanför Karlstad).

Föreståndare: Konditor Pfendtner.

Fortbildningskurser för konditorer.

Kurstid: 1—6 månader.

Inträdesvillkor: Minst 15 månaders praktik i yrket.

Kostnad: Kursavgift 160 kronor för första månaden, därefter 80 kronor/månad.

Elevantal: Troligen ganska få elever.

Restaurangskolor

Göteborgs restaurangskola, Mintensgatan 5 B, Göteborg, tel. 19 40 40.

Föreståndare: Direktör Albert Sköld.

Utbildning av servitörer och servitriser samt restaurangkassörskor.

Kurstid: 6 veckor (3 tim./dag).

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 125 kronor.

Elevantal: Okänt.

Anm. Skolan har också en avdelning på Möckelsnäs herrgårdspensionat. Diö (Kronobergs län). *Kurstid* 6 veckor. *Kursavgift* 325 kronor inklusive vivre.

Skolor för utbildning av svetsare, bilmontörer och bilskoleinstruktörer m. fl.

Philips svetsskola, Kungstengsgatan 12, Stockholm, tel. 30 14 74.

Kurser i elsvetsning.

Kurstid: a) Nybörjarkurser 4 veckor dagundervisning, 8 veckor aftonundervisning.

b) Träningskurser 2 veckor aftonundervisning. c) Specialkurser i mån av efterfrågan.

Inträdesvillkor: a) Helst praktik från järn- och metallfacket. b) och c) är avsedda för redan utbildade svetsare.

Kostnad: Kursavgift a) 200 kronor dagkurs, 150 kronor kvällskurs, b) och c) enligt överenskommelse.

Asea-svets, Heliosvägen 8—10, N. Hammarby, tel. »Aseasvets».

Kurser i elsvetsning.

Kurstid: a) Nybörjarkurser 3 veckor dagundervisning, 9 veckor aftonundervisning.

b) Kompletterings- och specialkurser 1—3 veckor.

Kostnad: Kursavgift a) 150 kronor, b) 50 kr./vecka.

Aga svetsskola, Upplandsgatan 50, Stockholm, tel. 11 68 02.

Kurser i gassvetsning för nybörjare.

Kurstid: Dagkurs 3—4 veckor, kvällskurs 4—5 veckor.

Inträdesvillkor: Verkstadspraktik önskvärd.

Kostnad: Kursavgift 165—215 kronor i dagkurs, 135—170 kronor i kvällskurs.

Aga-filälen, Hjorthagsgatan 10, Göteborg, tel. 17 11 00.

Kurser i gassvetsning för nybörjare.

Kurstid: Dagkurs 3—4 veckor, kvällskurs 4—5 veckor.

Inträdesvillkor: Verkstadspraktik önskvärd.

Kostnad: Kursavgift 150—200 kronor i dagkurs, 195—170 kronor i aftonkurs.

Carbidkontorets svetskola, Fabriksgatan 38—42, Göteborg, tel. 17 23 10.

Kurser i gassvetsning för nybörjare anordnas i Göteborg och på andra platser i landet.

Kurstid: Dagkurs 9 dagar, kvällskurs 15 dagar.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Kursavgift 80 kronor i Göteborg, 100 kronor på andra platser.

Esabs svetskola, Waterloogatan, Göteborg, tel. »Esab».

Kurser i elsvetsning.

Kurstid: a) Nybörjarkurser 3 veckor dagundervisning. b) Arbetsledarkurser, informationskurser och andra special- och kompletteringskurser, i regel 1 vecka.

Inträdesvillkor: a) Helst verkstadspraktik. b) Kurserna läggs upp med hänsyn till kursdeltagarnas förkunskaper och önskemål.

Kostnad: Kursavgift a) 150 kronor, b) 50 kr./vecka.

Aktiebolaget Svetsteknik, Allmänna vägen 32, Göteborg, tel. 19 11 47.

Kurser i elsvetsning för nybörjare.

Kurstid: 6 veckor aftonundervisning.

Inträdesvillkor: Verkstadsvana.

Kostnad: Anmälningsavgift 25 kronor, kursavgift 125 kronor.

Trafiktekniska bil- och motorskolan, Eksjö, tel. 570.

Föreståndare: Ingenjör F. W. E. Lönnies.

Utbildning av a) bilskoleinstruktörer, b) bilmekaniker.

Kurstid: a) 3 månader. b) 4 månader.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: a) Anmälningsavgift 35 kronor, kursavgift 635 kronor. b) Anmälningsavgift 25 kronor, kursavgift 540 kronor.

Elevantal: Högst 18 elever per kurs. Vt. 1949 15 elever i bilmekanikerkursen, 5 i kursen för bilskoleinstruktörer.

Skövde praktiska skola, Döbelnsgatan 9, Skövde, tel. 12 49.

Bilreparatörsskola i Tidän, svetsningsskola i Hjo.

Rektor: Direktör I. Lundén.

Utbildning av a) motorreparatörer, b) svetsare.

Kurstid: a) 8—10 veckor, varefter kan följa 8 veckors frivillig praktik. b) 3—6—8 veckor, i regel 8 veckor.

Inträdesvillkor: Inga särskilda.

Kostnad: Anmälningsavgift 25 kronor, kursavgift a) 811—1 080 kronor, b) 297—525—725 kronor.

Elevantal: Cirka 30 elever i varje motorreparatörskurs, 15—20 elever i varje svetsningskurs.

Tidningarnas maskinsättarskola, Drottninggatan 16, Stockholm, tel. 23 18 05.

Föreståndare: Faktor Erik Gjethwoldsén.

Utbildning av maskinsättare.

Kurstid: Minst 3 månader.

Inträdesvillkor: Insikter i det typografiska yrket.

Kostnad: Kursavgift 100 kr./månad de två första månaderna, därefter 80 kr./månad.

Elevantal: 5 elever samtidigt.

Maj Laurents bokbinderiskola, Svarvargatan 13, Stockholm, tel. 50 92 21.

Föreståndare: Fröken Maj Laurent.

a) Bokbinderikurs för nybörjare och amatörer. b) Fortsättningskurser och yrkeskurser.

Kurstid: a) 32 timmar. b) I genomsnitt 200 timmar för B-betyg, 500 timmar för AB-betyg och 800 timmar för A-betyg.

Inträdesvillkor: Goda ögon, sinne för precision och gärna även anlag för teckning.

Kostnad: Kursavgift a) 90 kronor, b) 1:50 kr./timme.

Elevantal: Ca 25 elever samtidigt.

Firma Möbelkonst, Djäknegatan 14, Malmö, tel. 176 96.

Föreståndare: Arkitekt H. Cuno.

Utbildning av möbelritare och möbelarkitekter.

Kurstid: 3—3½ år.

Kostnad: Kursavgift 100 kr./månad under första året, därefter fri undervisning och senare lön i förhållande till arbetsresultatet.

Elevantal: 2 elever samtidigt.

Norlins urmakarskola, Arkaden, Göteborg, tel. 13 27 89.

Föreståndare: Herr Einar Norlin.

Utbildning av urmakare.

Kurstid: Högst 1 år.

Kostnad: Kursavgift första månaden 100 kronor, därefter 75 kr./månad.

Elevantal: 2—3 elever samtidigt.

3. Skolor för handelsutbildning

Handelsinstitut

Ehlins handelsinstitut, Drottninggatan 31, Stockholm, tel. 20 25 55.

Rektor: E. Ehlin.

a) Kombinerade stenograf-, korrespondent- och handelstekniska kurser. b) Ämneskurser i stenografi, maskinskrivning, språk och bokföring.

Kurstid: a) 3½ månader, 6 månader, 1 år. b) 20—80 timmar.

Inträdesvillkor: a) Minst realexamen eller motsvarande kunskaper. Parallellkurs för elever med studentexamen. b) Goda skolbetyg, framför allt goda kunskaper i svenska.

Kostnad: Kursavgift a) 150—380 kronor, b) 10—75 kronor.

Elevantal: Cirka 300 elever per år, huvudsakligen i 1-års- och 6-månaderskurser samt i ämneskurser i maskinskrivning och stenografi.

Påhlmans handelsinstitut, Sveavägen 82—86, Stockholm, tel. 30 56 06.

Rektor: Gösta Påhlman.

Utöver de statsunderstödda 1-åriga och 2-åriga kurserna har Påhlmans handelsinstitut ett flertal olika kurser om en termin samt kurser i enskilda ämnen. Kursavgifterna för terminskurserna är 260—290 kronor plus anmälningsavgift 20 kronor, för ämneskurserna 25—80 kronor plus inskrivningsavgift 10 kronor. Elevantalet i institutets icke statsunderstödda kurser var ht. 1948 cirka 1 000.

Heliskolan, Eriksbergsgatan 10, Stockholm, tel. 11 75 32.

Rektor: A. Hellbom (språk- och handelsavdelningen).

Kurser i handelskorrespondens, bokföring, maskinskrivning, stenografi, handelsräkning, handelslära, främmande språk m. fl. ämnen, nybörjar- och fortsättningskurser.

Kurstid: 24—175 timmar, huvudsakligen aftonundervisning.

Inträdesvillkor: Förutsättningar att följa undervisningen.

Kostnad: Kursavgift 12—75 kronor.

Comptometerskolan, Kungsgatan 18, Stockholm, tel. 11 36 12.

Utbildning av comptometer-operatriser.

Kurstid: 10—12 veckor.

Inträdesvillkor: Anlag för yrket, ådagalagda under kostnadsfri provvecka.

Kostnad: Kursavgift 125 kronor.

Elevantal: 50—60 elever per år.

Södra stenograf- och maskinskrivningsbyrån, Södermalmstorg 8, Stockholm, tel. 41 56 10.

Föreståndare: Fröken Tora Jonestam.

Kurser i a) maskinskrivning 40—80 timmar, b) stenografi nybörjarkurs och fortsättningskurs cirka 30 timmar vardera.

Kostnad: Kursavgift a) 20—30 kronor, b) 30 kronor.

Handelstekniska institutet, Malmskillnadsgatan 36, Stockholm, tel. 11 71 09.

Rektor: K. G. Lagerquist.

Kombinerade kurser för a) stenografer, b) bokförare, c) korrespondenter. d) Kurser i enskilda ämnen (bokföring, stenografi, maskinskrivning samt tysk och engelsk handelskorrespondens).

Kurstid: a) 6 månader (320 timmar), b) 6 månader (310 timmar), c) 6 månader (330 timmar), d) 30—200 timmar.

Inträdesvillkor: I regel fullgjord skolplikt. Enligt prospektet är kurserna dock »lämpliga för elever med studentexamen, 7 kl. flickskola eller realexamen».

Kostnad: Kursavgift a) 120 kronor, b) 170 kronor, c) 240 kronor, d) 15—85 kronor.

Stemainstitutet, Kungsgatan 48, Stockholm, tel. 10 97 33.

Föreståndare: Kamrer Birger Blomqvist.

Kurser i a) maskinskrivning, b) stenografi.

Kurstid: a) 30—100 timmar, b) 40 timmar.

Kostnad: Kursavgift a) 15—40 kronor, b) 50 kronor.

Stockholms Bokföringsinstitut, Humlegårdsgatan 14—16, Stockholm, tel. 60 99 06.

Rektor: G. E. Wallerfelt.

a) Kombinerad handelskurs med bokföring, stenografi, maskinskrivning och svensk handelskorrespondens. b) Kurser i enskilda ämnen.

Kurstid: a) 5 månader. b) Ej angiven, i maskinskrivning dock 50—200 timmar.

Kostnad: Kursavgift a) 260 kronor, b) 25—80 kronor.

Anm.: Enligt prospektet finnas ett flertal kombinerade kurser på olika stadier, men dessa kurser anordnas tydligen ej längre av brist på elever.

Stockholms Handelsinstitut, Sturegatan 4, Stockholm, tel. 61 32 00.

Föreståndare: Fru Wenström.

Kurser i maskinskrivning, stenografi, bokföring, handelskorrespondens m. fl. ämnen.

Kurstid: I maskinskrivning 10—250 timmar, i övriga ämnen ej angiven.

Kostnad: Kursavgift 10—70 kronor.

Anm.: Enligt prospektet finnas även ett flertal kombinerade kurser, som f. n. tydligen ej anordnas av brist på elever.

Stockholms språk- och handelsskola, Nybrogatan 26, Stockholm, tel. 60 75 27.

Rektor: Bergenhagen.

Kurser i stenografi och maskinskrivning.

Skolan tycks f. n. ha mycket få elever men disponerar stora lokaler vid Östermalmstorg. Sannolikt gör företaget ej längre skäl för beteckningen »skola».

Internationell central för praktisk affärspsykologi, Sandhamnsgatan 5, Stockholm, tel. 61 78 70.

(Mercurii-Schartauanernas kursverksamhet.)

Föreståndare: Direktör Heinz Goldmann.

Kurser i praktisk affärspsykologi och praktisk affärsjuridik för affärsanställda och försäljare m. fl.

Kurstid: 12 kvällssammanträden med föreläsningar, diskussioner och fria övningar.

Kostnad: Kursavgift 45 kronor.

Anm.: Kurserna arrangeras av Föreningen Mercurii-Schartauanerna och har på 4 år besökts av 6 000 personer. Kurserna hålles på olika platser i landet.

Södertälje privata handelsskola, Ragnhildsgatan 22 b, Södertälje, tel. 347 30.

Rektor: O. Ström.

a) Terminskurs i kontors- och handelsutbildning. b) Kurser i enskilda ämnen.

Kurstid: a) En termin. b) 25—125 timmar.

Kostnad: Kursavgift a) 275 kronor plus anmälningsavgift 30 kronor, b) 20—110 kronor.

Elevantal: Cirka 200 elever per år i aftonkurser, i terminskurser 16 elever ht. 1948.

Eskilstuna handelsinstitut, Kungsgatan 20, Eskilstuna, tel. 324 76.

Föreståndare: Hans och Georg Murman.

a) Kombinerade handels- och korrespondentkurser. b) Kurser i enskilda ämnen.

Kurstid: a) 1 år (16—22 tim./vecka dagundervisning, 8 tim./vecka aftonundervisning).

b) Maskinskrivning 25—160 timmar; övriga ämnen 1—2 terminer, ej angivet timantal.

Inträdesvillkor: Lägst 15 år. Förutsättningar att följa undervisningen.

Kostnad: Kursavgift a) 150 kronor, b) 11—95 kronor.

Elevantal: 350—400 elever per år.

Wallgrens kontorsskola, Nygatan 23, Eskilstuna, tel. 330 46.

Föreståndare: Fru Margit Elvin.

Terminskurser i maskinskrivning, stenografi och bokföring samt träningskurser i maskinskrivning och stenografi.

Kostnad: Kursavgift 20—60 kronor.

Elevantal: Högst 15 elever samtidigt.

Handelsskolan i Eskilstuna, Kungsgatan 23, Eskilstuna, tel. 313 68.

Rektor: E. Winkvist.

Utbildning av affärsmän och kontorister.

Kurstid: 2 terminer, eventuellt kortare, dag- och aftonundervisning.

Inträdesvillkor: » — — — uppnådd ålder av 14 år samt minst folkskolebildning ävensom väl vitsordat uppförande».

Kostnad: Kursavgift i dagkurs 50 kr./månad, i kvällskurs 75—90 kr./termin.

Elevantal: Ht. 1948 18 elever.

Linköpings handelsinstitut, Klostergatan 45, Linköping, tel. 207 83.

Rektor: J. Bendertz.

a) Högre handelskurs, b) handelskurs, c) terminskurs A, d) terminskurs B, e) kurser i enskilda ämnen.

Kurstid: a) och b) 1 år, c) och d) 1 termin, e) maskinskrivning 50—150 timmar; övriga ämnen en eller flera terminer, ej angivet timantal.

Inträdesvillkor: a) Realexamen eller ungefär motsvarande kunskaper, b) folkskola eller lägre klasserna i läroverk, c), d) och e) minst folkskola.

Kostnad: Kursavgift a) och b) 440 kronor, c) 260 kronor, d) 275 kronor, e) 15—60 kronor per termin.

Elevantal: Cirka 100 per år, utom timelever i maskinskrivning.

H. Ågrens handelsskola, Östra Fridhem, Växjö, tel. 29 21.

Föreståndare: Henric Ågren.

Kurser i stenografi, bokföring, maskinskrivning och maskinräkning.

Kurstid: I maskinskrivning 100 timmar, i övrigt ej fixerad tid.

Kostnad: Kursavgift 50—100 kronor.

Elevantal: 10—30 elever per termin, f. n. ej många.

Remingtoninstitutet, Storgatan 12, Kalmar, tel. 26 33.

Föreståndare: Frank Torgel.

Kurser i maskinskrivning 60 och 120 timmar, i stenografi 40 timmar.

Kostnad: Kursavgift 29—50 kronor.

Elevantal: I dagkurser 12, i aftonkurser 20 elever samtidigt.

Bröderna Bendtz' språk- och handelsinstitut, Gustav Adolfstorg 6, Malmö, tel. 209 55.

Rektor: Direktör Wilhelm Bendtz.

a) Handelskurser för elever med olika förkunskaper. b) Kurser i enskilda handelsämnen och språk.

Kurstid: a) 3 månader, 3½ månader samt 1 eller 2 terminer. b) Cirka 3 månader.

Inträdesvillkor: I 3½-månaderskurser minst realexamen eller motsvarande kunskaper, i övrigt inga särskilda fordringar.

Kostnad: Kursavgift a) 190—420 kronor, b) 25—30 kronor per 3 månader.

Elevantal: Cirka 100 per läsår.

Malmö aftonskola, Realskolan, Malmö, tel. 506 21.

Föreståndare för handelsskolan: Filosofie magister Rut Dahmström.

a) Handelsskola 3 år, b) högre handelsläroverk 3 år.

Inträdesvillkor: a) Genomgången 7-årig folkskola. b) Realexamen eller motsvarande kunskaper i svenska, tyska, engelska, matematik och geografi eller, i parallellklass, avgångsexamen från a), högre folkskola med handelsundervisning eller motsvarande kunskaper.

Kostnad: Kursavgift a) 18 kr./månad, b) 25 kr./månad.

Elevantal: 250—300 elever per år.

Comptometerskolan, Gustav Adolfstorg 8 a, Malmö, tel. 749 05.

Föreståndare: Disponent Lüchander.

Utbildning av comptometeroperatörer.

Kurstid m. m. se Comptometerskolan i Stockholm, s. 91.

Elevantal: 4—5 elever i dagkurs, 15 elever i aftonkurs.

Nils H. Svenssons bokhålleriskola, Grönegatan 19, Lund, tel. 143 56.

Föreståndare: Direktör N. H. Svensson.

Kurser i bokföring och maskinskrivning (35—60 timmar).

Kostnad: Kursavgift 20—45 kronor.

Elevantal: F. n. troligen mycket få elever.

Remingtoninstitutet, St. Algatan 4, Lund, tel. 121 12.

Föreståndare: T. Dilot.

Kurser i maskinskrivning 60 och 120 timmar, i stenografi 50 timmar.

Kostnad: Kursavgift 30—50 kronor.

Elevantal: Cirka 125 elever per år.

Remingtoninstitutet, Fågelsångsgatan 5, Hälsingborg, tel. 121 91.

Föreståndare: K. E. Jacobsson.

Kurser i maskinskrivning 30—120 timmar.

Kostnad: Kursavgift 22—55 kronor.

Elevantal: I dagkurs 5—8, i aftonkurs 11—16 elever samtidigt.

Föreningen Nya Melinarna, Möllegränden 9, Hälsingborg, tel. 102 40.

Föreståndare: Fröken Svea Pihlblad.

Nybörjar- och träningskurser i svensk, engelsk och tysk stenografi.

Kostnad: Terminsavgift 12 kronor.

Elevantal: I kvällskurser cirka 20 elever per grupp.

Wasa handelsinstitut, Karl Gustavsgatan 13, Göteborg, tel. 13 57 62.

Rektor: Arne Nosell.

Institutet har enligt prospektet ett flertal olika kombinerade och ämneskurser. Enligt uppgift från institutet skulle relevantalet vara cirka 600 per år. Institutets rektor vägrade att ta emot skolkommissionens representant eller lämna några upplysningar om verksamheten. Av allt att döma har man f. n. mycket få elever. Möjligen är institutet under omorganisation.

Remingtoninstitutet, Västra Hamngatan 19, Göteborg, tel. 17 01 81.

Föreståndare: Fröken Ella Svensson.

Kurser i maskinskrivning för a) nybörjare 40—140 timmar, b) försigkomna 15—60 timmar samt i c) stenografi 25—70 timmar.

Kostnad: Kursavgift a) 25—60 kronor, b) 15—30 kronor, c) 30—90 kronor.

Elevantal: 1 600—1 700 elever per år.

Gotthardska handelsskolan, Kungsgatan 19, Vänersborg, tel. 422.

Föreståndare: Gotthard Nilsson.

Handelskurser en termin och 3 månader.

Kostnad: Kursavgift 200 och 145 kronor.

Elevantal: 20—25 elever.

Törngrenska handelsskolan, Västerlånggatan 19, Borås, tel. 118 26.

Föreståndare: Gustav Törngren.

a) Handelskurser med dagundervisning 3 månader samt b) kurser i enskilda ämnen 90 timmar.

Kostnad: Kursavgift a) 160 kronor, b) 40 kronor.

Elevantal: F. n. 8—10 elever.

Lundéns handelsskola, Döbelnsgatan 9, Skövde, tel. 12 49.

Rektor: Direktör I. Lundén.

Utbildning av »goda kontorister».

Kurstid: 5 månader.

Kostnad: Kursavgift 375 kronor, materielavgift 80 kronor.

Elevantal: Cirka 80 per år.

Lidköpings handelsskola, Lidbecksgatan 6, Lidköping, tel. 211 68.

Rektor: Arvid Lindström.

a) Sammansatta handelskurser. b) Kurser i enskilda ämnen.

Kurstid: a) 1—2 terminer dagundervisning, 2—4 terminer aftonundervisning. b) 1—2 terminer (3—4—6 tim./vecka).

Kostnad: Kursavgift a) 200—210 kr./termin i dagkurs, 90—240 kr./kurs i kvällskurs.

Elevantal: Ht. 1948 34 elever.

Karlstads handelsinstitut, V. Torggatan 24, Karlstad, tel. 102 80.

Rektor: B. Rolff.

a) Utbildning av kontorister. b) Kurser i enskilda ämnen.

Kurstid: a) 5 och 6 månader, 1 år, b) ej angiven tid.

Kostnad: Kursavgift a) 295—345—450 kronor, b) ej angiven avgift.

Elevantal: Cirka 50 elever samtidigt.

Murmans handelsskola, Tingvallagatan 19, Karlstad, tel. 113 98.

Rektor: Fru J. Murman.

a) Fullständig handelskurs 6 månader, b) specialkurser 3—4 månader, c) ämneskurser 30—120 timmar.

Kostnad: Kursavgift a) 250 kronor, b) 125—185 kronor, c) 15—75 kronor.

Elevantal: Cirka 50 elever samtidigt.

Länks skrivbyrå, Karlskoga, tel. 306 75.

Föreståndare: Fru Elsa Länk-Andersson.

Kvällskurser i maskinskrivning för nybörjare 30 timmar.

Kostnad: Kursavgift 30 kronor.

Elevantal: Cirka 100 elever per år.

Västerås handelsinstitut, Köpmangatan 12, Västerås, tel. 300 89.

Föreståndare: Fru Margot Jansson.

Kurser i a) maskinskrivning 80—160 timmar plus 15—20 träning, b) stenografi 70 timmar, c) bokföring 150 timmar. Huvudsakligen aftonkurser.

Kostnad: Kursavgift a) 45—75 kronor, b) 85 kronor, c) 110 kronor.

Elevantal: Cirka 200 elever per år.

Remington-institutet, Strandgatan 12, Sundsvall, tel. 10 18.

Föreståndare: Filialchefen C. A. Larsson.

Dag- och aftonkurser i a) maskinskrivning 50—100 timmar och b) stenografi nybörjarkurs 50 timmar, träningskurs 30 timmar.

Kostnad: Kursavgift a) 35—60 kronor, b) 30—60 kronor. För kombinerade kurser någon rabatt.

Elevantal: Samtidigt cirka 100 elever i maskinskrivning, cirka 40 elever i stenografi.

Mercúrs institut, Köpmangatan 20, Härnösand, tel. 38 56.

Föreståndare: Direktör Oscar Marmont.

Kurser i maskinskrivning för nybörjare 90 timmar.

Kostnad: Kursavgift 70—80 kronor.

Elevantal: 30—40 elever samtidigt.

Bobergs privata handelsskola, Sofiehem, Umeå, tel. 863.

Föreståndare: Fru Rut Boberg.

Kurser i a) maskinskrivning 180 timmar, b) stenografi 80 timmar, c) bokföring med handelslära 90 timmar. Ämnena kan läsas vart och ett för sig eller kombinerade.

Kostnad: Kursavgift a) 55 kronor, b) och c) 50 kronor.

Elevantal: Cirka 40 elever per år (20 elever samtidigt).

Umeå handelsinstitut, Storgatan 38, Umeå, tel. 15 10.

Rektor: Fröken Ingeborg Fittinghoff.

a) Kontoristkurs 1 år, b) specialkurs 1 år, c) ämneskurser 3—9 månader, ej angivet timantal.

Inträdesvillkor: b) Realexamen eller flickskola, för övriga kurser inga särskilda fordringar.

Kostnad: Kursavgift a) och b) 480 kronor plus inskrivningsavgift 20 kronor, c) 20—150 kronor.

Elevantal: Cirka 30 elever samtidigt.

Anm.: Skolan har tidigare haft filialer i bland annat Skellefteå, Örnsköldsvik och Östersund, men dessa är numera nedlagda.

Reklamskolor m. fl.

Anders Beckmans reklamateljé och skola, Smålandsgatan 2, Stockholm, tel. 62 47 02.

Föreståndare: Konstnär Anders Beckman.

Utbildning av reklamtecknare, modetecknare och illustratörer.

Kurstid: a) Grundskola 1 år. b) Högre skola minst 1 år.

Inträdesvillkor: a) Konstnärliga anlag, styrkta genom betyg eller arbetsprov. b) Genomgången grundskola eller annan motsvarande utbildning samt arbetsprov.

Kostnad: Terminsavgift höstterminen 350, vårterminen 375 kronor.

Elevantal: Cirka 75 samtidigt.

Stockholms reklamskola, Regeringsgatan 80, Stockholm, tel. 60 21 76.

Rektor: Redaktör Karl Wahlstedt.

Konstnärlig ledare: Konstnär Almar Beck.

Utbildning av reklamkonsulenter, reklamtecknare och dekoratörer.

Kurstid: I reklamkonsulentkurs, reklamtecknarkurs samt reklam- och dekoratörskurs 1, 2 eller 4 terminer, i dekoratörskurs 1 eller 2 terminer.

Inträdesvillkor: Ej angivna.

Kostnad: Terminsavgift 450 kronor, i reklam- och dekoratörskursen 600 kronor.

Elevantal: 50—60 samtidigt.

Anmärkning: Skolan har även kvällskurser i enskilda ämnen med undervisning 2 kvällar per vecka under 5 månader.

Skolan för grafisk formgivning, Sergelgatan 1, Stockholm (Red. Fischerström), tel. 20 66 09.

Inspektör: Filosofie doktor Akke Kumlien.

Specialutbildning i typografi, bokkonst, textning och nyttografik (kvällskurser).

Kurstid: Cirka 5 månader under vintern, 12 tim./vecka (280 timmar).

Inträdesvillkor: Anställning på det grafiska området.

Kostnad: Kursavgift 300 kronor.

Elevantal: Ht. 1948 32 elever.

Essem-skolan, Grönegatan 45, Malmö, tel. 793 90.

Föreståndare: Reklamkonsulent Gösta Mirow.

Utbildning i modeillustration och reklamteckning.

Kurstid: Aftonundervisning 9 tim./vecka, kombinerad dag- och aftonundervisning 26 tim./vecka. Ej fixerad kurstid.

Inträdesvillkor: Ej angivna.

Kostnad: Anmälningavgift 10—15 kr. Kursavgift aftonkurs 42 kronor per 4 veckor, dag- och aftonkurs 65 kronor per 4 veckor.

Elevantal: Högst 20 samtidigt.

4. Skolor för huslig utbildning

Hushållsskolor

Elisabeth Östmans husmodersskola, Klarabergsgatan 42, Stockholm, tel. 10 20 35.

Föreståndare: Skolkökslärarinnorna G. Gärdin och K. Widström.

Utbildning för husmödrar.

Kurstid: 3½ månader, eventuellt kortare tid.

Kostnad: Kursavgift 380 kronor eller 120 kr./månad.

Måltider cirka 30 kr./månad.

Elevantal: Högst 20 elever samtidigt.

Karin Werngrens hushållsskola, Hantverkaregatan 50, Stockholm, tel. 50 66 00.

Undervisning i matlagning, bakning, konservering, dukning och servering m. m. för blivande husmödrar och andra.

Kurstid: Längre och kortare kurser, dag- och aftonundervisning.

Kostnad: Kursavgift 150—165 kr./månad i dagkurs, 70 kr./månad i kvällskurs. Måltider ingår i avgiften.

Elevantal: Högst 10 elever samtidigt.

Fru Nanny Angeldorffs hushållskurser, Linnégatan 28—30, Stockholm, tel. 62 65 04.

»Privata koncentrerade hushållskurser för bildade flickor och fruar (även utländska damer).»

Kurstid: 3 månader eller kortare tid.

Kostnad: Kursavgift 350 kronor eller 200 kr./månad plus anmälningavgift 25 kronor plus kostnaden för måltider på skolan.

Elevantal: Troligen 12—15 elever.

Hushållsskolan Margareta, Norrmalmstorg 1, Stockholm, tel. 11 83 16.

Föreståndarinna: Skolkökslärarinnan fröken Lindström.

Undervisning i matlagning, bakning, konservering, dukning och servering m. m.

Kurstid: 2—3 månader eller kortare tid.

Inträdesvillkor: Lägst 17, högst 40 år.

Kostnad: Kursavgift 150—175 kr./månad inklusive måltider.

Elevantal: Högst 12 elever samtidigt.

Aringsbergs hushållsskola, Alvesta, tel. 142.

Föreståndare: Fröken Iris Mårtensson.

Utbildning av husmödrar och husföreståndarinnor.

Kurstid: 5 veckor.

Kostnad: Kursavgift cirka 240 kronor inklusive vivre.

Elevantal: Cirka 60 elever per år.

Hushållsskolan Margareta, Trädgårdsgatan 13, Hälsingborg, tel. 147 73.

Föreståndare: Fru Flärdh.

Kurser i enklare och finare matlagning 2—3 månader.

Kostnad: Kursavgift 125 kr./månad inklusive måltider.

Elevantal: 12 elever samtidigt.

Hushållsskolan Margareta, S. Förstadsgatan 34, Malmö, tel. 137 88.

Föreståndarinna: Fröken Forsbring.

Kurser i matlagning, bakning, konservering, dukning och servering 2—3 månader.

Kostnad: Kursavgift 135 kr./månad inklusive måltider.

Elevantal: 8—10 elever samtidigt.

Hushållsskolan på Skarhult, tel. Eslöv 99.

Föreståndarinna: Friherrinnan M. von Schwerin.

a) Undervisning i olika hushållsgöromål (matlagning, tvätt, hemvård, sömnad, barnavård m. m.). b) Undervisning i matlagning, hemvård och sömnad.

Kurstid: a) 8 månader, b) sommarkurs 6 veckor.

Kostnad: Kursavgift a) 2 400 kronor inklusive vivre, b) 375 kronor inklusive vivre.

Elevantal: 20—25 elever per kurs.

Hushållsskolan, Hamngatan 18, Karlstad, tel. 134 54.

Föreståndare: Fru K. Lindberg.

Undervisning i matlagning, bakning, dukning och servering m. m. 3—6—8 veckor.

Kostnad: Kursavgift 175—275 kronor inklusive måltider.

Elevantal: 5 elever samtidigt.

Svartå herrgårdspensionat, praktiska hushållskursen, Svartå, tel. Svartå 5 (över Örebro).

Föreståndare: Fru Sigrid Bergfeldt.

Kurser i hushåll och vävning, i regel 3 månader, under ledning av fackutbildade lärarinnor.

Kostnad: Kursavgift 160 kr./månad inklusive vivre.

Elevantal: Cirka 15 elever samtidigt.

Hushållsskolan Margareta, Klostergatan 11—13, Örebro, tel. 118 70.

Föreståndare: Fröken Sara Dahlstrand.

Grundläggande hushållskurs (även barnavård och tvätt) 2 månader.

Kostnad: Kursavgift 125 kr./månad inklusive måltider.

Elevantal: 7—10 elever samtidigt.

Jämtbygdens hushållsskola, Gröngatan 43, Östersund, tel. 117 78.

Föreståndare: Skolkökslärarinnan Svea Abrahamsson.

Teoretisk och praktisk utbildning i hushållsgöromål 3 månader.

Kostnad: Kursavgift 95 kr./månad inklusive vivre.

Elevantal: 10—15 per år, 5—8 per kurs.

Anm.: Skolan står under ledning av styrelsen för Jämtlands läns Lutherska ungdoms- och missionsförening. Under 1949 och 1950 tillfälligt nedlagd.

Vävsolor

Bergstedts vävskola, Västerlånggatan 31, Stockholm, tel. 20 56 69.

Föreståndare: Vävlärarinnan H. N. Bergstedt.

Uppgifter tyvärr ej tillgängliga, då utredningens sekreterare ej lyckats få kontakt med fröken Bergstedt.

Vävstugan, Höckertsvägen 30, Södra Ängby, tel. 37 18 01.

Föreståndare: Vävlärarinnorna E. Mechelsen och M. Hellberg.

Kurser i vävning 1 månad dagundervisning, 2 månader aftonundervisning (16 tim./vecka).

Kostnad: Kursavgift 75 kr./månad i dagkurs, 50 kr./månad i kvällskurs.

Elevantal: Högst 6 elever per kurs.

Väv- och konstslöjd, Upplandsgatan 22, Stockholm, tel. 30 84 10.

Föreståndarinna: Vävlärarinna från Handarbetets Vänners vävskola.

Kurser i vävning 4 veckor.

Kostnad: Kursavgift 70 kronor.

Elevantal: Högst 6—7 elever samtidigt.

Fröken B. Söderman, Virvelvindsvägen 41, Äppelviken, tel. 25 76 03.

Kvällskurser i vävning 8 veckor (9 tim./vecka).

Kostnad: Kursavgift 100 kronor.

Elevantal: Högst 7 elever samtidigt.

Perssons vävskola AB, Grevturegatan 8, Stockholm, tel. 67 23 39.

Föreståndarinna: Fröken Sundahl.

Dagkurser i vävning.

Kostnad: Kursavgift 50 kr./månad.

Elevantal: Cirka 25 elever samtidigt.

Carin Kernells slöjdskola, Södertälje.

Se ovan s. 85. Sömnads- och tillskränningsskolor.

Åhlanders vävskola, Grönegatan 16, Lund, tel. 126 49.

Föreståndare: Fru Annie Månsson-Åhlander.

Dagkurs i vävning 1—3 månader (i regel 3 månader).

Kostnad: Kursavgift 35 kr./månad.

Elevantal: Högst 9 elever samtidigt.

Aina Wærns vävskola, Kristinelundsgatan 18, Göteborg, tel. 16 36 13.

Föreståndare: Fru Aina Wærn.

Dagkurser i vävning, längre och kortare tid.

Kostnad: Kursavgift 15 kr./vecka.

Elevantal: Högst 7 elever samtidigt.

5. Skolor för konstnärlig utbildning

Teaterskolor

Studion vid Munkbron, Munkbron 8, Stockholm, tel. 20 73 83.

Föreståndare: Regissör Gösta Terserus.

Undervisning för blivande skådespelare, speciellt förberedande undervisning för inträdessökande till Kungl. Dramatiska teaterns elevskola.

Kurstid: 1 eller högst 2 år.

Inträdesvillkor: Inträdesprov och — för dem, som lyckas i provet — dessutom provtid.

Kostnad: Kursavgift 90 kr./månad.

Elevantal: I regel 12, allra högst 15 elever samtidigt.

Regissör Willy Koblanck, Skeppargatan 24, Stockholm, tel. 60 31 27.

Utbildning för scen och film.

Kurstid: 2 år.

Inträdesvillkor: Personligt samtal och provmånad.

Kostnad: Kursavgift 1 000 kr./år, som kan betalas med 100 kr./månad.

Elevantal: Cirka 18 elever med undervisning i grupper om högst 6 elever.

Teaterstudion, Storskärsgatan 4, Stockholm, tel. 61 76 44.

Föreståndare: Regissör Axel Witzansky.

Undervisning i plastisk mimik, scenframställning, inövande av pjäser m. m.

Kurstid: 1 år eller längre (gruppundervisning i kombination med privatlektioner).

Inträdesvillkor: Personligt samtal och — för dem, som anses lämpliga — därefter inträdesprov.

Kostnad: Kursavgift 80 kr./månad. Privatlektioner 5 kr./timme för ordinarie elever, 12 kr./timme för utomstående.

Elevantal: Högst 10 elever samtidigt.

Calle Flygares film- och teaterstudio, Bryggaregatan 12 B, Stockholm, tel. 11 81 75.

»Tvåårig yrkesskola för skådespelarkonst.» Endast dagundervisning.

Inträdesvillkor: Provmånad.

Kostnad: Kursavgift 90 kr./månad.

Elevantal: Högst 22 elever samtidigt.

Manja Benkows skola för scenisk utbildning, Götgatan 55, Stockholm, tel. 41 52 92.

Kurstid: Helst 3 år, aftonundervisning.

Inträdesvillkor: Inträdesprov.

Kostnad: Kursavgift 70 kr./månad. Privatlektioner 10 kr./timme.

Elevantal: F. n. högst 12 elever per läsår.

Fru Lillemor Koldrup, Brahegatan 56, c/o Lagerfelt, Stockholm, tel. 62 29 68.

Undervisning i scenisk framställning »för dem som spruckit i Dramatenproven», först privat, sedan i grupp.

Kurstid: Ej angiven, helst 3 lektioner i veckan.

Inträdesvillkor: Ej angivna.

Kostnad: Avgift 15 kr./timme för minst 20 lektioner.

Elevantal: Ej angivet.

Maynes talskola, Furusundsgatan 13, Stockholm, tel. 61 22 93.

Föreståndare: Fru Mayne Lundgren, »diplomerad skådespelerska och sångerska».

Undervisning i sång och talteknik, plastisk m. m. samt »fullständig sång- och teaterutbildning».

Kurstid: Cirka 2 år.

Inträdesvillkor: Personligt samtal och provkurs »vanligen 2½ månad».

Kostnad: Ej angiven, enligt Svenska teaterförbundet 400 kronor för 10 lektioner, alltså 40 kr./timme.

Elevantal: Ej angivet.

Studie-Scenen, Valhallavägen 134, Stockholm, tel. 61 71 99.

Innehavare: Regissör Sten Larsson.

Skolan har numera praktiskt taget upphört, men elever antas fortfarande för privatlektioner under 2 månader (75 kr./månad, 10 tim./vecka) samt för eventuell medverkan i Studie-Scenens föreställningar.

Margit Wernes talstudio, Körbärsvägen 14, Stockholm, tel. 30 60 08.

Undervisning främst i talteknik men även rollinstudering.

Privatlektioner 6—7 kr./timme.

Skådespelerskan fru Wera Swahn (»Arew»), Wolmar Yxkullsgatan 5 a, Stockholm, tel. 44 28 63.

Undervisning i talteknik, scenframställning m. m.

Privatlektioner 8 kr./timme.

Fru Hildi Wærnmark, Brahegatan 44, Stockholm, tel. 61 16 63.

Undervisning i scenframställning, recitation m. m.

1 tim./dag 60 kr./månad.

Ungdoms- och Barnateaterstudio Lilla scenen, Tysta gatan 11, Stockholm, tel. 60 30 91.

Föreståndare: Fru Greta Thykesson.

a) Barnteateravdelning för barn i åldern 3½—15 år.

b) Ungdomskurs för ungdomar i åldern 15—20 år. Undervisningen avser hobbyverksamhet, men kan i ungdomskursen även vara förberedande yrkesutbildning, i vilket fall timantalet utökas.

Kostnad: Kursavgift a) 24 kr./månad, b) 40—50 kr./månad.

Elevantal: Högst 10 elever per grupp.

Svensk folklig scenkonst, Krukmakargatan 13, Stockholm, tel. 42 70 60.

Föreståndare: Regissör Eugén de Lambert-Sarrazin.

a) Miniscenen-Kottarna för barn i åldern 4—14 år. Provtid 3 månader. Inträdesavgift 10 kronor, därefter 25 kr./månad, b) Amateurteaterstudion Måsarna för deltagare från 15 år och uppåt. 25 kr./månad.

c) Teaterskolan Artist: ungdomssektion 10—16 år, 4 veckors provtid, 40 kr./månad; seniorsektion 16 år och uppåt, 4 veckors provtid. 60 kr./månad.

d) Stockholms mannekängskola se nedan under Avd. 6, s. 103.

Sydsvenska scenstudion, St. Nygatan 42, Malmö, tel. 198 55.

Föreståndare: Direktör Dag Westerberg.

Utbildning av scenartister.

Kurstid: Ej fixerad.

Inträdesvillkor: 3 månaders provtid.

Kostnad: Kursavgift 70 kr./månad.

Elevantal: 10—12 elever samtidigt i teaterskolan. Dessutom extraelever.

Målarskolor

Otte Skölds målarskola, Snickarbacken 7, Stockholm, tel. 11 39 39.

Edvin Ollers ateljé, Fredsgatan 3, Stockholm, tel. 10 96 52.

Signe Barths målarskola, Bellmansgatan 20, Stockholm, tel. 43 73 32.

Academie Libre, Artillerigatan 34 C ö. g., Stockholm, tel. 62 28 13.

Skulptrisen Lena Börjesson, Fjällgatan 34, Stockholm, tel. 41 59 99.

Eigil Schwabs tecknings- och målarskola, Jacobsgatan 28, Stockholm, tel. 20 19 15.

Liefvendals målarskola, Domprostgränd 10, Strängnäs, tel. 10 61.

Skånska målarskolan (Konstnären Tage Hansson), Baltzargatan 30, Malmö, tel. 170 02.

Vid dessa målarskolor är avgiften i allmänhet omkring 100—110 kr./månad, vid Skånska målarskolan dock 70 kr./månad. Studietiden är ej fixerad.

Utöver ovannämnda skolor finns ett flertal skolor, som helt eller huvudsakligen inriktar sig på hobbyverksamhet i teckning, målning, modellering, porslinsmålning, läderplastik och annat konsthantverk.

Dansskolor

Ett flertal dansörer och balettledare, t. ex. Valborg Franchi, Jenny Hasselquist, Ronny Johansson, Julius Mengarelli och Teddy Rhodin, Sven Tropp, Artillio Meurk, Gabo Falk-Runestam, Lilian Karina, Albert Koslovsky och Elisabeth Apostoli meddelar undervisning i balett och klassisk dans, både i grupp och privat.

Avgiften för gruppundervisning tycks ligga omkring 25—30 kronor med 2 lektioner per vecka.

Bland andra *Institut Malmberg-Frank* och *Lalla Cassel* meddelar undervisning i dans och rytmisk gymnastik.

Lärare för modern dans utbildas av t. ex.

Moderna dansinstitutet, Klara V. Kyrkogata 17, Stockholm (1—2 år, kursavgift 800—1 500 kronor).

Holger Rosenquists dansstudio, Humlegårdsgatan 22, Stockholm (2—3 år, kursavgift 100—150 kronor per månad).

Carin Strandbergs dansskola, Sturegatan 10, Stockholm (minst 2 år, kursavgift 500—800 kr./år).

Musikskolor

Sveriges musikpedagogers riksförbund har utgivit en förteckning över medlemmarna i sångpedagogförbundet, pianoläraryrket och stråklärarförbundet vilka således är av förbunden godkända musikpedagoger. Några uppgifter om musikpedagoger har därför inte medtagits här.

Musiklärare utbildas bland annat av följande skolor:

Rickard Anderssons Musikskola, Humlegårdsgatan 11, Stockholm, tel. 60 03 98.

Stockholms privata konservatorium, Sveavägen 33, Stockholm, tel. 10 42 69.

Karl Wohlfarts musikskola, Skeppargatan 3, Stockholm, tel. 61 11 01.

Studietiden för blivande lärare beräknas vid dessa skolor till minst 2 år. Kursavgiften varierar mellan omkring 20 och 50 kronor per månad beroende på elevstadium och antal lektioner per vecka.

6. Övriga skolor

Skogs- och sågverksskolor

Falu skogs- och sågverksskola, Falun, tel. 24 16.

Rektor Fritz Andersson.

Skolan anordnar kurser för a) timmertummare och apterare (2½ veckor), b) klampare (4 veckor), c) skogstaxerare (3 veckor) samt d) praktisk affärskurs (6 veckor), e) prak-

tisk skogsvarukurs (8 veckor), f) förmanskurs (3 månader) och tjänstemannakurs (5 månader).

Inträdesvillkor: i e) och f): Lägst 19 år. Minst 6 månaders praktik. För f) dessutom realexamenskunskaper i svenska och matematik.

Kostnad: Kursavgift a)—d) 45—150 kronor, e) 230 kronor, f) 360 kronor.

Elevantal: 25—35 per kurs.

Tekniska skogs- och sågverksskolan, Härnösand, tel. 16 54.

Rektor: Uno Eriksson.

Utbildning av timmertummare, apterare, tunningskontrollörer, skogsförmän, brädgårdsförmän, sågmästare, sorterare med flera.

Kurstid: 3 månader.

Inträdesvillkor: Folkskola. Inga krav på praktik.

Kostnad: Kursavgift 350 kronor.

Elevantal: 30—40 per kurs.

Journalistskolor

Fackskolan för journalistik, Box 188, Stockholm 1, tel. 67 48 96.

Föreståndare: Redaktör Gillis Ericson.

Grundläggande journalistutbildning.

Kurstid: Kvällskurs 3½ och 7 månader, korrespondenskurs 20 brev.

Kostnad: Kursavgift kvällskursen 250 och 500 kronor plus anmälningsavgift 25 eller 50 kronor, korrespondenskursen 200 kronor.

Poppius journalistiska skola, Garvargatan 5, Stockholm, tel. 53 27 27.

Föreståndare: Redaktör Set Poppius.

Grundläggande journalistutbildning.

Kurstid: Kvällskurs 3½ månader, korrespondenskurs 10 brev under 12 månader.

Kostnad: Kursavgift för kvällskursen 275 kronor, för korrespondenskursen 250 kronor.

Elevantal: Högst 20 elever i skolkursen (2 kurser per år).

Mannekängskolor

Stockholms mannekängskola, Krukmakargatan 13, Stockholm, tel. 42 70 20.

Föreståndare: Eugen de Lambert-Sarrazin (svensk folklig scenkonst).

Utbildning av mannekänger och fotomodeller.

Kurstid: 3 månader 2 timmar per dag.

Inträdesvillkor: Mannekängmått.

Kostnad: Kursavgift 600 kronor.

Elevantal: Enligt uppgift från skolan är de två första kurserna (vt. 1949) fulltecknade, »så där 20—30 elever per kurs».

Dianas mannekängskola, Malmskillnadsgatan 21, Stockholm, tel. 20 12 36.

Föreståndare: Mrs Diana Lianos Rudkin.

Utbildning av mannekänger och fotomodeller samt för andra intresserade 10 timmar 200 kronor.

Elevantal: 8 elever per grupp.

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

Statens offentliga utredningar 1949

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Utredning med förslag om lösdrivarlagens upphävande m. m. [4]
Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning ang. skyddsarbetets organisation m. m. [6]
Betänkande ang. förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. [8]
Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. [17]
Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. [27]
Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. [43]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. [24]

Statens och kommunernas finansväsen.

1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande ang. beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. [9]
Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar. [47]
Betänkande med förslag till lönereglering m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter. [50]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. [7]
Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. [12]
P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OECE:s interimrapport. [15]
1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. [19]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 9. Tiden juli 1947—juni 1948. [30]
Social upplysning. [31]
Utredningar i anslutning till 1949 års nationalbudget. [36]
Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försumliga försörjare och störande understödstagare. [37]
Betänkande rörande hjälp åt egnahemsägare och bostadsrättshavare som drabbats av arbetslöshet. [49]
Sjöfolkets arbetslöshet i utländsk hamn. [51]

Hälsa- och sjukvård.

Betänkande om sinnessövrården. [11]

Allmänt näringsväsen.

Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. [10] 2: 3—4. Uppsala län och Södermanlands län. [29] 2: 1—2. Stockholms stad och Stockholms län. [42]
Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. [43]
Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrin. [44]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrlandska utvecklingslinjer. [1] Andra delen. Särskilda utredningar. [2] Tredje delen. Utlåtanden och förslag i vissa frågor. [3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde [23]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. [18]
Betänkande rörande avbetalnings- och förskottsköp m. m. [38]

Kommunikationsväsen.

Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. [5] Bilagor. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. [14]
Svensk hamnbyggnadspolitik. [21] En generalplan för rikets farleder och hamnar. [33]
Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar. [34]

Bank-, kredit- och penningväsen.

1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. [13]

Försäkringsväsen.

1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. [25] 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring m. m. [26]

**Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig
odling i övrigt.**

- Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. [20]
Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag avgivet av folkbiblioteksakkunniga. [28]
Yrkesutbildning för varubud m. fl. [32]
Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutrednings betänkanden och 1946 års skolkommissions principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. [35]
Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. [39]
Betänkande med förslag angående förenklat rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. [40]
Betänkande och förslag angående studiehjälpverksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. [41]
1945 års universitetsberedning. 4. Studenternas sociala ursprung, betyg i studentexamen, vidare utbildning, yrkesval m. m. [48]

- Om inrättande av ett rättsvetenskapligt forskningsråd. [52]
Betänkande med förslag till ordnande av den andliga vården vid sjukhusen. [53]
1945 års universitetsberedning. 5. Examina och undervisning, universitetsstatistiken. [54]
Utredning beträffande privata skolor för yrkesutbildning med förslag till bestämmelser om tillsyn. [55]

Försvarsväsen.

- Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. [16]
Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. [22]
Betänkande med utredning i vissa värnpliktsfrågor. [46]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.